

IN VERBINDING VOORUIT

Jaarverslag 2024

Op de cover

Tigray, Ethiopië: vanwege een reparatie aan een handpomp moest een 40 meter lange buis de grond uit worden gehaald. Om de buis niet te laten breken, schoten er van alle kanten mensen te hulp. Gezamenlijk werd de klus geklaard. In verbinding vooruit!

IN VERBINDING VOORUIT

Jaarverslag 2024

In een gebroken wereld, getekend door armoede en onrecht, streeft Woord en Daad naar zichtbare tekenen van Gods komend Koninkrijk. Het Bijbels perspectief op gerechtigheid en barmhartigheid drijft ons om dagelijks bij te dragen aan een duurzame verandering van mensen hier en daar.

In dit jaarverslag

Woord en Daad in het kort: in verbinding vooruit **6**

Voorwoord	5
Over woord en Daad	6
De wereld van Woord en Daad	8
Samenvatting	11

1.Strategie, visie en beleid: verbinding en trouw **12**

2. In het werkveld: vanuit identiteit impact maken **15**

2.1 Inclusieve Agribusiness	16
2.2 Onderwijs en Sponsoring	18
2.3 Werk en Opleiding	21
2.4 Duurzaam Water	24
2.5 Onze strategieën	26

3. Verantwoorden, leren en innoveren: resultaten en nieuwe ideeën verbinden **32**

4. Organisatie en bestuur: koers houden **35**

4.1 Organisatie	36
4.2 Beleid en bestuur	38

5. Financiële verantwoording: betrokkenheid **41**

Bijlagen **73**

Bijlage 1 Raad van bestuur en raad van toezicht	74
Bijlage 2 Nevenfuncties	75
Bijlage 3 Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen	76
Bijlage 4 Interne controle en risicomanagement	79
Bijlage 5 Assurance-rapport van de onafhankelijke accountant	80

Voorwoord

In verbinding vooruit

Familievakanties uit je jeugd kunnen warme herinneringen oproepen. Enkele jaren geleden bezocht ik onze vertrouwde vakantieplek in Zuid-Limburg. Ik dwaalde over de wandelpaden waar ik vroeger met mijn moeder, een natuurliefhebber, in alle vroegte liep. Ik dronk koffie in het restaurant waar we traditioneel de vakantie afsloten met een diner. De wandelingen en fietstochtjes kwamen weer naar boven. Mijn vader en moeder vormden altijd een sterk team om de Molenaar-tjes in verbinding vooruit te brengen.

Mijn vader liep of fietste steevast voorop. Mijn moeder sloot de groep en zorgde dat iedereen meekwam. Soms riep ze op het tempo aan te passen of stimuleerde ze ons om mee te gaan. Daar moest ik aan denken toen de titel van het jaarverslag werd gekozen: In verbinding vooruit.

In 2024 zagen we hoe zorg voor de meest kwetsbaren in de wereld lang niet vanzelfsprekend is. Het eigenbelang van landen voerde de boventoon, terwijl juist de meest kwetsbaren het hardst werden geraakt. Oorlogen en toenemend geweld maakten schuldloze burgers tot slachtoffers. Op plekken waar haat heerst, wil Woord en Daad liefde brengen. Waar hopeloosheid overheerst, willen we hoop bieden en laten zien dat mensen er niet alleen voor staan. Samen boeken we vooruitgang.

We gingen de uitdaging aan om de onzichtbaren zichtbaar te maken. We ontmoetten Rachelle uit Burkina Faso, die als huislaaf werd mishandeld en geen toekomst meer zag. Rachelle en vele andere meisjes kregen voorlichting over hun rechten en plichten als huishoudelijk werkster. Ze vochten terug en lieten van zich horen.

In Ethiopië werkten Woord en Daad en partners met waterschappen, overheden en bedrijven aan toegang tot schoon drinkwater. Door eerst de diepere oorzaken te begrijpen, werken we aan duurzame oplossingen.

In Bangladesh versterkten we samen met gemeenschappen de weerbaarheid tegen overstromingen. De klimaatverandering is tastbaar en treft juist de mensen die hun hoofd net boven water houden.

‘Zoals het Afrikaanse spreekwoord luidt: Alleen ga je sneller, samen kom je verder.’

In dit jaarverslag leest u hoe we vooruitgang boekten in vele partnerschappen en op diverse plekken. We deden dit in verbinding met onze achterban en de Nederlandse samenleving. Zoals het Afrikaanse spreekwoord luidt: *Alleen ga je sneller, samen kom je verder.*

Juist dát was afgelopen jaar uitdagend. In Nederland staat de steun voor ontwikkelingssamenwerking onder druk. Het draagvlak voor hulp aan naasten ver weg neemt af. De overheid die we hebben na de laatste verkiezingsuitslag, bezuinigt fors. De kiezer heeft gesproken. Hoewel Woord en Daad financieel niet afhankelijk is van de overheid, willen we in verbinding blijven, ook met degenen die minder belang zien in ontwikkelingssamenwerking.

Als christelijke organisatie doen we een appel op internationale solidariteit. Ons kompas, de Bijbel, roept ons op om zorg te dragen voor naasten, dichtbij én ver weg. Alleen samen boeken we echte vooruitgang.

Dat betekent over je eigen schaduw heen stappen en beseffen dat Woord en Daad geen doel op zich is, maar een doel voor ogen heeft: de meest kwetsbaren blijven zien. Dat betekent luisteren, juist naar mensen die het belang van dit werk minder inzien.

Dat vroeg moed, maar in verbinding boekten we vooruitgang! Veel dank voor uw voortdurende betrokkenheid en gebed. Dat maakt ons telkens weer verwonderd en daarin ervaren we juist ook met u en jou verbinding!

Rina Molenaar,
Voorzitter raad van bestuur

Woord en Daad in het kort: in verbinding vooruit

WIE

In een gebroken wereld, getekend door armoede en onrecht, streeft Woord en Daad naar zichtbare tekenen van Gods komend Koninkrijk. Het Bijbels perspectief op gerechtigheid en barmhartigheid drijft ons om dagelijks bij te dragen aan een duurzame verandering van mensen hier en daar.

WERKWIJZE

Woord en Daad verbindt, samen met lokale partners en actoren uit de relevante sectoren, mensen wereldwijd en vervult daarbij meer en meer een 'makelaarsrol'. Het werk van Woord en Daad is projectmatig ingericht en betreft drie aspecten:

- **Duurzame verandering in levens**
In de werelddelen Afrika, Azië, Midden- en Zuid-Amerika pakken we samen met de partnerorganisaties armoede op grondige wijze aan door te werken aan de thema's zoals hiernaast genoemd.
- **Systeemverandering in het Zuiden**
Woord en Daad werkt samen met haar partners aan een stevige maatschappelijke inbedding van het werk. Dat maakt dat het werk een brede uitstraling en duurzaam effect krijgt.
- **Duurzame verandering in het Noorden**
In Nederland denken we samen met de achterban na over vragen rond armoede, rijkdom en ieders verantwoordelijkheid daarin. In Nederland en Europa komen we samen met anderen op voor de belangen van de allerarmsten, onder andere door aandacht te vragen voor hun positie bij politiek, pers en bedrijfsleven.

Woord en Daad is een ANBI, heeft de CBF-erkenning en is ISO-gecertificeerd.

WAT

Woord en Daad onderscheidt 4 thematische programma's:

- Onderwijs en Sponsoring
- Werk en Opleiding
- Inclusieve Agribusiness
- Duurzaam Water

De volgende kernstrategieën worden hierbij ingezet:

- Noodhulp en Weerbaarheid
- Beleidsbeïnvloeding
- Bewustwording
- Fondsenwerving

In Nederland wil Woord en Daad mensen, bedrijven en overheid bewustmaken van hun verantwoordelijkheid ten aanzien van armoede wereldwijd.

WAAR

Woord en Daad is actief in:

- Europa:** Nederland, België
- Afrika:** Benin, Burkina Faso, Ethiopië, Ghana, Ivoorkust, Mali, Sierra Leone, Tsjad en Oeganda
- Azië:** Bangladesh, de Filipijnen, India, Nepal en Sri Lanka
- Midden- en Zuid-Amerika:** Colombia, Guatemala en Haïti
- Noord-Amerika:** Verenigde Staten

Naast het uitvoeren van eigen projecten in bovengenoemde landen draagt Woord en Daad financieel bij aan noodhulp verleend door collega-organisaties in: Libanon, Syrië en Oekraïne.

VISIE

Als bijbelgetrouwe Nederlandse stichting verbindt Woord en Daad, samen met lokale partners en actoren uit de relevante sectoren, mensen wereldwijd. Zo willen we verantwoordelijkheid nemen voor een menswaardig bestaan voor armen en rijken en scheppen we hoop en kansen om armoede te overstijgen.

KERNWAARDEN

Uit onze missie, visie en strategie zijn vijf kernwaarden op te maken. Deze zijn leidend in onze keuzes op verschillende niveaus. De kernwaarden zijn bepalend voor ons beleid. Het gaat om:

- Mede-verantwoordelijkheid – verantwoordelijk voor jezelf, je naaste en de schepping
- Mede-schepsel – schepsel van God, gelijkwaardig én uniek
- Mede-lijden – dichtbij en naast mensen die lijden
- Rentmeesterschap – zorgvuldig omgaan met mensen, middelen en milieu
- Wederzijdse afhankelijkheid – onafhankelijk in keuzes, afhankelijk in samenwerking

De wereld van Woord en Daad

Resultaten programma's

Noodhulp en Weerbaarheid

15.645

Huishoudens bereikt met noodhulp

Duurzaam Water

280.862

Mensen bereikt met Duurzaam Water

26

Core partners

Werk en Opleiding

10.184

Mensen met werk

Inclusieve Agribusiness

11.121

(Boeren)ondernemers getraind

Onderwijs en Sponsoring

31.080

Kinderen op school

Waarvan

29.682

Sponsorkinderen

Sustainable Development Goals

Deze logo's zijn onderdeel van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen die internationaal zijn vastgesteld. Hiernaast is te zien aan welke doelen onze programma's bijdragen.

Inclusieve Agribusiness

Onderwijs & Sponsoring

Duurzaam Water

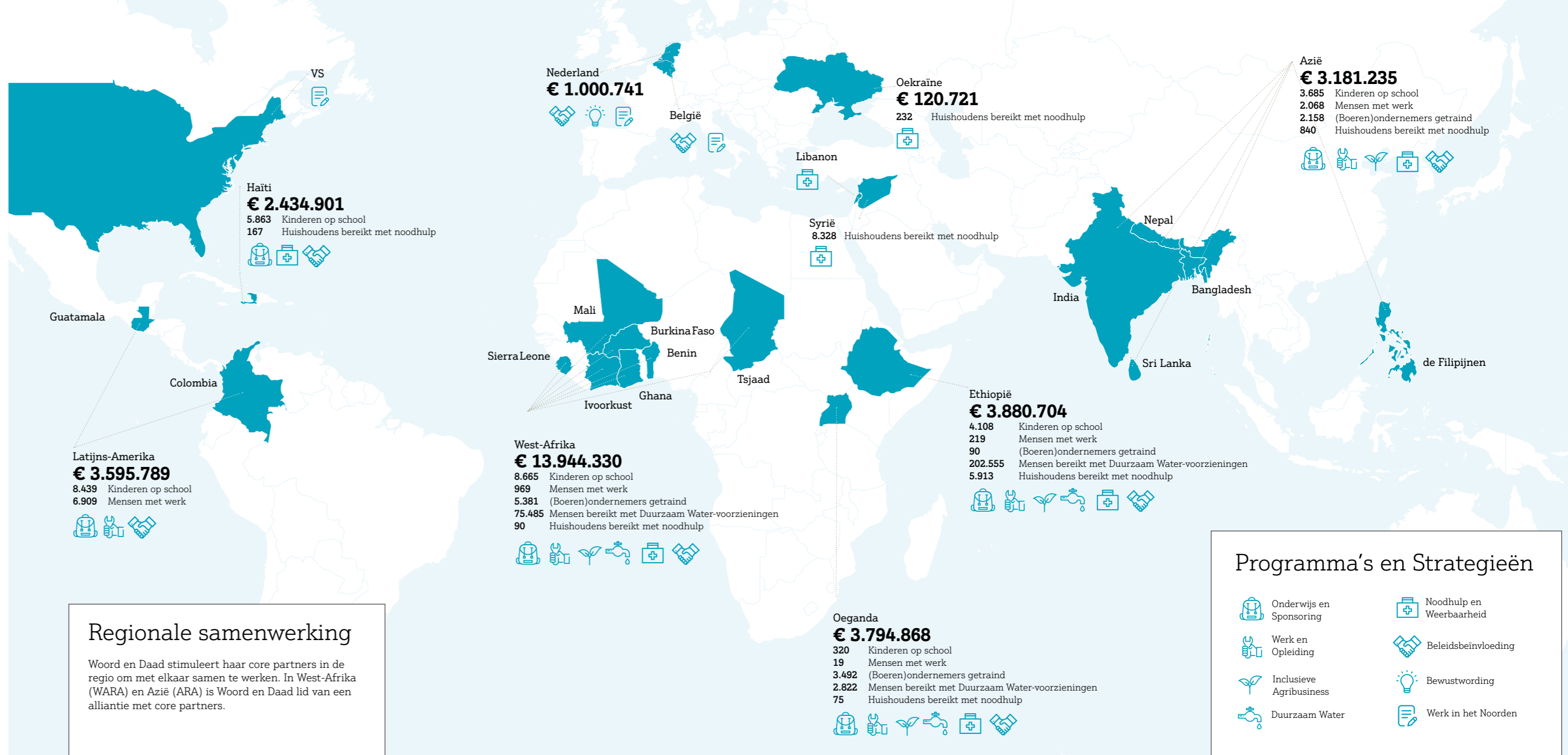

Werk en Opleiding

Regionale samenwerking

Woord en Daad stimuleert haar core partners in de regio om met elkaar samen te werken. In West-Afrika (WARA) en Azië (ARA) is Woord en Daad lid van een alliantie met core partners.

Programma's en Strategieën

- Onderwijs en Sponsoring
- Werk en Opleiding
- Inclusieve Agribusiness
- Duurzaam Water
- Noodhulp en Weerbaarheid
- Beleidsbeïnvloeding
- Bewustwording
- Werk in het Noorden

Draagvlak in Nederland

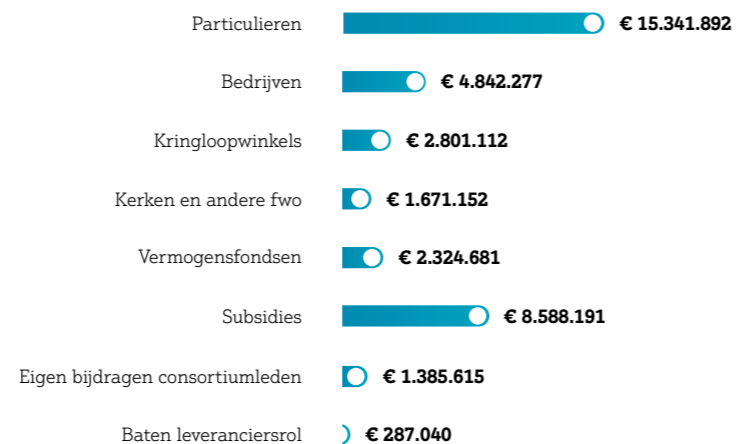

Toelichting op Draagvlak in Nederland: Deze cijfers geven een indruk van het maatschappelijk draagvlak van Woord en Daad in Nederland. Ten opzicht van vorig jaar zagen we een stijging van het totaal aantal particuliere donateurs (+840) en het aantal vrijwilligers

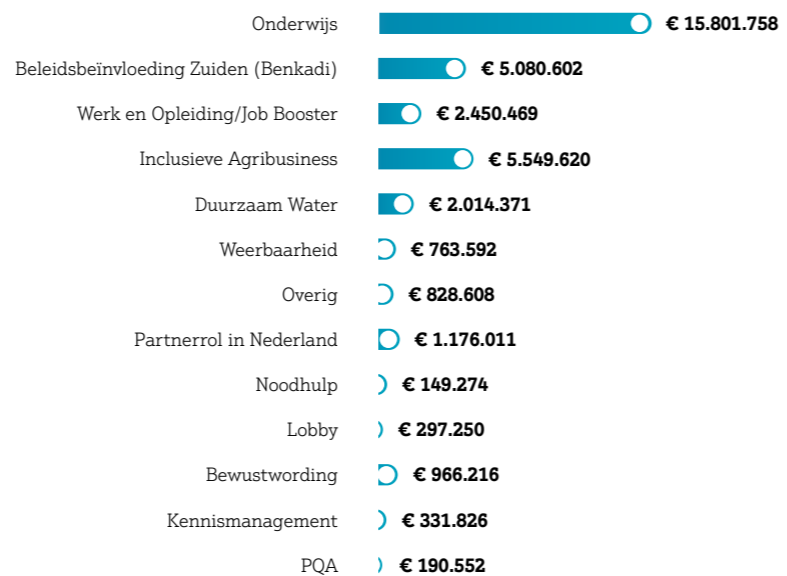
(+70). Het aantal betrokken ondernemers daalde met 128, het aantal betrokken scholen met 30 scholen. Het aantal sponsors van sponsorkinderen daalde licht (-106) maar desondanks nam het aantal gesponsorde kinderen nog iets toe (+13).

* Dit betreft vrijwilligers op kantoor, comitévrijwilligers, winkelvrijwilligers en vrijwilligers om de comitégroepen heen.

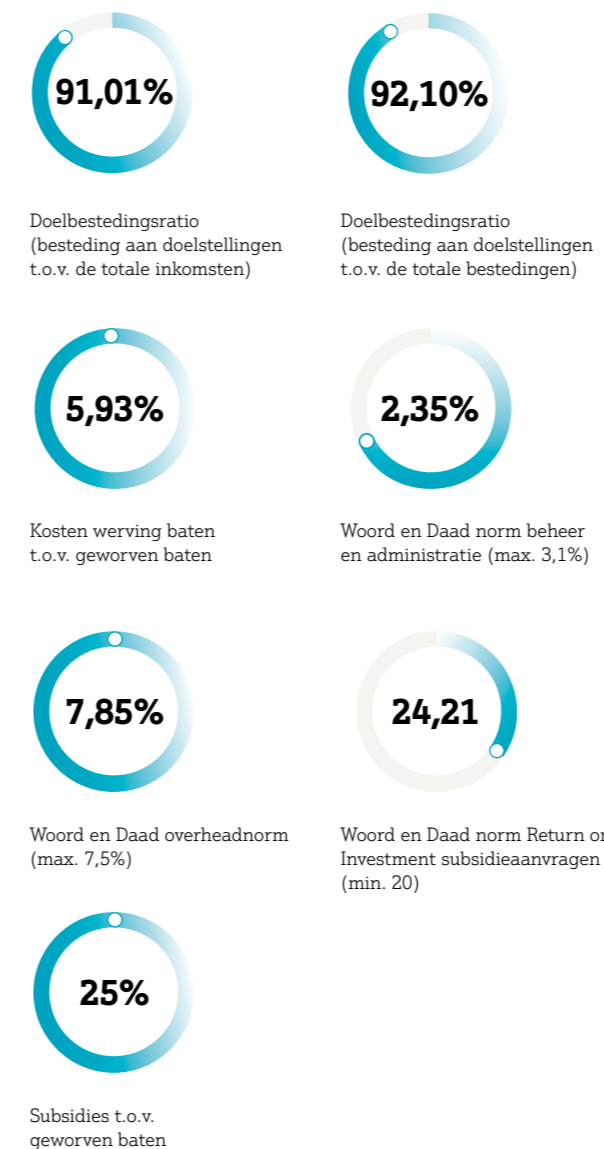
Inkomsten € 37.241.960

Bestedingen € 35.600.149

Normen en ratio's

Samenvatting

Kenmerkend voor Woord en Daad is dat we in verbinding willen blijven met alle partijen die van belang zijn voor het realiseren van onze missie om vanuit Bijbels perspectief te werken aan duurzame verandering voor mensen in armoede.

Van grote betekenis is daarbij onze trouwe achterban in Nederland. Burgers, ondernemers en duizenden vrijwilligers die het werk financieel mogelijk maken en die ook daadwerkelijk de handen uit de mouwen steken. Onze verbindende houding stelt ons ook in staat om in de twintig landen waar we werken koers te houden en vooruit te komen. Dat is te danken aan onze zuidelijke partners. In de verbinding met anderen komen we vooruit.

Boeren krachtiger maken

Het werken aan voedselproductie is een belangrijk doel binnen het programma Inclusieve Agribusiness. Voedselproductie draagt bij aan een betere beschikbaarheid van voedsel en verhoogt het inkomen van boerengezinnen. Onze partners ondersteunen boeren om de opbrengst van hun grond te vergroten. Ook steken zij in op het ontwikkelen van het ondernemerschap van de boeren om de hele waardeketen van hun producten te versterken. In 2024 hebben 11.121 boeren een training gekregen en hebben 9.882 boeren hun producten kunnen aanleveren aan ondernemingen die aan een van de projecten verbonden zijn.

Kinderen komen tot bloei

Onderwijs draagt bij aan het welzijn van kinderen en aan dat van de gemeenschap waarin ze leven. In 2024 volgden 31.080 kinderen onderwijs. De partners van Woord en Daad steken in op de verbetering van het niveau van het onderwijs door het trainen van leerkrachten en het ontwikkelen van goede curricula. 175.466 leerkrachten volgden een training. Het tegengaan van kinderuitleiding is ook een belangrijk aspect. Samen met haar partners heeft Woord en Daad 2.937 kinderen geholpen om te herstellen van uitbuiting en 19.828 kinderen preventieve hulp kunnen bieden om uitbuiting te voorkomen.

Waardig werk voor jongeren

Door het aanbieden van kortdurende marktgerichte ondernemerstrainingen, het helpen van jonge ondernemers om hun bedrijf uit te bouwen, en onderwijs op vakscholen, ondersteunt Woord en Daad jongeren en kansarme groepen bij het vinden van een baan of het starten en uitbouwen van een eigen bedrijf. In 2024 vonden 5.173 jongeren een baan en startten 5.011 jongeren een eigen bedrijf.

Duurzame watervoorziening

In 2024 heeft Woord en Daad met haar partners 280.862 mensen bereikt met een duurzame watervoorziening op het gebied van drinkwater, irrigatiewater of waterbeheer. Daarbij werkt Woord en Daad samen met watergebruikers, professionele waterbedrijven en overheden. Zo is er sprake is van lokaal en regionaal eigenaar- en leiderschap.

Vergroten weerbaarheid

In 2024 hebben 15.645 huishoudens noodhulp ontvangen. Er is veel inzet geweest op het versterken van de weerbaarheid van kwetsbare gemeenschappen, bijvoorbeeld in Tsjaad nadat oogsten verloren zijn gegaan als gevolg van overstromingen of in de achtergebleven Otuke-regio in Oeganda.

Verandering in Noorden

Woord en Daad laat mensen in Nederland nadenken over de vraag op welke manier onze levensstijl invloed heeft op de levens van mensen in het Zuiden. Deze bewustwording kan leiden tot een duurzamer consumptiegedrag. Via presentaties werden 16.392 mensen bereikt. Verandering is niet alleen zaak van individueel gedrag. Het vraagt ook om inzet in de politiek en het bedrijfsleven. Beleidsbeïnvloeding en aandacht voor (internationaal) maatschappelijk verantwoord ondernemen horen hierbij.

1.Strategie, visie en beleid: verbinding en trouw

In 2024 was het onrustig op het wereldtoneel door toename van geopolitieke spanningen, conflicten en oorlogen, een stijging van het aantal ontheemden en sterker voelbare gevolgen van klimaatverandering. In Nederland zorgde het aantreden van een nieuwe regering, die forse bezuinigingen aankondigde op internationale samenwerking, voor onrust in de ontwikkelingssector.

Hoe houdt Woord en Daad koers in deze rumoerige tijd en waaraan ontleent zij haar motivatie? Een gesprek met Rina Molenaar, voorzitter raad van bestuur en Jacob Jan Vreugdenhil, bestuurder programma's.

Hoe zoekt Woord en Daad haar weg in deze rumoerige tijd?
Molenaar: "Kenmerkend voor Woord en Daad is dat we in verbinding willen blijven met alle partijen die van belang zijn voor het realiseren van onze missie om vanuit Bijbels perspectief te werken aan duurzame verandering voor mensen in armoede. Toen het kabinet de bezuinigingen aankondigde, hebben we ervoor gekozen op een constructieve toon te reageren. We zoeken naar wat wel kan en willen denken vanuit overvloed. We zijn daarom de dialoog aangegaan. Dit heeft geleid tot een bezoek van minister Klever van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp aan onze kringloopwinkel in Waddinxveen. Ook hebben we veel gesprekken gevoerd met ambtenaren en collega's in de sector. Onze verbindende rol werd erg gewaardeerd."

Vreugdenhil: "Die verbindende houding stelt ons ook in staat om in de twintig landen waar we werken koers te houden en vooruit te komen. Dat is echt te danken aan onze zuidelijke partners. Belangrijk is in dat opzicht dat we mooie stappen hebben gezet richting meer zuidelijk leiderschap. We werken samen vanuit een zo gelijkwaardig mogelijke positie. Ieder vanuit eigen rollen en verantwoordelijkheden. Een van onze rollen is om brede partnerschappen te helpen ontwikkelen waarbinnen de overheid, het bedrijfsleven, ngo's, kennisinstututen en andere stakeholders samenwerken. Met onze partners hebben we ook vooruitgang geboekt bij het realiseren van onze drie beleidsthema's: het bereiken van de onbereikten, het versterken van klimaatweerbaarheid, en het werken vanuit een

waardengedreven systeembenadering. Mooi is dat onze partners ons ook advies geven over de situatie in Nederland. Toen zij hoorden over de bezuinigingen adviseerden ze ons om meer in te zetten op bewustwording, draagvlakversterking en beleidsbeïnvloeding in Nederland."

Molenaar: "Dat in verbinding blijven geldt voor ons in Nederland heel in het bijzonder ook richting onze achterban. Al die mensen en bedrijven die ons op heel veel manieren steunen. Wij zijn ons er erg van bewust dat wij ons werk namens hen doen. Onze achterban vormt onze legitimatie. Omdat dit zo is, willen we ook echt heel goed naar ze luisteren en echt contact met ze hebben. Daarom zijn onze adviesgroepen bedrijven en particulieren zo belangrijk. Hun adviezen zijn niet vrijblijvend. We willen ervoor zorgen dat mensen achter ons blijven staan. Wat in dit verband mooi is om te melden is dat we samen met de Erasmus Universiteit en de Radboud Universiteit starten met een onderzoek naar de waarden en motivatie van onze vrijwilligers. Reken maar dat onze vrijwilligers staan te popelen om mee te doen."

Vreugdenhil: "Overigens vraagt het investeren in relaties om een integere organisatie. We besteden hieraan veel aandacht door het creëren van bewustzijn van morele dilemma's, en het werken aan openheid en een cultuur waarin we elkaar kunnen aanspreken. We hebben bijvoorbeeld een moreel beraad opgezet."

Molenaar: "Belangrijk is ook dat we in 2024 zijn overgegaan naar een ander bestuursmodel. Jacob Jan en ik zijn nu samen raad van bestuur. Dit versterkt de kwaliteit van besluitvorming en maakt de organisatie minder kwetsbaar. We zijn ook dankbaar voor een positief kritisch betrokken raad van toezicht."

Wat motiveert Woord en Daad?
Molenaar: "Ik denk aan enkele regels uit het gebed voor vrede van Franciscus van Assisi: "Heer, maak mij een instrument van Uw vrede. Laat mij liefde brengen waar haat heerst, laat mij verzoenen wie in onmin leven, laat mij hoop brengen aan wie wanhoopt". Ook in 2024 hebben we gezien hoe razend de wereld is. Vanuit ons geloof laten we een ander, een opbou-

wend en verbindend geluid horen. Daarin worden we bemoedigd door onze partners. Zo leert Jean Darius uit Haïti ons hoe er hoop is in de wanhoop. In Colombia laat Missy Christie ons zien hoe je liefde kunt brengen waar haat is."

Vreugdenhil: "Te midden van alle onrust zetten we ons als Woord en Daad in om trouw te blijven aan onze missie en aan onze partners en doelgroepen. De situatie kan heel moeilijk zijn, denk aan Haïti, Bangladesh of de regio Tigray in Ethiopië, maar met overtuiging durven we tegen onze partners 'Wij blijven bij jullie' te zeggen. We vergeten onze doelgroepen niet. Ze mogen weten dat ze gezien worden. Onze hoop wordt daarbij wel op de proef gesteld, want de realiteit is vaak weerbarstig, maar uiteindelijk verwachten we het niet van al onze programma's, maar van het geloof in Gods komend Koninkrijk. Dat motiveert ons en dat geeft ons hoop."

Molenaar: "In de verbinding met anderen komen we vooruit. 'Alleen reis je sneller, maar samen kom je verder', luidt een bekend Afrikaans gezegde. We zijn geroepen om het samen te doen."

In actie dichtbij Vrijwilligers in het zonnetje

Op vier regionale bijeenkomsten hebben we onze vrijwilligers in het zonnetje gezet. Elke maand, elke week of zelfs elke dag zijn ze voor Woord en Daad in touw en zetten ze zich belangeloos in voor hun medemens. Ze zijn met recht het goud van onze organisatie! "Wij ervaren jullie vrijwilligers als onze grootouders", zei een Ghanese partner tegen ons.

Waardecreatiemodel Woord en Daad

Bronnen

Capaciteit per 31-12

- Armoedebestrijding 44,41 fte
- Bewustwording 8,20 fte
- Fondsenwerving 13,43 fte
- Projectondersteuning 8,69 fte
- Raad van bestuur 2,00 fte

Financiën

- Particulieren € 15.341.892
- Bedrijven € 4.842.277
- Kringloopwinkels* € 2.801.112
- Kerken en andere fwo € 1.671.152
- Vermogensfondsen € 2.324.681
- Subsidies € 8.588.191
- Eigen bijdragen consortiumleden € 1.385.615
- Baten leveranciersrol € 287.040
- Totaal: € 37.241.960

Externe capaciteit

Samenwerking bij uitvoering van programma's in het Zuiden met overheidsactoren, bedrijven en MFI's, (veelal christelijke) NGOs, kennispartners, thematische netwerken, TVET-scholen en maatschappelijke netwerken in 20 landen.

Kennis

Thematische en context kennis en ervaring van eigen medewerkers wordt gecombineerd met die van partners in consortia waarin we samenwerken op basis van complementariteit. Waar nodig verbinden we ons met kennispartners in het Noorden en Zuiden.

← * Lees het jaarverslag van de kringloopwinkels via: woorden-daadwinkels.nl/jaarverslag

Aanpak

Missie

In een gebroken wereld, getekend door armoede en onrecht, streeft Woord en Daad naar zichtbare tekenen van Gods komend Koninkrijk. Het Bijbels perspectief op gerechtigheid en barmhartigheid drijft ons om dagelijks bij te dragen aan een duurzame verandering van mensen hier en daar.

Kernwaarden

- Mede-verantwoordelijkheid
- Mede-schepsel
- Mede-lieden
- Rentmeesterschap
- Wederzijdse afhankelijkheid

Ontwikkelingsprincipes

- Eigenaarschap
- Systeembenadering
- Duurzaamheid
- Partnerschap
- Innovatie

Strategie

- Uitvoering van 4 thematische programma's: Onderwijs en Sponsoring, Werk en Opleiding, Duurzaam Water, Inclusieve Agribusiness
- Inzet van 3 kernstrategieën: Noodhulp en Weerbaarheid, Beleidsbeïnvloeding, Bewustwording
- Fondsenwerving

Kernactiviteiten

- Kennis verdiepen over lokale context, ontwikkelingen en kansen, en bieden van specifieke kennis en expertise (partnerrol)
- Faciliteren van samenwerking met meerdere belanghebbende partijen (verbindingsrol)
- Mobiliseren en bieden van financiële steun aan context gerelateerde programma's van hoge kwaliteit (donorrol)

Doel

Langtermijndoelstelling

Integratie en duurzame transformatie van arme en gemarginaliseerde medemensen

door:

- Focus op context: betere stimulerende omgeving
- Focus op mens: mensen versterken op verschillende niveaus
- Focus op mentaliteit: bijdragen aan de mentaliteit en hogere aspiraties op verschillende niveaus in de samenleving

met als gevolg:

- Het levensonderhoud te verbeteren en een waardig bestaan op te bouwen
- Deel te nemen aan de samenleving
- Verantwoordelijkheid te nemen en te dragen
- Herstelde relaties te ervaren

Resultaat

15.645

Huishoudens bereikt met noodhulp

280.862

Mensen bereikt met Duurzaam Water

10.184

Mensen met werk

11.121

(Boeren)ondernemers getraind

31.080

Kinderen op school

2. In het werkveld: vanuit identiteit impact maken

2.1 Inclusieve Agribusiness

Bijen hebben een positief effect op de oogst. Dat merkt Mathias Dubi uit Oeganda in de praktijk. Sinds hij bijenkasten tussen de koffie heeft staan, oogst hij meer koffie. “De bijen doen goed werk. Onze koffiestruiken hebben een hogere vruchtzetting. We planten ook bomen om de koffiestruiken schaduw te geven”, vertelt hij enthousiast.

Het werken aan voedselproductie is een belangrijk doel binnen het programma Inclusieve Agribusiness. “Voedselproductie draagt bij aan een betere beschikbaarheid van voedsel en verhoogt het inkomen van boerengezinnen”, licht programma-leider Abram het Lam toe. In de landen waar Woord en Daad werkt, is landbouw vaak de basis van de economie. Het Lam: “Door het ontwikkelen van de landbouw bouw je ook de economie van een land op. Onze partners ondersteunen en trainen boeren om de opbrengst van hun grond te vergroten, maar steken ook in op het ontwikkelen van hun ondernemerschap om hun inkomen te vergroten. Dan is het ook belangrijk om de hele waardeketen van die producten te versterken.” Die waardeketen moet dan volgens Het Lam zowel economisch als sociaal en ecologisch zo duurzaam mogelijk zijn. Er moet geld verdienen worden; mensen moeten er waardig werk in vinden en de natuurlijke omgeving moet goed beheerd worden. Het Lam: “We zetten ook in op regeneratieve landbouw. Dat betekent dat we de natuurlijke omgeving proberen te herstellen door bijvoorbeeld uitgeputte grond weer vruchtbaar te maken.”

Kracht van coöperaties

Op het Filipijnse eiland Samar begeleidt onze partner boeren bij het vormen van coöperaties. Jun Cortez was voorzitter van de nieuwe coöperatie INOSA. Hij vertelt over zijn droom voor de gemeenschap.

*Vezels voor de Toekomst:
Jun Cortez vertelt over INOSA →*

Waardeketen voor honing

Een voorbeeld van het ontwikkelen en versterken van zo'n duurzame waardeketen is het Busy Bees-project in Oeganda. Door het opzetten van een waardeketen voor honing gaan het werken aan voedselproductie en economische ontwikkeling hand in hand. De landelijke brancheorganisatie voor de bijenhouderij in Oeganda, Tunado, is hierin kernpartner van Woord en Daad. In 2024 is er gewerkt aan het opzetten van verwerkingslocaties – ook wel ‘honinghuizen’ genoemd - waar boeren hun product tegen een eerlijke prijs kunnen verkopen. Ook worden deelnemers met een fysieke beperking opgeleid tot bijenhouder. Busy Bees is een voorbeeld van een geïntegreerde aanpak. Het Lam: “We integreren hier bijenhouderij met het planten van cashew- en macadamiabomen en koffiplanten. Dit is een vorm van boslandbouw dat zowel economisch als ecologisch interessant is. Boeren krijgen een beter inkomen, lopen minder risico's omdat ze meerdere producten verbouwen en de kwaliteit van de natuurlijke omgeving wordt verbeterd.” De bijenhouderij biedt ook mogelijkheden om jongeren aan het werk te helpen. In 2024 zijn 3.492 boeren getraind.

Abaca productie

Op de Filipijnen loopt het Vezels voor de Toekomst-project, waarin gewerkt wordt aan de waardeketen voor abaca. Abaca is een bananensoort die een sterke vezel levert, waar wereldwijd veel vraag naar is. Het Lam: “We ondersteunen boeren die in coöperaties zijn verenigd met het verkrijgen van zaailingen voor de aanplant, we helpen ze met leningen om deze aanplant te kunnen financieren en linken ze aan afnemers.” Ook hier is er sprake van een geïntegreerde aanpak, licht Het Lam toe. “Abaca heeft schaduw nodig van andere bomen. Daarom stimuleren we de aanplant van abaca onder schaduwbomen.”

Fair Maize

In Burkina Faso komt de waardeketenaanpak goed uit de verf in het Fair Maize-project, dat gericht is op de gecombineerde productie van maïs, soja en zwarte oogbonen. Boeren worden

Wat anderen zeggen over Woord en Daad Directeur ADS aan het woord

Moussa Kiendrebeogo: “Woord en Daad heeft via Fair Maize Burkina geïnvesteerd in inclusieve en duurzame sociaal-economische ontwikkeling ten behoeve van boeren die maïs en zwarte oogbonen verbouwen, vrouwen en jonge werkzoekenden.”

via boerencoöperaties gekoppeld aan ADS, een fabriek die maïs verwerkt. Tijdens een training leren de boeren hoe zij de opbrengst van hun land kunnen optimaliseren met goede en duurzame landbouwpraktijken. ADS levert op krediet zaaigoed en meststoffen aan de boeren, die hiervoor een aanbetaling doen. De rest wordt afgelost vanuit de opbrengst van de oogst. Het Lam: “Deze aanpak werkt erg goed. Vanuit deze degelijke economische basis kunnen ook extra dingen gedaan worden, zoals het ondersteunen van spaargroepen voor vrouwen. Ze krijgen training van ADS en hoeven minder aan te betalen.” Ontheemden die vanwege terrorisme in het noorden van het

land naar het zuiden gevlucht zijn worden opgenomen in deze aanpak. Ze krijgen van de plaatselijke gemeenschap een stuk grond en hoeven geen aanbetaling te doen voor hun zaaigoed. De waardeketen fungeert zo als ruggengraat om de meest kwetsbare groepen in te sluiten.

Noodhulp na tegenvaller in Tsjaad

In juli en september heeft zware regenval in Tsjaad geleid tot overstromingen. Meer dan 350.000 hectare aan velden is onder water komen te staan. Ook de fonio-oogst van de boeren waarmee Woord en Daad werkt is verloren gegaan. Het project beoogt de voedselzekerheid en het inkomen uit landbouw voor boerengezinnen te vergroten door de productie van granen als fonio en vingergierst te stimuleren. Het Lam: “Dit is echt een zware tegenvaller. Je merkt hier de gevolgen van klimaatverandering in de vorm van extremer weer.” Via noodhulp en weerbaarheidstrainingen zijn de getroffen boeren geholpen.

Waardendialoog

Met nieuwe partners voert Woord en Daad een waardendialoog. Het Lam: “Hiermee stem je goed af vanuit welke gemeenschappelijke waarden je de samenwerking wilt vormgeven.” Als voorbeeld noemt hij de dialoog met Akuna, een fabriek die cashewnoten verwerkt in Sierra Leone. “Dit is voor ons een nieuwe partner. Vanuit onze christelijke kernwaarden heb je het dan over hele concrete zaken. Denk aan: ‘hoe ga je om met personeel?’; ‘hoe draag je zorg voor de natuurlijke omgeving?’; ‘hoe zit het met machtsverhoudingen?’ en ‘hoe zorg je voor kwetsbare mensen in de fabriek’. De dialoog over waarden is overigens een doorlopend proces.”

LEAD Uganda: Lokale kracht voor duurzame verandering

LEAD Uganda is een vijfjarig programma (2024-2029), gefinancierd door het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken, dat zich richt op de economische versterking en duurzame ontwikkeling van vluchtelingen en gastgemeenschappen in Oeganda. Het programma wordt uitgevoerd in zes opvanggebieden voor vluchtelingen en omliggende gemeenschappen, met als doel hen perspectief te bieden door middel van onderwijs, vaktraining en economische ontwikkeling en beleidsbeïnvloeding. Binnen LEAD staat zuidelijk leiderschap centraal. Samen met twaalf lokale en nationale organisaties, waaronder vluchteling- en vrouwenorganisaties, werken we aan duurzame impact. Door een gezamenlijke aanpak (co-creatie) en via een Shared Resource Centre, een nationaal platform dat partners helpt het programma goed uit te voeren en ook een sterkere organisatie te worden. Op deze manier is duurzame verandering geworteld in lokale behoeften en draagt zij bij aan hoe Woord en Daad naar de toekomst toe met partners wil werken. LEAD gaat verder dan hulpverlening; het legt de basis voor een toekomst waarin vluchtelingen en gastgemeenschappen samen werken aan zelfredzaamheid en economische groei.

Resultaten Inclusieve Agribusiness

11.121

Boeren/ondernemers getraind

11.426
doelstelling 2024

9.882

Boeren/ondernemers die producten leveren aan door het project gesteunde bedrijven

11.365
doelstelling 2024

6.347

Boeren/ondernemers met toegang tot financiering, mogelijk gemaakt door de projecten

8.244
doelstelling 2024

Toelichting op cijfers 2024: De resultaten op het gebied van trainingen, leningen en leveringen aan de fabriek zijn wat lager dan gepland door tegenvallende resultaten in één project, het Vezels voor de toekomst-project in de Filipijnen. Hier werd uitbreiding van het project uitgesteld omdat eerst een meer geschikte abacavariëteit moest worden geselecteerd en vermeerderd voor de bestaande groep boeren.

2.2 Onderwijs en Sponsoring

“Het is mijn droom om een huis te kunnen kopen op een veilige plek waar geen bendes actief zijn.” Aan het woord is Sara (18), leerling van speedschool Santa Maria in Guatemala. Tot haar veertiende ging ze niet naar school en werkte ze als straatverkoper. Toen kreeg ze de kans om versneld haar basis- en middelbare school te doen. Aansluitend hoopt ze naar de universiteit te gaan. Onderwijs opende voor haar de deur naar een ander leven.

Hoop en perspectief op een waardig en zelfstandig leven. Dat is wat de verschillende onderdelen van het programma Onderwijs en Sponsoring kinderen en jongeren bieden, menen Jaco Ottevanger, programmaleider Onderwijs en Marike Spruyt, projectleider bestrijding van kinderuitbuiting.

Kindsporsoring

In 2024 werden 29.682 kinderen gesponsord. Ottevanger: “We zijn blij met de stabiliteit van ons sponsorprogramma. Het is een programma dat een positieve impact heeft op het leven van kinderen en op de gemeenschappen waarin ze leven. Ook verbindt het mensen in Nederland met mensen in het Zuiden. Onze partners bevestigen het belang van kindsporsoring en ze geven aan dat het voor kinderen erg bemoedigend kan zijn om te weten dat er in Nederland mensen op hen betrokken zijn. Tegelijk denken we kritisch na over de vormgeving van het programma en hebben we in 2024 een aantal aanpassingen doorgevoerd. Zo kunnen sponsors geen extra giften voor individuele kinderen meer overmaken. Hiermee wordt voorkomen dat er ongelijkheid komt tussen kinderen. Sponsorkinderen hoeven niet meer op vaste momenten een brief aan hun sponsors te schrijven. Als ze zelf post ontvangen van hun sponsor kunnen ze deze wel beantwoorden. Vanuit kostenoo- punt is de correspondentie tussen de sponsor en het gespon- sorde kind gedigitaliseerd.”

Nieuwe partners

Op de Filipijnen is in een tweede dorp een programma van ‘community based sponsoring’ gestart. “In zo’n programma is er

wel de een op een koppeling tussen een sponsor en een kind in de correspondentie, maar gaat de financiële bijdrage naar het hele dorp. Daarvan kunnen kinderen naar school en kunnen ook andere op ontwikkeling van het dorp gerichte activiteiten worden gesteund”, legt Ottevanger uit. In Oeganda, Ethiopië en Nepal is Woord en Daad een aantal jaar geleden gestart met drie (kleine) nieuwe partners die nu doorgroeien naar minimaal 500 gesponsorde kinderen. Ottevanger: “Om onze financiële risico’s te spreiden hebben we besloten om grote partners qua aantal gesponsorde kinderen te maximeren. Zo kunnen we ruimte geven aan kleine partners om te groeien.”

Cresciendo in Colombia

Via het International Network for Christian Education (INCE) werkt Woord en Daad in zes landen aan de verbetering van onderwijskwaliteit, o.a. door beïnvloeding van wetgeving, training van docenten en het ontwikkelen van lesmateriaal. In 2024 is het in Guatemala ontwikkelde opleidingsprogramma voor leerkrachten geïntroduceerd in Colombia. Ottevanger: “Het programma Cresciendo (Groei) is aangepast aan de Colombiaanse context en wordt nu gebruikt binnen de christelijke onderwijssector. Inmiddels zijn al 1.170 leerkrachten aan het programma begonnen.”

Wat anderen zeggen over Woord en Daad Directeur Stichting Dieu Bénit aan het woord

Sephora Nadjimbaidje is directrice van Stichting Dieu Bénit (God zegent) in Tsjaad. “Woord en Daad werkt aan duurzame oplossingen die het leven van mensen veranderen en de weerbaarheid van gemeenschappen vergroten.”

In actie dichtbij Sport for Others

Met het sportieve evenement *Sport for Others* weet Woord en Daad een jongere doelgroep aan zich te binden. Dit jaar wandelden, renden en fietsten in de Ardennen meer dan 350 deelnemers € 350.000 bij elkaar voor het tegengaan van kinder- uitbuiting.

Bekijk de aftermovie →

INCE Haïti gestaakt

Op Haïti heeft Woord en Daad haar INCE-activiteiten moeten staken. “Dat was teleurstellend”, vertelt Ottevanger. “Met INCE werk je samen met andere partners echt aan de verbetering van het onderwijssysteem. Op Haïti is dat nu niet mogelijk vanwege het geweld, de onveiligheid en de afwezigheid van een goed functionerende overheid. Natuurlijk zetten we nog wel in op kwaliteitsverbetering via de scholen van onze partners Parole et Action en AMG. Zo krijgen de kinderen, ondanks de situatie, het best mogelijke onderwijs.”

Koppelen kennisinstituten

Een delegatie van het INCE Consortium Oeganda heeft een

uitwisselingsbezoek gebracht aan Driestar educatief om inspiratie op te doen en kennis over waardengedreven onderwijs te delen. Vanuit Driestar educatief heeft lector dr. Piet Murre in Oeganda een training gegeven aan docentenop- leiders aan de universiteit over hoe je in de klas op een goede manier waarden overbrengt. Ottevanger: “Dit is een mooi voorbeeld van het koppelen van kennisinstituten in het Noorden en het Zuiden om de kwaliteit van onderwijs te versterken.”

Pleegzorg

In Burkina Faso en Benin werken onze partners samen met AFAS Foundation aan een programma om kinderuitbuiting tegen te gaan. Spruyt: “Onze partner DEDRAS in Benin is binnen dit programma innovatief bezig met het opzetten van een pleegzorgsysteem. Er zijn te veel kinderen om opgenomen te worden in een opvangcentrum. Bovendien voert de overheid een beleid om het aantal tehuizen te verminderen. DEDRAS biedt nu in een aantal dorpen via pleegzorg een alternatieve vorm van opvang aan.” Dit gebeurt in samenwerking met de plaatselijke overheid. Deze wijst kinderen toe aan pleeggezin- nen en DEDRAS werft de gezinnen, traint ze en geeft ze ondersteuning. In 2024 hebben 36 pleeggezinnen in totaal 363 kinderen tijdelijk opgevangen.

Kinderen bij Koshe

Koshe is de naam van een grote vuilnisbelt in de Ethiopische hoofdstad Addis Abeba. Kwetsbare kinderen struinen de enorme afvalhoop af in de hoop iets van waarde tussen het vuilnis te vinden. Spruyt: “We zijn hier in 2024 begonnen met onze partner HIDO. 55 kinderen gaan nu naar school. Door hun familie te helpen met het ontwikkelen van economische activiteiten hoeven de kinderen niet meer op de afvalberg te werken.” Er is een onderzoek gestart naar de mogelijkheden om afval goed te recyclen.

Kinderhandel

In Nepal is Woord en Daad in een consortium met drie andere

partners van start gegaan met een programma tegen kinderhan- del. Jaarlijks worden meer dan 30.000 kinderen de grens van Nepal naar India over gesmokkeld. Veel kinderen belanden in de prostitutie. Ottevanger: “We volgen een systeemgerichte benadering door op cruciale plekken die een rol spelen in de kinderhandel in te grijpen. Onze partners richten zich allereerst op arme plattelandsgebieden waar de kinderen vandaan komen. Hier ligt de focus op preventie. In de hoofdstad waar de kinderen ‘verhandeld’ worden trainen ze overheidsfunctionaris- sen om beter te kunnen ingrijpen om de handel tegen te gaan. En aan de grens versterken ze teams van de grenswacht om kinderhandel beter te herkennen en verbinden ze organisaties aan beide zijden van de grens om ze bewust te maken van wat er gebeurt.”

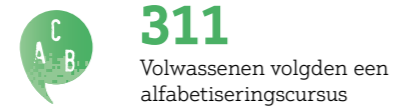
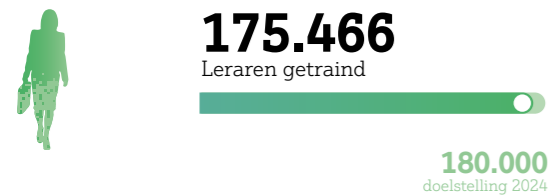
Leven op de vuilnisbelt

Een verhaal over weerbaarheid te midden van wanhoop.

Bekijk de video *Koshe – leven op de vuilnisbelt* →

Resultaten Onderwijs en Sponsoring

Toelichting op deze jaarcijfers: Het hogere drop-outpercentage wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere schooluitval vanwege onveiligheid in Afrika (met name Ethiopië) en Zuid-Amerika (met name Haïti). In Ethiopië speelde de hoge inflatie een rol, waardoor projectkosten stegen en we deels minder kinderen en jongeren bereikten.

Projecten gericht op kinderuitbuiting

2.3 Werk en Opleiding

Iedere jongere heeft recht op waardig werk, waarmee ze zelfvertrouwen ontwikkelen, een goed inkomen verdienen en een bijdrage leveren aan de maatschappij. Samen met lokale werkgevers en vakscholen bieden we jongeren perspectief op een baan of ondersteunen we hen als (startende) ondernemer.

“Dit is de droom die we als team Werk en Opleiding hebben geformuleerd”, vertelt programmaleider Bertine Vermeer. Voor de 21-jarige Maicol Ayala uit Colombia is die droom werkelijkheid geworden. “Mijn leven nam een drastische wending toen ik begon met de opleiding tot assistent accountant. Deze opleiding heeft me niet alleen de nodige vaardigheden bijgebracht, maar bleek ook belangrijk in het vinden van werk.”

Bijdrage aan gemeenschap

In 2024 hebben partners van Woord en Daad gesprekken gevoerd met jongeren die een aantal jaren geleden in een programma van Werk en Opleiding zaten. Wat heeft het hen gebracht? Vermeer: “Ze geven aan dat ze financieel onafhankelijk zijn geworden. Ze hebben zich kunnen ontwikkelen als ondernemer en/of ze hebben zich technische vaardigheden eigen gemaakt. Ook noemen ze dat ze qua waarden en persoonlijke ontwikkeling heel erg gevormd zijn. Bovenal benadrukken ze dat ze dankzij het programma nu een bijdrage aan de gemeenschap kunnen leveren, bijvoorbeeld door met hun bedrijf baankansen te creëren voor andere jongeren.”

Toegang tot krediet moeilijk

Een van de aandachtspunten die de geïnterviewde jongeren benoemden, is het belang van toegang tot krediet. Het krijgen van financiering voor het starten van een bedrijf of voor het uitbouwen ervan, is voor hen de grootste uitdaging. “Dat is inderdaad een breed onderkend probleem”, bevestigt Vermeer. “In Burkina Faso is dit vraagstuk het afgelopen jaar sterk naar voren gekomen. We werken in ons Job & Business Booster programma met jonge ondernemers. We coachen hen om te groeien en meer mensen in dienst te nemen. Voor groei is werkkapitaal, en daarom vaak een lening nodig. We hebben

afspraken met microfinancieringsorganisaties en banken om geselecteerde bedrijven leningen te geven. Het gaat om bedrijven met potentie en een goed businessplan. Toch krijgen ze vaak geen lening door de slechte economische situatie. We denken na over welke mogelijkheden er lokaal zijn om via informele kanalen, zoals familie en andere ondernemers, geld te lenen.”

Ondernemers op pad

Afgelopen november bracht een groep betrokken ondernemers een bezoek aan Bangladesh. Een van de deelnemers was Chris Baggerman, lid van de groep RegioOndernemers Merwede. Hij deelde online zijn (reis)ervaring. ‘Ik viel van de ene verbaazing in de andere.’

[Lees zijn reisverslag →](#)

Baan of bedrijf

Door het aanbieden van kortdurende marktgerichte ondernemerstrainingen (Job Booster), het helpen van jonge ondernemers om hun bedrijf uit te bouwen (Job & Business Booster) en onderwijs op vakscholen (TVET), ondersteunt Woord en Daad jongeren en kansarme groepen bij het vinden van een baan of het starten en uitbouwen van een eigen bedrijf. In 2024 hebben 5.173 jongeren een betaalde baan gevonden en zijn 5.011 jongeren een eigen bedrijf gestart. Daarnaast hebben we ons in het afgelopen jaar meer gericht op de doorontwikkeling van bestaande bedrijven.

Job Booster Enterprises

Job Booster Enterprises zijn sociale ondernemingen die de vraag naar werknemers koppelen aan werkzoekende jongeren. In Benin, Burkina Faso, Tsjaad en India maken zij een duurzame match tussen talentvolle jongeren en ondernemingen die op zoek zijn naar personeel. Tevens ondersteunen zij jonge ondernemers. In 2024 zijn zo meer dan 2.000 jongeren aan een baan geholpen. Meer dan 3.000 jongeren zijn getraind om zich beter voor te bereiden op de arbeidsmarkt.

Bemiddelaar

In Ethiopië werkt Woord en Daad samen met vakscholen en bedrijven om jongeren aan een baan te helpen. Een voorbeeld hiervan is een trainingscentrum voor de hotelsector, waar jongeren worden opgeleid en meteen aan het werk kunnen. In 2024 hebben de eerste bedrijven afgesproken om mee te betalen aan de opleiding van hun toekomstige werknemers, die binnen Employable Youth Ethiopia (EYE) programma opgeleid worden. Vermeer legt uit: "Dit zorgt ervoor dat alles blijft werken, ook zonder onze aanwezigheid." Een belangrijk deel van het werk bestaat uit het verbinden van organisaties, overheden en bedrijven. Vermeer: "In Bangladesh hebben we een vakschool geholpen om overheidssteun te krijgen. Nu kan de school zelfstandig verder zonder onze hulp. Ook hebben we daar een samenwerking opgezet tussen christelijke organisaties die jongeren helpen met werk. Voorheen werkten deze organisaties los van elkaar, maar nu praten ze samen met bedrijven over banen voor jongeren. Dit soort verbindingen maakt onze partners sterker en geeft hun toegang tot andere vormen van steun."

Inbreng van jongeren

In het Werk en Opleiding programma staan jongeren centraal. Maar hebben ze ook inbreng in het programma? Het belang hiervan is groot, benadrukt Philip Sentamu, projectmanager Job Booster Oeganda: "75% van de bevolking in Oeganda bestaat uit jongeren. Door jongeren te betrekken worden projecten innovatief en relevant. Ze zijn toegewijd aan sociale verandering. De deelname van jongeren is echt cruciaal." Vermeer: "We hebben een aanpak ontwikkeld om een grotere rol voor jongeren mogelijk te maken. We doen al het nodige, maar kunnen nog meer ruimte geven aan hun inbreng, bijvoorbeeld via jongerenraden en door het betrekken van bestaande jongerennetwerken."

Agri Job Booster

In het zuiden van Tsjaad begeleidt Agri Job Booster jongeren naar werk in de groenteteelt en pluimveesector. Doordat jonge ondernemers steun krijgen, ontstaan er nieuwe banen.

Vermeer: "Zowel de ondernemers als hun werknemers worden getraind. Goed werkgeverschap is hierin belangrijk. Deze aanpak draagt ook bij aan de voedselzekerheid in Tsjaad." Het beleid dat inzet op gelijkwaardige deelname van mannen en vrouwen is in 2024 geëvalueerd. Deelnemers ervaren dat binnen Agri Job Booster mannen en vrouwen gelijk behandeld worden. 83% van de deelnemers is positief over dit beleid. Uit de evaluatie kwamen aanbevelingen naar voren, zoals het aanpakken van analfabetisme onder vrouwen, het delen van meer informatie over vrouwenrechten en het meer aandacht hebben voor landrechten voor vrouwen. "We bereiken ongeveer evenveel vrouwen als mannen. Dat is bijzonder in gebieden waar vrouwen vaak een achtergestelde positie hebben", vertelt Vermeer.

Wealth from Waste

In Oeganda is Woord en Daad binnen het project Wealth from Waste samenwerking aangegaan met een nieuwe partner, Gloford. Deze organisatie heeft ervaring in het werken met jongeren in uitzichtloze omstandigheden, zoals straatjongeren, vluchtelingen en jongeren die werken in prostitutie. Wealth from Waste richt zich op het creëren van banen in de recycling van plastic en organisch afval. In 2024 zijn de eerste ondernemers getraind en er is een fonds opgezet waardoor jonge ondernemers in de afvalrecycling een bedrijf kunnen opzetten of opschalen. Ook in Ethiopië en in Bangladesh is Woord en Daad betrokken bij het creëren van werkgelegenheid in de recyclingsector.

Groene werkgelegenheid

Wealth from Waste is een goed voorbeeld van het creëren van groene werkgelegenheid. Woord en Daad benadrukt het belang van 'groene banen' om klimaatverandering aan te pakken en de veerkracht van kwetsbare groepen te vergroten. Denk aan het planten van bomen, training in alternatieve landbouwmethoden, en het stimuleren van banen in afvalverwerking en zonne-energie. Hierbij wordt samengewerkt met het programma Inclusieve Agribusiness. Ook wordt binnen trainingen

Wat anderen zeggen over Woord en Daad Directeur onderwijs CSS Bangladesh aan het woord

David Thomas Gomes

"De afgelopen twintig jaar bouwden we aan een marktgerichte vakopleiding voor jongeren. Toen Woord en Daad ons stimuleerde zelfvoorzienend te worden, leek dat onmogelijk. Maar dankzij gezamenlijke inspanningen financiert de overheid nu onze opleidingen. Het is een leerzame reis geweest!"

gewerkt aan het verhogen van het bewustzijn over zorg voor de schepping. Vermeer: "We onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om meer groene werkgelegenheid te creëren en wat dat van ons vraagt qua beleid."

Togo

In 2024 zijn er diverse bezoeken gebracht aan Togo om te onderzoeken welke rol Woord en Daad zou kunnen spelen in dit land. Woord en Daad heeft al langer de wens om kwetsbare groepen te ondersteunen in dit West-Afrikaanse land. We hebben verschillende organisaties geïdentificeerd waarmee we kunnen samenwerken aan jeugdwerkgelegenheid.

Resultaten Werk en Opleiding

12.433

Jongeren gestart met een opleiding, training of coaching

14.553
doelstelling 2024

11.010
Korte opleiding
(<3 mnd)

1.423
Middellange opleiding
(>3 mnd <1 jaar)

0
Lange opleiding
(>1 jaar)

11.371

Jongeren hebben een opleiding, training of coaching succesvol afgerond

13.785
doelstelling 2024

10.523
Korte opleiding
(<3 mnd)

848
Middellange opleiding
(>3 mnd <1 jaar)

0
Lange opleiding
(>1 jaar)

5.173

Jongeren met een baan

7.352
doelstelling 2024

5.011

Jongeren met een eigen bedrijf

5.499
doelstelling 2024

707

Jongeren ontvingen een lening via Job Booster

975
doelstelling 2024

Toelichting op jaarcijfers 2024: Het aantal getrainde jongeren en het aantal jongeren met werk bleef achter bij de planning door de effecten van politieke onrust in Bangladesh en vertraging binnen het project van Agri Job Booster Tsjaad (die vertraging verwachten we de komende jaren weer in te halen). In de hoofdtekst wordt ingegaan op het aantal jongeren dat financiering ontving.

2.4 Duurzaam Water

“Onze droom is dat ieder mens, ieder kind toegang heeft tot schoon drinkwater, veilig naar de wc kan zonder ziek te worden, beschermd is tegen overstromingen en voldoende water heeft voor gewassen.” Zo vat Nelline Roest, programma-leider Duurzaam Water, het samen. Het afgelopen jaar bracht die droom dichterbij.

De projecten binnen Duurzaam Water richten zich op drie kerngebieden: drinkwater (inclusief sanitatie), irrigatiewater en waterbeheer. Roest: “Daarbij werken we samen met (betalende) watergebruikers, professionele waterbedrijven (vaak kleine ondernemingen die het onderhoud verzorgen) en overheden die wetgeving opstellen en toezicht houden op naleving. Het draait hierbij om duurzaamheid. Toegang verschaffen is één ding, toegang behouden is de crux.” Voor het waterprogramma van Woord en Daad is 2024 in menig opzicht een succesvol jaar geweest. “In 2024 zijn vijf van de acht projecten afgerond. Mooi is dat we op de resultaten hiervan de komende jaren kunnen voortbouwen”, vertelt Roest.

iWet, Ethiopië

Inspiring Entrepreneurship in Tigray (iWet) bereikte mooie resultaten in een uitdagende context. In de eerste jaren zijn succesvol bedrijfjes opgericht voor onderhoud aan de waterpunten. De gebruikers betalen een kleine bijdrage om, als dat nodig is, professioneel onderhoud te kunnen betalen. Helaas woedde in de Ethiopische regio Tigray twee jaar lang (van 2020 tot 2022) een bloedige burgeroorlog. De oorlog gooide roet in het eten: het onderhoud stagneerde en mensen konden het niet langer betalen. “De waterondernemers werden beroofd van hun uitrusting, zoals de brommers en onderdelen waar ze leningen voor hadden afgesloten. Ook verminderde de bereidheid om zelf bij te dragen door de aanpak van andere ontwikkelingsorganisaties die gratis hulp gaven na de oorlog”, aldus Roest. Hoewel er nog steeds veel waterpunten niet functioneren in de nasleep van de oorlog, kon het project toch

Tigray, Ethiopië

Water, water en nog eens water

Woord en Daad, Ethiopische organisaties en AFAS Foundation werkten tussen 2017 en 2024 aan blijvende verandering in de watersector in Tigray. Miljoenen mensen kregen zo toegang tot schoon drinkwater.

[Water, water en nog eens water](#) →

positief worden afgesloten. In de laatste jaren werden de waterondernemers ondersteund om hun bedrijfjes weer op te bouwen en is er een associatie van waterondernemers gevormd en geregistreerd. De regionale overheid wil het waterproject opschalen naar de hele Tigray-regio. “Dat is een opsteker, we hebben goede hoop dat op de lange termijn de toegang tot drinkwater zo gegarandeerd blijft. In het vervolg zal Woord en Daad de overheid ondersteunen, ook door andere partijen hierin mee te krijgen en de bedrijven verder te professionaliseren.”

Shalla, Ethiopië

Het in 2019 begonnen waterproject in Shalla is ook in 2024 afgerond. In het afgelegen Shalla was voorheen vrijwel geen

schoon water beschikbaar. “In deze streek konden 15 waterpunten worden geïnstalleerd door de aanleg van een groot reservoir. Ook acht scholen en zes klinieken kregen waterpunten”, aldus Roest. Hiermee zijn meer dan 46.000 mensen van schoon drinkwater voorzien. Daarnaast zijn er ook trainingen gegeven over sanitatie en hygiëne, en werden er vier toiletblokken gebouwd bij een school en een kliniek. Een obstakel in het heuvelachtige gebied waren de hoogteverschillen en er waren wat kinderziektes, want het systeem vraagt zorgvuldig beheer. “De moeilijk reguleerbare waterdruk leidde eerst tot lekkages. Ondersteuning van Woord en Daad richt zich daarom op verdere capaciteitsopbouw van het lokale drinkwaterbedrijf en de weerbaarheid van de inwoners van Shalla.”

Drops4Crops

In Burkina Faso is het zevenjarig water-voor-voedselproject Drops4Crops voltooid. Burkinese boeren kregen training in ondernemerschap en landbouwtechnieken. De toegang tot water voor irrigatie is verbeterd. Irrigatie in combinatie met nieuwe landbouwtechnieken leidde tot hogere productie van uien en aardappelen, en daarmee tot verbeterde voedsel- en inkomenszekerheid. Voor vrouwen leidde dit, samen met toegang tot land, ook tot een grotere rol in besluitvorming. Daarnaast zijn magazijnen gerealiseerd voor de opslag van uien. Uien blijven daardoor beschikbaar voor de lokale bevolking. Ook leveren de uien die na een periode van opslag worden verkocht meer op. Roest: “Een dankpunt was de goedkeuring van een nieuwe subsidie van de Nederlandse overheid, waarmee in totaal 6.000 boeren (waaronder de boeren van Drops4Crops) werken aan duurzaam landgebruik om de productie van basisgewassen (sorghum, maïs) te verhogen. Op die manier kunnen we de levensomstandigheden van boerenfamilies in Burkina Faso verder verbeteren.”

Politieke boodschap

In Nederland is het afgelopen jaar gewerkt aan beleidsbeïnvloeding en bewustwording van de kracht van duurzaam watermanagement. Zorgen zijn er over de voorgenomen bezuinigingen

door minister Klever op ontwikkelingssamenwerking. Roest: “Onze bestuurder Jacob Jan Vreugdenhil brak namens het platform Netherlands Water Partnership zowel bij politici als de minister Klever een lans voor succesvol waterbeheer in het Zuiden. Daarbij spelen maatschappelijke organisaties als Woord en Daad, onze partners en lokale actoren een onmisbare rol.”

Opsteker

De fragiele veiligheidssituatie in verschillende Afrikaanse landen zoals Ethiopië, Burkina Faso en Benin blijft een punt van zorg. Tegelijk zijn er lichtpuntjes: de situatie in Oeganda is relatief stabiel en in Ghana zijn de verkiezingen rustig verlopen. “Ghana

NGO-platform Netherlands Water Partnership

NWP Netherlands Water Partnership

Per 1 maart is Jacob Jan Vreugdenhil benoemd als voorzitter van het NGO-platform binnen het Netherlands Water Partnership (NWP). Het NWP brengt Nederlandse overheden, bedrijven, kennisinstellingen en NGO's samen om bij te dragen aan wereldwijde watergerelateerde vraagstukken. Deze lopen uiteen van toegang tot veilig drinkwater, sanitaire voorzieningen en hygiëne tot het bevorderen van duurzaam watergebruik en ecosysteembeheer. Woord en Daad is ook lid van het NGO-platform. Naast zijn benoeming tot voorzitter van het NGO-platform is Vreugdenhil ook benoemd als lid van de Adviesraad van het NWP.

is voor Woord en Daad nieuw terrein”, zegt Roest. “In 2024 zijn we in Noord-Ghana begonnen met het waterproject Safe WASH, om inwoners van veilige, eigen toiletten te voorzien. Dit doen we samen met de overheid, onze lokale partner CRS en met de Nederlandse onderneming GMB.”

Lessen

Welke lessen trekt Roest uit het afgelopen jaar? “Het blijft lastig om voldoende middelen te krijgen”, noemt zij als eerste. “De toegang tot financiering is soms best lastig.” Daarnaast wijst ze op het nog beter luisteren naar de doelgroep, bijvoorbeeld als het gaat om innovaties. “Bij Drops4Crops bleek dat druppel-irrigatie voor veel boeren op het platteland niet de voorkeursmethode was. Bij ploegen maak je gauw een beschadiging door de geringe afstand tussen de leidingen. De boeren zien het water graag stromen en werken liever met spray strips, waarbij water gespreid en het blad stofvrij gemaakt wordt, zodat de planten beter groeien.” Ten slotte wijst Roest op de niet te onderschatten betrokkenheid van de achterban van Woord en Daad. Het is mooi te zien wat hun meeleven en gebed betekenen. ‘Wij ervaren jullie vrijwilligers als onze grootouders’, zei een Ghanese partner tegen ons. Hij was echt geraakt door deze inzet, die het werk in het Zuiden mogelijk maakt.”

Resultaten Duurzaam Water

280.862

Mensen bereikt met Duurzaam Water-voorzieningen

548.145
doelstelling 2024

394

Verbeterde watervoorzieningen (drinkwater en irrigatiewater)

314
doelstelling 2024

648

Dienstverleners van Duurzaam Water-voorzieningen getraind

642
doelstelling 2024

Toelichting op jaarcijfers 2024: Het grote verschil tussen planning en realisatie van het aantal mensen bereikt met duurzame watervoorzieningen wordt vrijwel geheel veroorzaakt door het project in de regio Tigray in Ethiopië. In dit project zijn weliswaar meer waterpunten gerepareerd dan gepland, maar dit waren - mede door de oorlog - vrijwel uitsluitend handpompen. De verwachting was dat er meer gemotoriseerde waterpunten gerepareerd zouden worden, die een hoger aantal gebruikers per waterpunt hebben.

2.5 Onze strategieën

2.5.1 Bewustwording

“Wie is de maker van mijn product?” Deze vraag stond in 2024 centraal in de activiteiten van het team Bewustwording. Wie produceert het voedsel dat we eten en wie heeft onze spullen gemaakt en onder welke omstandigheden? “Als je daar meer besef van hebt, maak je bewustere keuzes en ga je zuiniger met alles om”, meent Janneke Witzier, programmaleider op het thema Bewustwording.

De vraag naar de herkomst van ons voedsel en onze spullen past volgens Witzier helemaal binnen de doelstelling van Woord en Daad om vanuit het christelijke perspectief van gerechtigheid en barmhartigheid armoede te bestrijden. Wie oog heeft voor de ‘makers’ van bijvoorbeeld onze kleren zal niet graag kleren kopen die door kinderhanden zijn gemaakt of waaraan volwassenen onder slechte omstandigheden tegen een te laag loon hebben gewerkt. Witzier: “Wie ‘eerlijke’ kleding koopt, of iets als fairtrade cashewnoten, draagt bij aan een leefbaar loon voor de makers elders en bestrijdt daarmee armoede. Het gaat niet alleen om ons geefgedrag, maar ook om ons leefgedrag. Het is ons doel mensen er meer bewust van te maken dat onze levensstijlkeuzes in Nederland van invloed zijn op de levens van mensen in het Zuiden.”

Onderlinge afhankelijkheid

Op de in november gehouden beleidsconferentie *Connecting Communities* bevestigden buitenlandse partners het belang van bewustwording over mondiale vraagstukken. Volgens hen zorgt deze bewustwording voor verbinding en onderstreept het de gelijkwaardigheid en de onderlinge afhankelijkheid van mensen wereldwijd. “We staan voor dezelfde problemen, zoals die van de verandering van het klimaat. We moeten ook samen nadenken over een oplossing”, merkte een van hen op.

Dankdagkalender

Qua presentaties op basis- en middelbare scholen was 2024 een vruchtbaar jaar. Er werden 165 presentaties gehouden

waarmee meer dan 8.000 kinderen en jongeren werden bereikt. Via vrouwenverenigingen en gemeentevenonden werden zo’n 5.700 volwassen bereikt. In oktober verscheen de Dankdagkalender in een oplage van 50.000. De kalender is ontwikkeld in samenwerking met verschillende jeugdbonden.

Faire Fair

Op 7 juni vond de eerste editie van de Faire Fair plaats. Een event dat in het teken stond van bewustwording op het gebied van leefstijlkeuzes. De woorden eerlijk, lokaal, biologisch, bewust en handmade stonden centraal. Witzier: “Het was een echte ‘makersmarkt’ met ruim 30 kramen voor handgemaakte en bewuste en duurzame producten. We wilden hiermee mensen laagdrempelig inspireren om een stap te zetten op het duurzame pad. We hebben vooral ook veel gesprekken gevoerd met bezoekers over hoe zij duurzaam kunnen leven.” De markt werd bezocht door zo’n 300 bezoekers. 100 bezoekers namen ook deel aan een van de drie workshops: fermenteren, zelf natuurlijke en milieuvriendelijke verzorgingsproducten maken of een betekenisvolle armband maken op basis van Psalm 23.

Dat is lekker duurzaam

Volg onze inspirerende instagrampagina @datislekkerduurzaam →

Afrika partner of prooi?

Met 45 deelnemers gingen de teams Bewustwording en Beleidsbeïnvloeding op bezoek bij de fracties van de SGP en de Christen Unie in het Europees Parlement in Brussel. Het gesprek met de beide fracties ging over de vraag of we landen op het Afrikaanse continent echt als gelijkwaardige handelspartners zien, of dat het ons uiteindelijk toch (nog steeds) voornamelijk om hun grondstoffen te doen is. Tijdens de ontmoeting kwamen ook de schadelijke gevolgen van de winning van grondstoffen als kobalt en lithium, die zo nodig zijn voor de groene transitie, op mens en milieu ter sprake. Een bezoek aan het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika in Tervuren confronteerde de deelnemers vervolgens met ons westerse koloniale verleden waarin zuidelijke landen puur gezien werden als wingewesten.

Week van de Duurzaamheid

‘Afval, maak er wat van’, was het thema van de Week van de Duurzaamheid. Via online-activiteiten activeerde Woord en Daad deelnemers om minder afval te produceren en om afval op een creatieve manier te hergebruiken. Of om bijvoorbeeld afval van straat te gaan prikken. De deelnemers maakten kennis met Patrick Mugisha, die zich in Oeganda inzet om afval te recyclen. Slechts 6 procent van het afval in Oeganda wordt ingezameld. De rest wordt verbrand of gedumpt. Mugisha: “Veel gebieden hebben geen toegang tot goede afvalinzameling en verwerkingsfaciliteiten. Het resultaat: overvolle vuilnisbelten en zwerfafval op straat. Investeren in de recycling van afval is daarom heel belangrijk.”

2.5.2 Noodhulp en Weerbaarheid

“In 2024 hebben we op beperkte schaal noodhulp verleend. Er zijn in de landen waar we werken geen grote acute noodhulp situaties geweest. Wel hebben we veel inzet gehad op het versterken van de weerbaarheid van kwetsbare gemeenschappen.”

Aan het woord is Renate Bode, programmaleider Noodhulp en Weerbaarheid. Het versterken van de weerbaarheid van mensen heeft ermee te maken dat zij leren omgaan met uitdagende omstandigheden en zich er beter aan kunnen aanpassen. Dit biedt hun de kans om hun levensomstandigheden duurzaam te verbeteren. Bode: “Hoe dat vorm krijgt, verschilt natuurlijk per situatie. Vanuit onze weerbaarheidsstrategie werken we vanuit twee invalshoeken. Bij individuele weerbaarheid richten we ons op het versterken van het probleemoplossend vermogen van mensen. Daarnaast richten we ons op gemeenschapsstructuren. Hoe kun je die sterker maken? De gedachte hierachter is dat een krachtigere sociale structuur leidt tot beter afgestemde acties en daardoor tot een versterking van de collectieve weerbaarheid.”

Steun vanuit kerken

In het zuiden van Tsjaad hebben vrouwengroepen door overstromingen hun vingergierst oogst verloren zien gaan. Vanuit de Hersteld Hervormde Kerk heeft Woord en Daad financiering ontvangen om noodhulp te bieden en gedurende drie jaar te werken aan versterking van de weerbaarheid van 150 vrouwen en hun gezinsleden. In de Shalla-regio in Ethiopië heeft Woord en Daad samen met diverse partners een drinkwatervoorziening aangelegd mede dankzij steun vanuit de deputaatschappen van de Gereformeerde Gemeenten, de Gereformeerde Gemeenten in Nederland en de Oud Gereformeerde Gemeenten. Bode: “Dit project is afgerond. In de dorpen waar nu water is geven de mensen aan dat ze tijd en geld uitsparen. Ze stelden ons de vraag hoe ze hun tijd en geld kunnen inzetten voor activiteiten die hun leven nog verder verbeteren. Daarom ondersteunen we ze nu om als gemeen-

schap hier een visie voor te ontwikkelen en deze gefaseerd ook te realiseren.

Gewenste toekomst

In de Otuke regio in Oeganda heeft Woord en Daad twee partners, ADP en AMG Uganda, bij elkaar gebracht. Rondom haar school in de gemeenschap van Oililim beschikt AMG over een groot stuk land. AMG vroeg zich af wat ze met die grond kon doen ten behoeve van de gemeenschap en hoe de kinderen van de school hierbij betrokken konden worden. ADP is met de boeren en de kinderen aan de slag gegaan met een zogeheten PIP-training. Bode: “Het is een methode om boeren te helpen na te denken over hun toekomst. Het visualiseren en tekenen

Bezoek minister Klever aan kringloopwinkel

Minister Klever (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp) bracht in oktober een bezoek aan de Woord en Daadwinkel in Waddinxveen. Zij sprak met vrijwilligers, een ondernemer en jongere uit de achterban van Woord en Daad. De minister sprak haar waardering uit voor het brede draagvlak voor ontwikkelingswerk.

Resultaten Bewustwording

1.822

Mensen bereikt met online events

1.500

doelstelling 2024

5.740

Volwassenen bereikt

500

doelstelling 2024

4.261

Jongeren bereikt

2.500

doelstelling 2024

4.569

Kinderen bereikt

4.000

doelstelling 2024

Toelichting op jaarcijfers 2024: In 2024 werden 14.570 kinderen, jongeren en volwassenen bereikt door fysieke ontmoeting (workshop, presentatie of evenement). Dat was dubbel zoveel dan gepland (7.000) doordat we bijgedragen hebben aan een aantal grote evenementen zoals zangavonden (bijvoorbeeld de vrouwenzang Katwijk) of evenementen (bijvoorbeeld de Faire Fair) waaraan veel mensen deelnamen.

van de gewenste toekomst en het stap voor stap plannen hoe daar te komen, vormen de kern van de aanpak. PIP motiveert mensen om in actie te komen op basis van wat ze zelf hebben. Mensen werden hier erg enthousiast van. Inmiddels zijn er al gewassen en bomen geplant, en kwam de vraag of deze aanpak breder in het gebied verspreid kan worden.”

Oud in Afrika

In 2023 heeft Woord en Daad het werk van stichting Oud in Afrika overgenomen. Zij verschaften 2.600 ouderen een klein pensioen. Bode: “Dat pensioen betekent voor deze ouderen heel veel. Dat zetten we ook voort. We willen de ouderen echter ook meer verbinden met de gemeenschap waarin ze

Resultaten Noodhulp en Weerbaarheid

4.010

Huishoudens die met hulp hun (economische) leven weer opbouwen

11.635

Huishoudens geholpen met eerste noodhulp na een ramp

leven, zodat er meer oog voor hen is. Daarnaast helpen we de ouderen bij het starten van een activiteit waarmee ze extra inkomsten krijgen. Met 200 ouderen zijn we hiermee van start gegaan. Ze gaan onder begeleiding aan de slag met het houden van kippen, schapen of bijen.”

Samenwerking ZOA en CREDO

In Burkina Faso is de noodhulp aan binnenlandse vluchtelingen in de plaats Gorom Gorom afgerond. Ze zijn op de vlucht geslagen vanwege terroristisch geweld in het noorden van het land. Samen met partners ZOA en CREDO werd voedsel uitgedeeld aan de meest kwetsbare mensen. Dit werd opgevolgd door steun aan economische activiteiten. De samenwerking bood een waardevolle leerervaring waarbij korte-termijn noodhulp gecombineerd werd met lange-termijn ontwikkeling met gebruik van lokale capaciteit en expertise.

Haïti

In de dorpen Maniche en Marcelin in het zuiden van Haïti zijn twee aardbevingsbestendige schoollokalen gebouwd. Hierin komt apparatuur waarmee zowel leerlingen als leerkrachten online onderwijs en training kunnen volgen. Vanwege de onrust in het land is het nog wachten op de laatste materialen om de lokalen af te bouwen. Om de akkers van de boeren te verbeteren en hen extra inkomsten te verschaffen zijn fruitbomen en koffieplanten geplant. “Het is niet gelukt om drinkwatervoorziening aan te leggen. Materialen kunnen slecht aangevoerd worden vanuit de hoofdstad omdat bendes het transport bemoeilijken”, vertelt Bode. Ze is onder de indruk van de volharding waarmee partners zich ondanks de moeilijkheden blijven inzetten voor de meest kwetsbaren in hun land. Bode: “Ze blijven zoeken naar creatieve wegen om de meest kwetsbaren te bereiken.”

Drinkwater in Maskana

In Syrië heeft Woord en Daad in samenwerking met ZOA gewerkt aan het herstel van water- en voedselvoorzieningen. Door de aardbeving in 2023 waren irrigatiekanalen en de

drinkwatervoorziening beschadigd. Bode: “Irrigatiekanalen zijn hersteld zodat de akkers weer bevoeid kunnen worden. In de stad Maskana hebben 30.000 mensen weer toegang tot drinkwater gekregen. Ook hier hebben we gewerkt met trainingen om mensen te helpen hun toekomst zelf weer op te bouwen.” Eind 2024 zijn alle activiteiten tijdelijk stilgelegd vanwege de machtswisseling in het land.

Christelijk Noodhulpcluster

Vanuit het Christelijk Noodhulpcluster, waar Woord en Daad deel van uitmaakt, is een noodhulpcampagne gevoerd voor Libanon en Syrië. Meer dan een miljoen mensen zijn hier op de vlucht geslagen als gevolg van geweld. Het Christelijk Noodhulpcluster heeft via kerken en christelijke organisaties de getroffen bevolking voorzien van voedselpakketten, kleding, dekens, matrassen en toiletartikelen. Ook is psychosociale zorg geboden.

2.5.3 Beleidsbeïnvloeding

“Net als vorig jaar was 2024 politiek onrustig. Toch hebben we gemerkt dat de onafhankelijke koers van Woord en Daad en de wil om te blijven verbinden, zich uiteindelijk uitbetalen. Dat is een noodzakelijke voorwaarde om bij te dragen aan perspectief voor de allerarmsten wereldwijd.”

Die lering trekt Maarten van Nieuw Amerongen, politiek adviseur bij Woord en Daad, uit het voorbije jaar. Samen met zijn collega-adviseurs Floris Grijzenhout en Kees Knulst en politiek beleidsmedewerker Judith van den Boogaard spande hij zich in om ontwikkelingssamenwerking in politiek Den Haag en Brussel op de kaart te zetten.

Veranderend landschap

Uitdagend was het zeker, zo constateert hij. “We zagen verschuivingen in Nederland en Europa: de PVV werd de grootste in de Kamer, NSC en BBB vestigden zich in het hart van de politieke macht, terwijl een vertrouwde partner als de ChristenUnie uit het Europees Parlement verdween. In veel landen waar we werken, vonden militaire coups plaats en

Brede welvaart, geen modewoord maar broodnodig

Op 14 mei heeft Woord en Daad in samenwerking met Partos en de Foundation Max van der Stoel een position paper overhandigd aan de Commissie Rijksuitgaven van de Tweede Kamer over brede welvaart. Brede welvaart houdt in dat we wetgeving in Nederland niet alleen beoordelen op economische groei, maar ook kijken naar de sociaal-maatschappelijke en ecologische impact. Niet alleen in het hier en nu, maar ook voor generaties na ons en mensen elders op de wereld.

groeide het antiwesterse sentiment. Dit veranderende landschap heeft gevolgen voor onze werkwijze en waar we onze energie op moeten richten.”

Politieke verschuivingen

De aankondiging van het kabinet om het mes te zetten in ontwikkelingssamenwerking zorgde voor een schokgolf in de sector. Een historisch ongekende bezuiniging (ruim 1,5 miljard euro) dreigt. “We zijn hierover het gesprek aangegaan en zijn op een constructieve manier blijven adviseren”, blikt Van Nieuw Amerongen terug. “Zo nodigden we minister Klever uit bij onze kringloopwinkel in Waddinxveen om met haar eigen ogen het maatschappelijk draagvlak voor internationale samenwerking te

laten zien. Ook hebben we er doorlopend voor gepleit om het budget voor ontwikkelingssamenwerking te blijven koppelen aan de economische groei.” Daarnaast groeide het besef dat er een omslag gaande is in mentaliteit. Van Nieuw Amerongen: “Het nationale belang staat nadrukkelijker voorop. Een appel op internationale solidariteit alleen volstaat niet langer. Meer en meer bedienen we ons als sector van aanvullende argumenten voor internationale samenwerking en wijzen we op het belang hiervan voor Nederland als open handelsland.”

Belastingaftrek voor giften

De lobby voor ontwikkelingssamenwerking is vaak een zaak van de lange adem. Toch bracht 2024 ook duidelijke korte termijn successen, stelt Van Nieuw Amerongen. “Zo bleef de belastingaftrek voor giften aan goede doelen behouden, ondanks de voorgenomen versoering. Daarnaast organiseerden we een conferentie in Cotonou die een alarmerend manifest opleverde over de gevolgen van klimaatverandering in West-Afrika. Die oproep hebben we gedeeld met de Tweede Kamer en zal in 2025 ook aan Europarlementariërs overhandigd worden.” Een Brussels hoogtepunt was de instemming met de EU-wet voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (CSDDD). Verder wijst de politiek adviseur op een bezoek van 45 deelnemers uit de Woord en Daad-achterban aan het Europees Parlement. “Maar”, voegt hij er meteen aan toe, “het heeft meer impact als mensen uit de landen waar we werken, zelf in Nederland hun verhaal vertellen. We kunnen nog meer doen om de stem van onze partners uit het Zuiden hier in de politiek te laten horen; er is wat dat betreft nog veel onbenut potentieel.” Op diverse thema's is nauw samengewerkt met brancheorganisaties Partos en Prisma, en met Goede Doelen Nederland.

Beleidscoherentie

Beleidscoherentie is en blijft een speerpunt voor Woord en Daad. Begin 2024 startte Building Change, een samenwerkingsverband gericht op het bevorderen van beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling, de derde editie van de Adopteer een SDG-campagne. Enerzijds met als doel om ontwikkelingssa-

Benkadi: versterken klimaatweerbaarheid

In het Benkadi-programma hebben Woord en Daad en partners uit Benin, Burkina Faso, Ivoorkust en Mali de handen ineengeslagen om kwetsbare groepen en gemeenschappen weerbaarder te maken tegen de gevolgen van klimaatverandering. Sinds het begin van het programma in 2021 zijn lokale organisaties en burgers toegerust om hun stem te laten horen op het gebied van klimaatweerbaarheid, met een speciale nadruk op de meest kwetsbare doelgroepen zoals jongeren, vrouwen en mensen die leven met een handicap. Ook in Nederland laten we de stem van deze mensen klinken. In contacten met politici en ambtenaren leggen onze politieke adviseurs er de nadruk op dat de gekozen focus in het beleid voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp op water en voedselzekerheid kansen biedt om klimaatweerbaarheid te versterken. Door in te zetten op geïntegreerde aanpakken die klimaatadaptatie koppelen aan duurzaam waterbeheer en voedselproductie, kan Nederland zowel zijn internationale klimaatambities waarmaken, de handelsportefeuille vergroenen en bijdragen aan de weerbaarheid van gemeenschappen in het mondiale Zuiden. Op het vlak van bewustwording zetten we een documentaire over Benkadi in om de impact van een veranderende leefomgeving voor mensen in West-Afrika dichtbij te brengen en om mensen in Nederland te laten nadenken over hun levensstijl. Benkadi wordt gefinancierd vanuit het Power of Voices-programma van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Bekijk de publiekvideo Benkadi – samen werken in dezelfde richting →

**Wat anderen zeggen over Woord en Daad
Lid Europees Parlement
aan het woord**

Bert-Jan Ruissen (SGP): "Het was mooi om een bezoekersgroep uit de achterban van Woord en Daad te verwelkomen. Met elkaar hebben we nagedacht over beleidscoherentie in de EU. Aan de winning van onze grondstoffen, die nodig zijn voor groei en verduurzaming, kunnen grote keerzijden zitten. Het is goed dat Woord en Daad hier aandacht voor vraagt."

stelt Van Nieuw Amerongen. "De steun van bedrijven, kerken en burgers laat zien dat het draagvlak voor ons werk sterk verankerd is in de Nederlandse samenleving." Draagvlak heeft voortdurend onderhoud nodig, benadrukt Van Nieuw Amerongen. "We merken dat het tweerichtingsverkeer is. Op een Benkadi-bijeenkomst (zie kader pag. 29) klinken vaak kritische stemmen richting de rijke landen over westerse consumptiepatronen, ongelijke machtsverdeling en dergelijke. Dan zul je moeten uitleggen wat de dynamiek is in ons politieke bestel, en hoe politieke verhoudingen en maatschappelijke sentimenten kunnen bepalen wat er gebeurt of verandert. Als ontwikkelingsorganisatie zit je dan soms tussen twee vuren."

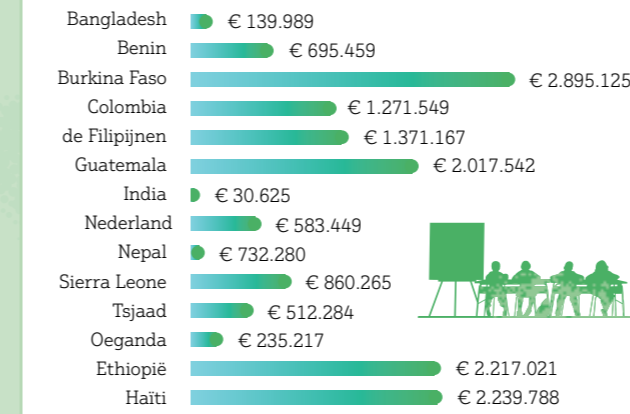

**Wat anderen zeggen over Woord en Daad
Lid Tweede Kamer aan het woord**

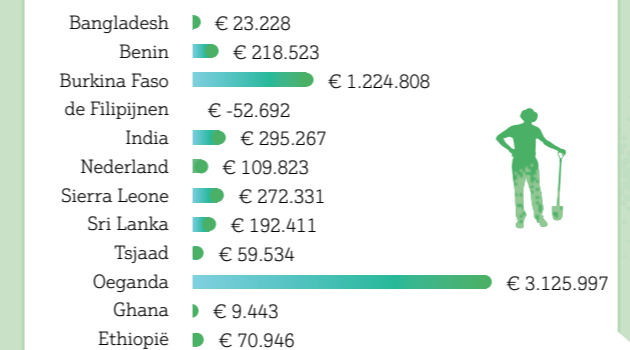
Pieter Grinwis (ChristenUnie): "Afgelopen najaar streed de ChristenUnie samen met een aantal goede doelen, waaronder Woord en Daad, tegen het uitkleden van de giftenaftrek. En mét succes. Het is mijn hoop dat deze unieke fiscale regeling ook de komende jaren bijdraagt aan vrijgevigheid en barmhartigheid, juist voor prachtige clubs als Woord en Daad die vanuit Bijbelse waarden bijdragen aan gerechtigheid wereldwijd."

Onderwijs en Sponsoring

Inclusieve Agribusiness

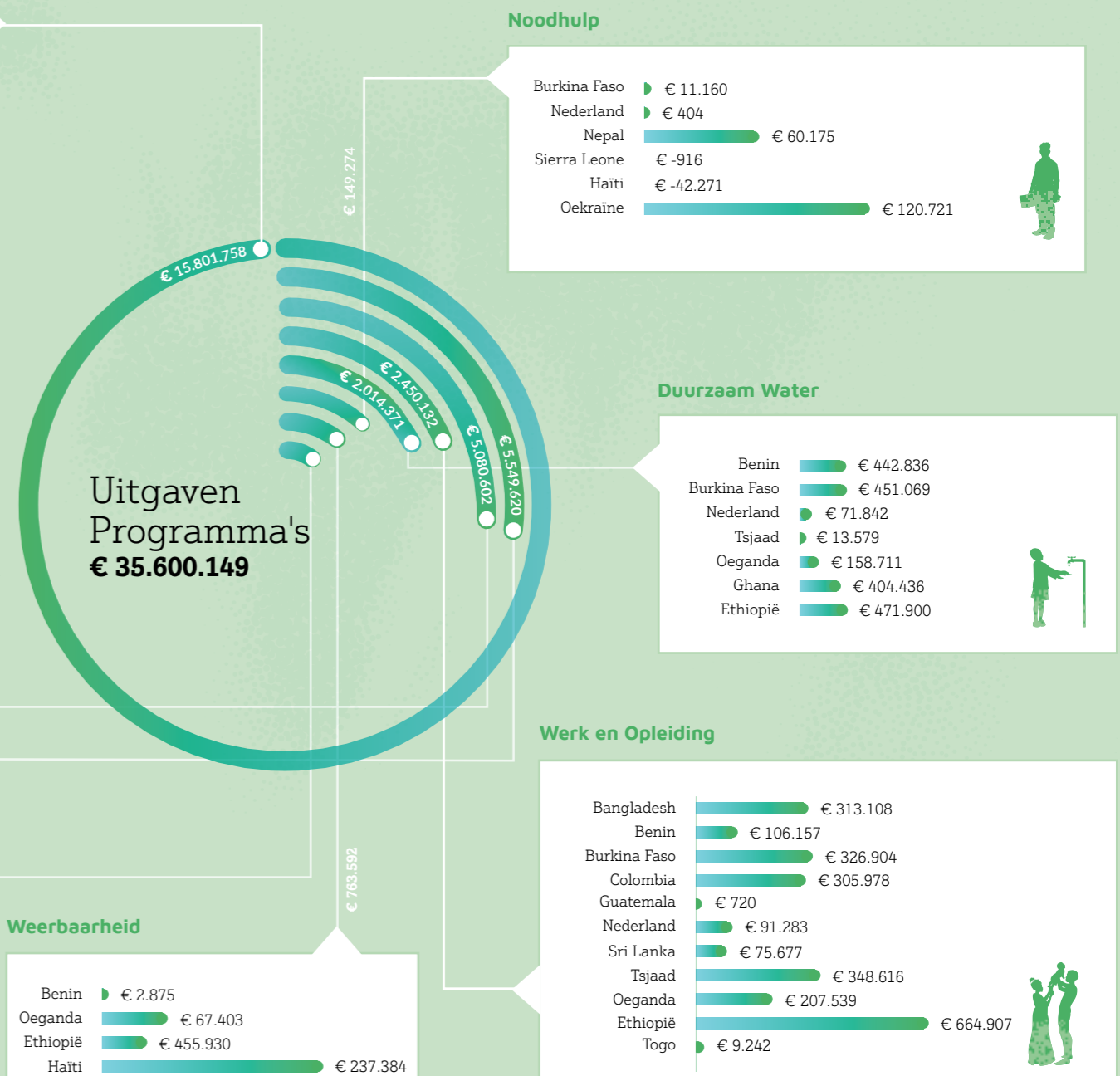
Beleidsbeïnvloeding Zuiden (Benkadi-project)

Bewustwording

Uitgaven Programma's
€ 35.600.149

3. Verantwoorden, leren en innoveren: resultaten en nieuwe ideeën verbinden

“We leven in een wereld die snel verandert; een wereld die minder stabiel is geworden en meer conflicten kent. Woord en Daad wil in die context blijvend haar verantwoordelijkheid nemen. Dat vraagt erom dat je als organisatie goed weet waar je staat en waarvoor je staat. Zodat je vanuit je identiteit impact kunt maken. Ook in moeilijker situaties.”

Aan het woord is kennisstrateeg Wim Blok. “Woord en Daad is een lerende en innoverende organisatie. Dan ben je enerzijds gericht op het inzichtelijk krijgen van je impact en het werken aan verbeteren van je inzet. Je weet waar je staat. Anderzijds durf je ook stil te staan en tijd te nemen om te ankeren; om je telkens te verbinden aan je missie en visie. Dan weet je waarvoor je staat. In 2024 hebben we die beide aspecten volop gewicht gegeven.”

Leren op beleidsthema's

In het beleidsplan *Reach far, be near* heeft Woord en Daad drie beleidsthema's geformuleerd voor de periode 2021 – 2025. Blok: “Voor wat betreft het thema ‘het bereiken van de onbereikten’ wordt in de meeste projecten een analyse gemaakt van de groepen die gevoelig zijn voor uitsluiting en van de barrières die zij ondervinden. Er wordt concreet gewerkt om deze groepen beter te bereiken: eind 2024 hebben 40 van de 56 projecten (71%) hier actief en substantieel aandacht aan besteed.” Het beleidsthema ‘versterken van de weerbaarheid van de armsten tegen klimaatverandering’ is volgens Blok goed verankerd binnen de programma's. “Bij partners is er al aanzienlijke ervaring met klimaatadaptatie. Samen met hen ontwikkelen we nieuwe concepten en benaderingen, zoals regeneratief grondstoffengebruik, het opzetten van klimaatbestendige waardeketens en de integratie van klimaateducatie in schoolcurricula.” Vanuit het beleidsthema ‘werken aan waarden-gedreven systeemverandering’ is er in 2024 een leertraject geweest over het monitoren van systeemverandering en is er gewerkt aan een publicatie waarin een aantal aanpakken om systeemverandering te monitoren beschreven worden. Deze publicatie verschijnt in 2025.

Zuidelijk leiderschap

Vanuit haar missie en kernwaarden is Woord en Daad altijd al sterk gericht geweest op het nastreven van gelijkwaardigheid in samenwerkingsrelaties. De huidige sector-brede aandacht voor zuidelijk leiderschap is voor Woord en Daad aanleiding geweest om haar eigen perspectief op gelijkwaardigheid verder uit te werken. Woord en Daad doet dit vanuit de ‘share the power’ gedachte. Samenwerking tussen Noord en Zuid dient plaats te vinden vanuit een gelijkwaardige machtsbalans; het gaat om co-creatie en gedeelde macht en invloed, waarbij het belang van de doelgroep vooropstaat. Blok: “Als we zuidelijk leiderschap verder willen versterken, betekent dat ook dat de focus van het werk van Woord en Daad sterker komt te liggen op ondersteuning van onze zuidelijke partners. Een voorbeeld hiervan is de ontwikkeling van de digitale ‘Power Awareness tool’. Dit instrument maakt machtsverhoudingen binnen partnerschappen zichtbaar. Het helpt om invloed, besluitvorming en complementariteit in kaart te brengen en te monitoren.”

Data-geïnformeerd werken

Voor verschillende programma's zijn dashboards ontwikkeld waarin alle beschikbare data bij elkaar is gebracht. Blok: “Deze data leveren stuurinformatie op waarmee we beslissingen goed onderbouwd kunnen nemen.” Als voorbeeld noemt Blok het meten van de tevredenheid van de doelgroep. “Als je weet hoe het gesteld is met de tevredenheid, heb je waardevolle informatie in handen om een project al dan niet aan te passen.” Binnen het programma Inclusieve Agribusiness is in samenwerking met een adviesbureau gewerkt aan het ontwikkelen van een set indicatoren waarmee de impact van projecten gemeten kan worden. Voorbeelden van deze indicatoren zijn: mate waarin trainingen worden toegepast, verhoging van de gewasopbrengst, verhoging van inkomen. Voor al die indicatoren is ook een methodologie beschreven om ze te meten.

Artificial Intelligence

In 2024 heeft Woord en Daad belangrijke stappen gezet in de integratie van AI, als onderdeel van onze datastrategie om onze

impact te vergroten. Vanuit een ethisch kader dat transparantie, veiligheid en verantwoordelijk gebruik waarborgt, verkennen we de mogelijkheden van AI voor o.a. procesoptimalisatie, voor kennisverwerving en voor het schrijven van programma- en projectaanvragen en rapportages.

Leerstoelen

Woord en Daad ondersteunt twee universitaire leerstoelen. Blok: “Samen met prof. dr. Jan van der Stoep werken we aan een publicatie over rentmeesterschap als leidend principe voor christelijke ontwikkelingsorganisaties.” Onder de paraplu van brancheorganisatie Prisma ondersteunt Woord en Daad sinds 2024 ook de leerstoel voor Christelijk Ecologisch Denken aan de Theologische Universiteit Utrecht, waaraan prof. dr. David Onnekink verbonden is. Blok: “Professor Onnekink doet onderzoek naar de narratieven die christelijke organisaties gebruiken als het gaat om de natuur en klimaatverandering. Via de leerstoelen laten we ons voeden met kennis zodat we onze visie op onder andere klimaatverandering en de rol die wij als Woord en Daad in de aanpak daarvan kunnen spelen goed kunnen onderbouwen.”

Ontwikkeling meerjarenbeleid 2026-2031

2024 stond in het teken van de ontwikkeling van bouwstenen voor het meerjarenbeleid voor de periode 2026-2031. Blok: "Het beleidsplan wordt in 2025 vastgesteld. Het afgelopen jaar hebben we met collega's en partners al veel voorbereidend werk gedaan." Een overzicht:

Externe trendanalyse

In een trendrapport heeft Woord en Daad de voor haar werk relevante (geo)politieke en maatschappelijke ontwikkelingen in kaart gebracht. Deze zijn geclusterd in zes trends: 1) verschuivende wereldorde met toenemende fragmentatie, polarisatie en toename van conflicten; 2) stijging van gedwongen en irreguliere migratie; 3) versnelde overschrijding van planetaire grenzen; 4) toenemende digitalisering en gebruik van kunstmatige intelligentie; 5) veranderende rol voor ontwikkelingsactoren; 6) in Nederland wordt een afname van vertrouwen in maatschappelijke organisaties en vermindering van draagvlak voor internationale samenwerking zichtbaar.

Interne reflectie

Onderdeel van onze werkwijze is dat we door het jaar heen op verschillende momenten en manieren reflecteren op ons werk en ons de vraag stellen in welke mate we onze doelstellingen realiseren en wat we leren van successen en uitdagingen. Ook laten we ons werk regelmatig extern evalueren door experts. In aanloop naar de nieuwe beleidsperiode hebben we alle teams gevraagd om terug te kijken op de afgelopen jaren en op basis van eigen ervaringen en externe evaluaties kritisch te reflecteren op de aanwezige kennis en expertise en de kwaliteit van onze aanpakken. Met als centrale vraag: wat is bewezen effectief en dient behouden te blijven en waar zien we ruimte voor verbetering van aanpakken? In een tweede ronde werden die geleerde lessen vervolgens vertaald in bouwstenen voor nieuw beleid. De belangrijkste ideeën zijn tenslotte besproken in verschillende workshops met partners en experts op de beleidsconferentie.

Groepsfoto met zuidelijke partners

Beleidsconferentie Connecting Communities

Vanuit de externe trendanalyse en interne reflectie is het thema van de vijfjaarlijkse beleidsconferentie vastgesteld: Connecting Communities.

Blok: "Deze conferentie had als doel om met onze partners open in gesprek te gaan over nieuwe beleidsthema's en andere bouwstenen voor het nieuwe beleid. We hebben ons laten voeden door gastsprekers die vanuit hun expertise ons verder hebben geholpen in de doordenking van de thema's." Naast 30 partners uit het Zuiden waren ook donoren, noordelijke partners, ondernemers en particulieren uit de Nederlandse achterban van Woord en Daad uitgenodigd. Blok: "De conferentie heeft ons waardevolle input en feedback gebracht en dat zullen we gebruiken als we in de eerste helft van 2025 ons nieuwe beleid verder gaan uitwerken."

Wat anderen zeggen over Woord en Daad Tessema Bekele aan het woord

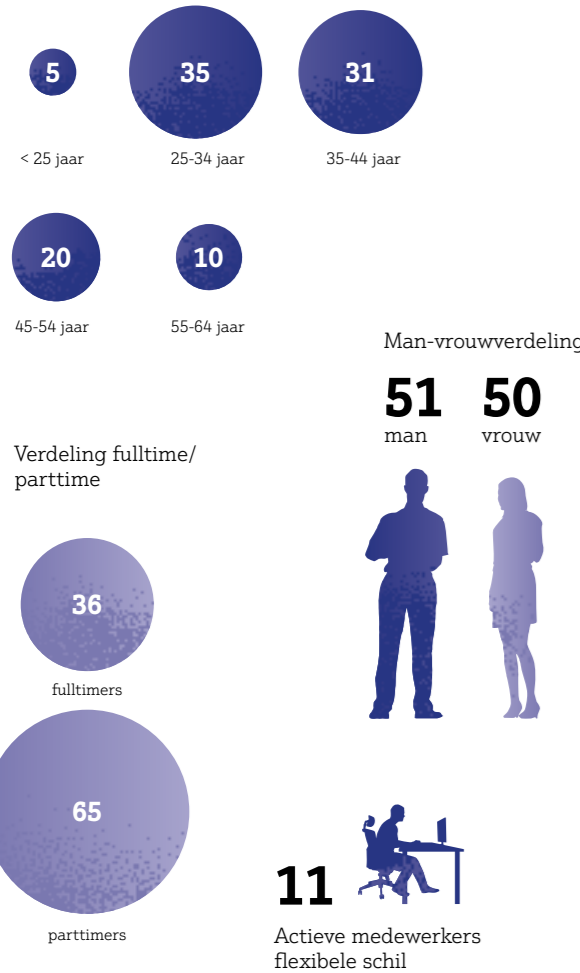
Dr. Tessema Bekele is bestuurder van de Emmanuel Development Association (EDA) in Ethiopië: "De conferentie was een bijzondere ervaring die mij waardevolle inzichten heeft gegeven. Ik ben dankbaar dat ik samenwerk met deze inspirerende organisatie in Nederland."

4. Organisatie en bestuur: koers houden

Personeelsopbouw

Personeelsopbouw per 31-12-2024

Daarnaast zijn bij Stichting Woord en Daad Winkels 2 mannen en 1 vrouw in dienst.

4.1 Organisatie

4.1.1 Projectmatig werken

Ons organisatie-model en onze projectmatige manier van werken ontwikkelen zich organisch door en stellen ons in staat om op onderdelen wijzigingen door te voeren die de effectiviteit van ons werk vergroten, zonder dat daarmee de hele structuur aangepast dient te worden. Vanaf de start van deze manier van werken maken we gebruik van expertise en kennis vanuit een flexibele schil en in toenemende mate ook van experts in de landen waar Woord en Daad actief is. Net als in voorgaande jaren werd, voorafgaand aan de opstelling van het jaarplan voor 2024, een SWOT-analyse en confrontatiematrix opgesteld waaruit speerpunten voor het komende jaar worden geformuleerd. Voor de SWOT-analyse is gebruik gemaakt van een brede risico-inventarisatie uit de organisatie. De speerpunten geven dwarsdoorsnijdende prioriteiten mee om projectopdrachten en doelstellingen voor het komende jaar op te stellen.

4.1.2 Risicomanagement

Risicomanagement is binnen Woord en Daad een integraal onderdeel van projectmatig werken. Woord en Daad ziet elke gebeurtenis met nadelige gevolgen voor het bereiken van de doelstellingen als een risico. Dat vraagt constante alertheid in alle delen van de organisatie, maar vooral in de projecten. Elk jaar wordt een overzicht opgesteld van de belangrijkste risico's op organisatorisch niveau. Elk type risico krijgt een score (laag, gemiddeld, hoog) voor kans van optreden, geschatte impact en prioriteit en er zijn mitigerende maatregelen geformuleerd. De risicotabel wordt elk jaar geactualiseerd op basis van recente ontwikkelingen en hoe Woord en Daad zich hiertoe verhoudt.

← Bekijk de risicotabel hier.

In de management review wordt vervolgens gereflecteerd op de doeltreffendheid van ondernomen risicomanagementacties. In elke projectfase zijn risico's geïdentificeerd en via het dagelijkse adaptieve management beheerst. De lopende risico's worden door de projectleider besproken in het maandelijks projectvoortgangsoverleg met de raad van bestuur en zijn zodoende een natuurlijk onderdeel van de projectbeheersing.

Bij samenwerking met nieuwe partnerorganisaties wordt voor contractering een due diligence onderzoek uitgevoerd met als doel om compliance risico's te verminderen. In 2024 zijn 19 due diligence onderzoeken uitgevoerd. Tussentijdse projectevaluaties en exit reviews van projecten, die deels door subsidies zijn gefinancierd, hebben eveneens een plek in het borgen van de projectkwaliteit en het managen van risico's. In 2024 zijn drie exit reviews uitgevoerd. Verkregen inzichten uit evaluaties en exit reviews worden in de organisatie met relevante collega's gedeeld in de Woord en Daad Academy.

4.1.3 Medewerkers

Dagelijks werken in Nederland ca. 100 collega's en duizenden vrijwilligers aan het realiseren van de doelstellingen van Woord en Daad. In 2024 dachten we onder andere na over hoe we vorm kunnen geven aan het (persoonlijk) leren en ontwikkelen van collega's. Daarbij zoeken we naar een balans tussen de behoefte aan persoonlijke ontwikkeling van collega's en wat vanuit organisatie doelstellingen gevraagd wordt. Daarnaast werd de update van het vrijwilligersbeleid afgerond. Dit resulteerde in een actueel beleid waarin geleerde lessen uit het verleden verwerkt zijn. Besloten werd om het jaarlijkse medewerkerstevredenheidsonderzoek uit te stellen tot het voorjaar van 2025 vanwege drukte als gevolg van de beleidsconferentie die in het najaar georganiseerd werd. Naast de groep collega's in Nederland zijn ook in de projectlanden collega's actief, afkomstig uit deze landen zelf. Een groeiend aantal collega's in de projectlanden maakt dat we na hebben gedacht over de vraag hoe we een goede balans houden tussen collega's in Nederland en collega's die in de

projectlanden voor ons actief zijn. Het uitgangspunt daarbij is dat het aanstellen van lokale staf altijd bijdraagt aan de complementariteit van het projectteam, zodat er (nog) meer toegevoegde waarde kan worden geleverd. In 2025 zal het beleid hierop verder vorm krijgen.

4.1.4 Integriteit

Juist vanuit onze christelijke kernwaarden zijn we van mening dat het cruciaal is dat ons werk op een integere manier gedaan wordt. In ons integriteitsbeleid beschrijven we welk handelen we van betrokkenen verwachten, op welke manier we misstanden proberen te voorkomen en wat we daarin verwachten van onze partnerorganisaties. Daarnaast vinden we het belangrijk dat voor betrokkenen helder is op welke manier zij melding kunnen maken van niet-integer handelen. Daarom is op onze Nederlands én Engelstalige website terug te vinden hoe daarvan melding kan worden gemaakt. Op de website is ook ons integriteitsstatement terug te vinden, evenals de te volgen procedure voor het melden van niet-integer handelen.

Woord en Daad hecht er waarde aan dat iedereen zich voortdurend bewust is van zijn of haar integer handelen en dat van anderen. In 2024 werd hier op verschillende manieren vorm aan gegeven. In een organisatiebrede bijeenkomst werd aan de hand van een recente praktijkcasus stilgestaan bij het feit dat integriteits-issues nooit ver weg zijn en een melding de uitvoering van de programma's van Woord en Daad in een land direct kan raken. De geleerde lessen uit deze praktijkcasus werden gedeeld en besproken met de aanwezige collega's. Daarnaast werd, in klein verband, een moreel beraad georganiseerd rondom de vraag hoe om te gaan met het ontvangen van fondsen van donoren die activiteiten ontplooiën die mogelijk negatief effect kunnen hebben op de doelgroep die Woord en Daad met haar werk wil bereiken. Dit moreel beraad leidde tot een inhoudelijk gesprek met een betrokken donor. Ook heeft Woord en Daad een bijdrage geleverd aan de jaarlijkse integriteitsbijeenkomst van Goede Doelen Nederland en Partos (sectororganisaties) over blinde vlekken die er kunnen zijn met

betrekking tot onethisch gedrag in ontwikkelingsorganisaties. Isabel de Bruin-Cardoso, die op dit thema promoveerde, was hierbij aanwezig. Tot slot werd in het najaar van 2024 in teamverband doorgesproken over de uitkomsten van een eerder gehouden enquête onder collega's die gedrag van (collega's in) de organisatie identificeert en inzichtelijk maakt in hoeverre er mogelijk blinde vlekken bestaan als het gaat om moreel, integer handelen.

Meldingen 2024

In 2024 ontvingen we geen meldingen die door Woord en Daad moesten worden onderzocht. Wel werden we door één van onze projectpartners geïnformeerd over een (financiële) integriteitsschending binnen de organisatie van deze partner, waarbij zij aangaven hoe er in deze situatie gehandeld is. Woord en Daad heeft haar waardering uitgesproken over het transparant delen van deze integriteitsschending omdat dit past bij de gelijkwaardige samenwerking die we voorstaan, juist ook in lastige situaties.

4.1.5 Ondernemingsraad

In 2024 heeft de voltallige OR een trainingsdag gehad. Het doel, de rol van de OR voor Woord en Daad, de WOR en de communicatie als OR naar de organisatie kwamen aan de orde. Verbeterpunten zijn meegenomen en de missie van de OR is daarop aangepast.

Er zijn vier OR-vergaderingen geweest en vier keer een overlegvergadering (OV-vergadering) waarin de OR en de raad van bestuur elkaar hebben bijgepraat over ontwikkelingen binnen de organisatie. Iedere maand was er een kort overleg vanuit de OR met de raad van bestuur. Ook sprak de OR met de raad van toezicht voorafgaand aan de beoordeling van de raad van bestuur. Tijdens dit gesprek kwam ook de rol van de OR binnen Woord en Daad ter sprake. Er is ook een overleg geweest met de vertrouwenspersonen.

Onze betrokken achterban

De OR heeft adviezen uitgebracht over het benoemingsproces van de tweede bestuurder, de flyer tijdschrijven tijdens reizen, de kolfruinte, het proces rondom de beleidsconferentie en de impact van de CAO-verhoging. Na de benoeming van de tweede bestuurder heeft de OR meegekeken naar de impact van het nieuwe bestuursmodel op de organisatie. Ook heeft de OR actief het ontwerp van en de communicatie rondom de verbouwing van het kantoor gevolgd. Tenslotte is er feedback gegeven op het jaarplan en de begroting, en is het reglement van de OR herschreven.

4.2 Beleid en bestuur

4.2.1 Bestuur en toezicht

In lijn met de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen kent Woord en Daad een scheiding tussen toezicht en bestuur. Bij de benoeming van de leden van de raad van toezicht en de raad van bestuur wordt gekeken naar hun verbondenheid met de achterban. Alleen degenen die zich verbonden weten met en staan in de reformatorische gezindte en van daaruit de grondslag en het doel van de stichting van harte onderschrijven, komen voor benoeming in aanmerking. Het grootste deel van de activiteiten vindt plaats in Stichting Woord en Daad. Stichting Woord en Daad Winkels, waarin de kringloopwinkels zijn opgenomen, valt volledig onder Stichting Woord en Daad. Dat geldt ook voor Job Booster Nederland BV en Foundation Word2Act. Zie voor meer informatie de toelichting op de jaarrekening.

4.2.1.1 Raad van toezicht

De raad van toezicht keurt het door de raad van bestuur voorgestelde beleid goed en ziet toe op de invulling van de missie en visie van Woord en Daad. Daarnaast beoordeelt zij het functioneren van de raad van bestuur. Per 31 december 2024 was de samenstelling zoals in bijlage 1 is beschreven. Nevenfuncties van raad van toezicht-leden zijn te vinden in bijlage 2. De raad van toezicht vergaderde in 2024 zeven keer in aanwezigheid van de raad van bestuur.

Naast de reguliere vergaderingen werd in 2024 ook een trendsessie belegd met de raad van toezicht, waarbij een spreker van Berenschot, Daniel Los, sprak over het thema Artificial Intelligence en welke kansen en mogelijkheden we zien voor Woord en Daad alsook welke ethische dilemma's er rond dit thema spelen. De raad van toezicht bezocht verschillende adviesbijeenkomsten waarin zij werd voorzien van informatie en advies over specifieke beleidsterreinen. De raad van toezicht participeert ook in de intervisiegroep van de koepelorganisatie Prisma. Ook is ze lid van Stichting Intern Toezicht Goede Doelen (ITGD), het centrum van en voor interne toezichthouders in de goededoelensector. Door de bijeenkomsten van ITGD blijft de raad van toezicht op de hoogte van de ontwikkelingen op gebied van toezichthouden bij goede doelen.

In 2024 hield de raad van toezicht zich bezig met:

- **Benoeming tweede bestuurder**
De raad van toezicht heeft begin 2024 een bestuurder programma's benoemd in de persoon van Jacob Jan Vreugdenhil die 1 april 2024 is gestart.
- **Accountantsverslag voor jaarverslag en jaarrekening**
De raad van toezicht laat de raad van bestuur en de organisatie extern en onafhankelijk controleren door een accountant, die een goedkeurende verklaring gaf.
- **Navigation board en financiële rapportage**
De voortgang van de wijze waarop Woord en Daad navigeert werd elk kwartaal besproken alsook de financiële kwartaalcoersrapportages.
- **Beoordeling raad van bestuur**
In de decembervergadering beoordeelde de raad van toezicht het functioneren van de raad van bestuur als positief. De evaluaties van diverse interne en extern betrokkenen (samenwerkingspartners en ondernemingsraad) zijn daarin meegenomen. Ook was er gedurende dit jaar extra aandacht voor de implementatie van het bestuursmodel, het inwerktraject van de bestuurder programma's en de samenwerking tussen de twee bestuurders.

- **Jaargesprek OR**
De raad van toezicht heeft het jaarlijkse gesprek gevoerd met de leden van de Ondernemingsraad o.a. over de rol van de OR binnen de organisatie.
- **Financiële audits**
De financiële auditcommissie adviseert de raad van toezicht over financiële zaken met name rond de jaarbegroting en jaarrekening. Deze commissie vergaderde in 2024 twee keer. Daarnaast werden enkele extra vergaderingen ingelast rond een uitdagende situatie met een ICT-traject.
- **Reis naar de Filipijnen**
Een aantal leden van de raad van toezicht heeft samen met een lid van de raad van bestuur een bezoek gebracht aan partners, stakeholders en gemeenschappen op de Filipijnen.
- **Jaarplan en begroting 2025**
In de laatste maanden van het jaar is gewerkt aan een jaarplan en begroting 2025. Deze zijn in december goedgekeurd.
- **Strategietraject 2026 – 2031**
De raad van toezicht werd in het achterliggende jaar regelmatig betrokken bij de stappen binnen het strategietraject 2026-2031. Leden van de raad van toezicht zijn aanwezig geweest tijdens de beleidsconferentie.

4.2.1.2 Raad van bestuur

Statutair heeft de raad van bestuur beleidsmatig de verantwoordelijkheid voor de organisatie. In 2024 bestond de raad van bestuur van Woord en Daad uit R.F. (Rina) Molenaar (voorzitter raad van bestuur) en J.J. (Jacob Jan) Vreugdenhil (bestuurder programma's, per 1 april 2024). De nevenfuncties van beide bestuurders worden vermeld in bijlage 2.

Woord en Daad werkt projectmatig: er is geen managementteam en projecten worden aangestuurd door projectleiders die direct rapporteren aan de raad van bestuur. Ieder kwartaal vindt er een zogenaamd navigatieoverleg plaats waarin gereflecteerd wordt op de voortgang richting de strategische doelen voor de beleidsperiode 2021-2025 en de daarvan afgeleide jaardoelen. Daarbij bespreken we in hoeverre we in staat zijn geweest de afgesproken

koers vast te houden en of er op onderdelen wijzigingen van de koers nodig zijn. Daarnaast vindt periodiek een strategisch overleg plaats waarin de bestuurders thema's met een strategisch karakter bespreken met collega's uit verschillende disciplines. Afhankelijk van de agendapunten schuiven belanghebbende collega's aan. Teams die het werk in de projecten faciliteren en ondersteunen (zoals HRM en ICT) werken zelfsturend en rapporteren direct aan de voorzitter van de raad van bestuur middels kwartaalrapportages en een driewekelijks overleg. In de uitvoering heeft de raad van bestuur verantwoordelijkheden en bevoegdheden gedelegeerd aan programma- en projectleiders en zelfsturende teams. Adviezen vanuit de adviesgroepen particulieren en ondernemers worden nadrukkelijk meegenomen bij besluitvorming. De raad van bestuur heeft een keer in de week een bestuurlijk overleg waarin de gedeelde bestuurlijke taken geagendeerd worden, portfolio uitwisseling plaatsvindt en nagedacht wordt over strategische vraagstukken. De procedures hiervoor zijn vastgelegd in het Handboek Organisatie. Via interne controle wordt over naleving van de procedures door de interne auditor gerapporteerd aan de raad van bestuur.

Bezoldiging directie

De raad van toezicht heeft (op advies van de remuneratiecommissie) het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het beleid wordt periodiek geactualiseerd. De laatste evaluatie was in maart 2024.

Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt Woord en Daad de Regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties (zie www.goededoelenederland.nl). De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen. De weging van de situatie bij Woord en Daad vond plaats door de raad van toezicht (op advies van de remuneratiecommissie). Dit leidde tot een zogenaamde BSD-score van 535 punten met een maximaal jaarinkomen van € 180.984 (1 FTE/12 mnd.). Bij een tweehoofdige directie (situatie vanaf 1 april 2024) vindt bepaling van de

functiezwarte plaats door de BSD-score te vermenigvuldigen met een door de beloningsregeling vastgesteld percentage van 87% (voorzitter raad van bestuur) en 80% (bestuurder programma's). Dat leidt per 1 april 2024 tot een BSD-score van 465 punten (voorzitter raad van bestuur) en 428 punten (bestuurder programma's). Daarom gelden voor 2024 de volgende maximale jaarinkomens: € 165.720 (voorzitter raad van bestuur) en € 106.237 (bestuurder programma's). De voor de toetsing, aan de geldende maxima, relevante werkelijke jaarinkomens van de directie bedroegen voor R.F. Molenaar (1 FTE/12 mnd.): € 131.820 en voor J.J. Vreugdenhil (1 FTE/9 maanden): € 77.861. Deze beloningen bleven binnen de geldende maxima.

Het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellingen, de werkgeversbijdrage pensioen, de pensioencompensatie en de overige beloningen op termijn bleven voor R.F. Molenaar (met een bedrag van € 164.813) en voor J.J. Vreugdenhil (met een bedrag van € 98.136) binnen het in de regeling opgenomen maximum bedrag van respectievelijk € 205.493 en € 131.734 per jaar. De belaste vergoedingen/bijtellingen, de werkgeversbijdrage pensioen en de overige beloningen op termijn stonden bovendien in een redelijke verhouding tot het jaarinkomen. De hoogte en samenstelling van de bezoldiging worden in de jaarrekening toegelicht in de toelichting op de staat van baten en lasten.

4.2.2 Kwaliteitsmanagement

- Woord en Daad heeft haar kwaliteitsmanagementsysteem ingericht volgens de principes van ISO 9001 en de Partos-norm 9001 (sectorspecifieke ISO-norm). In april 2024 heeft er een opvolgingsaudit plaatsgevonden.
- Door de twee interne auditors zijn vijf audits op verschillende interne processen uitgevoerd om de werking van het kwaliteitsmanagementsysteem te controleren en waar mogelijk te verbeteren. Afwijkingen en verbeterpunten zijn gerapporteerd en opgevolgd.
- Het Handboek Organisatie (inclusief alle processchema's, procedures, manuals en overige documenten) is in samenwerking met de verantwoordelijke collega's up-to-date gehouden.

Communicatie met onze achterban

Online | Social Media

216.583

Unieke bezoekers website

357.771

Bezoeken aan de Woord en Daad website

16.997

Volgers op social media (4 kanalen)

Oplages gedrukte uitingen

54.050

Werelddelen, voor donateurs en andere betrokkenen, 4x

5.100

Daadkracht, voor ondernemers, 3x

11.500

Grenzeloos, voor jongeren, 2x

59.500

Verreijkijker, voor kinderen, 1x

50.000

Dankdagkalender, voor gezinnen, 1x
6.700 verstuurd door Woord en Daad, de rest door andere organisaties

2.800

Intercom, voor vrijwilligers, 2x

- Door verschillende collega's zijn klanttevredenheidsonderzoeken uitgezet en is de tevredenheid van donateurs over reizen, evenementen, bijeenkomsten en over Woord en Daad in het algemeen gemeten.
- Klachten, signalen en complimenten zijn geregistreerd en beantwoord volgens onze 'procedure voor klachten, signalen en complimenten'.
- In mei 2024 zijn de leveranciersbeoordelingen uitgevoerd.
- In juli 2024 is met het strategisch team de jaarlijkse management review uitgevoerd. De conclusie was dat het kwaliteitsmanagementsysteem adequaat functioneert. Er zijn actiepunten vastgelegd.
- In 2024 zijn er twee (kleine) datalekken geregistreerd en volgens de geldende procedures afgehandeld.

4.2.3 Gedragscodes en certificering

Woord en Daad onderschrijft de volgende codes en volgt deze richtlijnen:

- Code of Conduct van het Internationale Rode Kruis, een internationale gedragscode voor hulporganisaties.
- Sphere Standards bij noodhulp en wederopbouw.
- Gedragscode van Goede Doelen Nederland.
- COSO: dit systeem is vooral gericht op een kritische beheersing van de fondsenwervings- en fondsenbestedingsprocessen en een betrouwbare verslaggeving in de jaarrekening. Dit wordt bereikt door een adequate administratieve organisatie en de daarin beschreven interne beheersmaatregelen.

Woord en Daad heeft de volgende certificeringen:

- CBF-Erkenning: de erkenningsregeling stelt eisen aan bestuur, beleid, fondsenwerving, voorlichting en communicatie, besteding van middelen en verslaggeving. Woord en Daad is via de nieuwe Erkenningsregeling die in 2016 inging, erkend als goed doel dat voldoet aan de CBF-vereisten.
- ISO: dit keurmerk gebruikt Woord en Daad voor een kritische beheersing, aanpassing en optimalisering van de processen. Tevens is Woord en Daad Partos-9001 gecertificeerd (sectorspecifieke norm op basis van de ISO-norm 9001).

4.2.4 MVO-beleid

Woord en Daad vindt het belangrijk om als organisatie duurzame keuzes te maken op het gebied van milieu, sociaal welzijn en goed bestuur. Onze totale CO₂-uitstoot, die voor 2024 548 ton bedroeg, compenseren we via Away4Africa in de ontwikkeling van cashewplantages, verspreid over Benin. Meer dan 40.000 bomen op 400 hectare leggen ruim 500 ton CO₂ vast. Hierdoor hebben meer dan 200 boerengezinnen gemiddeld 10% meer inkomen. De boeren krijgen onder andere organische meststoffen en training voor meer klimaatweerbaarheid aangeboden. Dit levert een verbetering op van biodiversiteit, oogstopbrengst en duurzaam onderhouden cashew aanplanten. We hebben het beleid voor onze achterbanreizen herzien, waardoor we meer rekening houden met de ecologische impact van reizen. Ons kantoor is verbouwd. Voor een beter werkklimaat zijn er meer vergaderruimtes beschikbaar, zijn er werkplekken met twee beeldschermen gekomen en zijn er akoestische schermen tussen werkplekken geplaatst. De verlichting achter de verschillende fotowanden in het kantoor is vervangen door energiezuinigere verlichting. Ons kantoor is nu bijna volledig Paris Proof. Er is gestart met het nadenken over het MVO-beleid voor de nieuwe beleidsperiode 2026-2031. Dit traject ronden we in de loop van 2025 af.

In ons MVO-beleid volgen we de ISO 26000-richtlijn. De GRI-tabel (Global Reporting Initiative) is een algemeen aanvaarde verslaggevingsrichtlijn voor de duurzaamheidsprestaties van een organisatie. Deze tabel is te bekijken via onderstaande QR-code. De MVO-verklaring van de accountant is te vinden op pagina 77.

← Bekijk de GRI-tabel hier.

4.2.5 ICT

Er is in 2024 een aantal belangrijke ontwikkelingen geweest in de ICT-omgeving van Woord en Daad. De systemen die worden gebruikt zijn gericht op het optimaal ondersteunen van het werk. Op een aantal onderdelen zijn er stappen gezet:

Document management

In alle projecten van Woord en Daad is het document management gestandaardiseerd en verbeterd. Documenten worden nu in alle projecten op dezelfde manier opgeslagen en gearchieveerd. Daardoor is de juiste informatie eenvoudiger terug te vinden en ontstaan er minder versies van documenten dan voorheen het geval was.

Nieuwe website en sponsormodule

In 2024 is de nieuwe website beschikbaar gekomen, met een nieuwe sponsormodule. Deze zijn beide ontworpen voor een betere gebruikerservaring met de juiste informatie voor de bezoeker van de website. De sponsormodule is ook geoptimaliseerd om het aanmeldproces te vereenvoudigen, zodat nieuwe sponsors dit proces positief ervaren.

ChildConnect

ChildConnect is een ICT-oplossing voor het delen van sponsorinformatie tussen Woord en Daad en de partnerorganisaties. Deze oplossing zou in 2024 worden afgerond en uitgerold worden naar de partnerorganisaties. Helaas heeft deze ontwikkeling vertraging opgelopen, waardoor de oplevering is uitgesteld naar het eerste kwartaal van 2025.

Datasecurity en beveiliging

Woord en Daad hecht grote waarde aan de beveiliging van haar systemen en data. In 2024 is een databeveiliging audit uitgevoerd en op basis hiervan worden verbeteringen doorgevoerd. Een positieve uitkomst was dat Woord en Daad goed scoort in een benchmark met vergelijkbare organisaties.

5. Financiële verantwoording: betrokkenheid

“2024 was voor Woord en Daad een dynamisch en uitdagend jaar”, vindt financieel directeur Arnold van Willigen. “In Nederland is een andere politieke wind gaan waaien die ongunstig is voor internationale samenwerking. En in veel landen waar Woord en Daad werkt, is de onveiligheid toegenomen. We zien dat de nood in de wereld daardoor groter is geworden.”

Toch heeft Woord en Daad in 2024 goed koers kunnen houden, meent Van Willigen. “In Nederland hebben we de achterliggende 51 jaar een achterban opgebouwd die in goede en slechte tijden trouw is. Het grootste deel van onze inkomsten komt uit deze achterban en dat geeft ons een stevige positie. Zeker nu er sinds het nieuwe kabinet vanuit de overheid minder geld beschikbaar is.” Samen met andere organisaties heeft Woord en Daad succesvol gelobbyd om de door het kabinet voorgestelde afschaffing van financiële aftrekbaarheid van giften tegen te houden. Van Willigen: “Vanwege het belang van betrokkenheid van burgers en bedrijven bij internationale samenwerking is dit een belangrijk wapenfeit.”

Solide partnernetwerk

Woord en Daad heeft niet alleen een stevige achterban in Nederland, maar ook een solide partnernetwerk in de landen waar ze werkt. Dat is meer dan ooit nodig, volgens Van Willigen. “In diverse landen in West-Afrika, maar ook in landen als Ethiopië en Haïti, is het voor onze partners als gevolg van onveiligheid moeilijker geworden om te werken. Toch houden ze vol. Zelden zijn onze partners zo relevant geweest als nu.” Een belangrijke ontwikkeling is dat partners, zowel organisatorisch als op het gebied van financieel management, steeds sterker worden en daarmee ook meer leiderschap over programma’s kunnen nemen.

Stijging inkomsten

Qua inkomsten kijkt Van Willigen dankbaar terug op 2024. “De inkomsten bedroegen € 37,2 miljoen. Dat is een groei van zo’n 4 % ten opzichte van 2023.” Er was een forse daling in de werving voor noodhulpacties: van bijna € 2 miljoen in 2023 naar ongeveer € 260.000 in 2024. Deze daling werd echter

gecompenseerd door een aanzienlijke stijging van institutionele fondsen, subsidies vanuit de overheid en een hogere eigen bijdrage van zuidelijke partners met wie Woord en Daad samenwerkt in consortia. De inkomsten vanuit particulieren en bedrijven zijn, afgezien van inkomsten uit noodhulp, licht gestegen.

30 kringloopwinkels

In september opende in IJsselmuiden de dertigste kringloopwinkel zijn deuren. De winkels brachten netto € 2,6 miljoen op voor verschillende projecten. Dit is een gestage groei ten opzichte van 2023 toen de opbrengst € 2,4 miljoen betrof. In Nederland leveren de winkels een belangrijke bijdrage aan de overgang naar een duurzame en circulaire samenleving. Ook hebben zij een belangrijke sociale functie. Zo’n 1800 vrijwilligers zijn voor de winkels actief. Van Willigen: “We denken na over hoe we de sociale functie van de winkels als ontmoetingsplek kunnen versterken. Ook willen we in de winkels meer aandacht geven aan bewustwording op het gebied van duurzaam leefgedrag.”

Betrokkenheid burgers

Het versterken van draagvlak voor internationale samenwerking onder burgers staat hoog op de agenda van ontwikkelingsorganisaties. Voor Woord en Daad spelen vrijwilligersgroepen hierin een belangrijke rol. In 52 plaatsen werkten 328 vrijwilligers aan het vergroten van de betrokkenheid van burgers bij het werk van Woord en Daad. Van Willigen: “Deze groepen laten ons draagvlak in de Nederlandse samenleving zien. Uit een breed scala aan activiteiten en acties haalden ze ongeveer € 500.000 op. Hun impact is echter groter dan alleen de financiële opbrengst. Ze zijn onze ambassadeurs in het land en maken het werk van Woord en Daad zichtbaar.” De betrokkenheid van de achterban wordt ook goed zichtbaar in een redelijk stabiel blijvend aantal personen en gezinnen die een kind sponsoren. Opmerkelijk is daarbij volgens Van Willigen dat de leeftijdsopbouw van donateursbestand heel evenwichtig is. “Er is geen sprake van vergrijzing. We zien dat donateurs vaak als jong gezin instappen en lang bij ons betrokken blijven.”

Goed doen voor mens en milieu

Dat het werk van Woord en Daad ook ondernemers aanspreekt, blijkt uit de opbrengst vanuit bedrijven: ruim € 4,8 miljoen. Van Willigen: “We zien een groeiend bewustzijn bij ondernemers op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Bij de invulling hiervan betrekken ze ook steeds vaker hun personeel en maken ze een koppeling tussen de aard van hun onderneming en de keuze van een project of programma.” Volgens Van Willigen waarderen ondernemers de evenwichtige combinatie van zakelijkheid en compassie binnen Woord en Daad.

Diepgaande partnerschappen

De inkomsten uit vermogensfondsen zijn stabiel gebleven. Van Willigen: “We zien geen groei in het aantal fondsen, maar onze relatie met bestaande fondsen is hecht. Er is echt sprake van diepgaande partnerschappen.” De inkomsten uit institutionele fondsen zijn in 2024 fors toegenomen: van € 5,5 miljoen naar € 8,6 miljoen. “We hebben deze contracten nog binnen gehaald voor de huidige kabinetsperiode”, licht Van Willigen toe. Van de totale inkomsten komt nu 25% uit overheidssubsidies. Daarmee blijft het aandeel van overheidsgeld binnen de door Woord en Daad gehanteerde norm van 30%. Van Willigen: “Financiering vanuit de overheid is belangrijk, omdat het over grotere bedragen gaat waarmee je veel impact kunt bereiken. Het zijn daarbij ook vaak programma’s waarvoor het lastiger is particulier geld te werven. Tegelijk willen we als Woord en Daad niet afhankelijk zijn van overheidsfinanciering. Het overgrote deel van onze inkomsten komt daarom uit eigen fondsenwerving.”

Projectenreserve

De algemene projectenreserve kwam uit op € 900.000 negatief. Van Willigen: “We streven naar € 0 of licht negatief. Begin 2024 hebben we behoorlijk wat voorgefinancierd op projecten zodat we goed van start konden. Het terug werven hiervan is nog onvoldoende gerealiseerd. Dat krijgt in 2025 meer nadruk.”

Stijgende loonkosten

Het handhaven van het nagestreefde percentage van 7,5% overheadkosten stond dit jaar onder druk. De kosten zijn op

7,85% uitgekomen. Van Willigen: “Dit heeft vooral te maken met de stijgende loonkosten. We volgen de CAO Rijk en daarin was voor 2024 een forse loonsverhoging opgenomen. Door efficiënt te werken en een hoog kostenbewustzijn zijn we op andere terreinen toch goed binnen ons budget gebleven.”

Wat anderen zeggen over Woord en Daad

Erik van Wendel aan het woord

Erik is medeoprichter van RegioOndernemers Noord-Veluwe en lid van de Adviesgroep Ondernemers: “Ik ben lid van diverse businessclubs, maar dat is heel gericht op het hier en nu. Wat ik bij Woord en Daad doe, heeft diepgang. Vanuit een Bijbels perspectief met elkaar iets doen voor je medemens geeft meerwaarde.”

Geconsolideerde balans per 31 december (na resultaatbestemming)

Activa	2024 €	2023 €
VASTE ACTIVA	5.795.485	6.156.241
Immateriële vaste activa (1) <i>(Activering website/softwareontwikkeling in het kader van bedrijfsvoering en doelstelling)</i>	2.501.701	2.382.238
Materiële vaste activa (2) <i>(In het kader van bedrijfsvoering)</i>	496.335	377.979
Financiële vaste activa (3)	2.797.449	3.396.024
VLOTTENDE ACTIVA	10.472.430	11.508.018
Voorraden (4) <i>(Goederenvoorraad in het kader van de doelstelling)</i>	740.207	1.059.183
Vorderingen en overlopende activa (5)	5.547.690	6.379.345
Liquide middelen (6)	4.184.533	4.069.490
Totaal activa	16.267.915	17.664.259

Passiva	2024 €	2023 €
RESERVES EN FONDSSEN	7.235.342	9.390.998
Reserves (7)	3.794.258	4.231.081
Stichtingskapitaal	272	272
Continuïteitsreserve	3.844.173	3.493.745
Koersreserve	500.000	500.000
Reserve Business development	350.000	350.000
Algemene projectenreserve	900.188-	133.167-
Fondsen (8)	3.441.084	5.180.147
Voorzieningen (9)	-	-
SCHULDEN		
Langlopende schulden (10)	655.316	983.870
Kortlopende schulden (11)	8.377.255	7.289.391
Totaal passiva	16.267.915	17.664.259

Geconsolideerde staat van baten en lasten over 2024

Baten	Lopend boekjaar €	Begroot boekjaar €	Voorafgaand boekjaar €
Baten van particulieren (12)			
-collecten	112.366	100.000	116.545
-sponsorprogramma	10.181.506	10.725.000	10.179.026
-nalatenschappen	1.564.414	1.200.000	1.574.949
-overige giften	3.483.606	4.240.000	3.795.698
Totaal Baten van particulieren	15.341.892	16.265.000	15.666.218
Baten van bedrijfsleven (13)	4.919.913	4.700.000	5.144.908
Baten van subsidies van overheden (14)	8.588.191	6.231.183	5.473.242
Baten van andere organisaties zonder winststreven (15)	5.303.812	6.425.225	6.629.944
Som van de geworven baten	34.153.808	33.621.408	32.914.312
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en of diensten (16)			
Baten uit leveranciersrol en bewustwording	252.437	200.000	215.847
Baten uit brutowinst op verkopen artikelen	2.835.715	3.225.000	2.585.740
Som van de geworven baten uit tegenprestaties	3.088.152	3.425.000	2.801.587
Som van de baten	37.241.960	37.046.408	35.715.899

Lasten	Lopend boekjaar €	Begroot boekjaar €	Voorafgaand boekjaar €
BESTEED AAN DOELSTELLINGEN:			
Structurele programma's (17)	33.665.032	30.411.467	28.975.918
Onderwijs en Sponsoring	15.801.758	15.021.874	14.571.555
Beleidsbeïnvloeding Zuiden (Benkadi)	5.080.602	5.168.607	4.060.698
Werkgelegenheid & Training/Werk en Opleiding	2.450.469	3.271.566	3.037.519
Inclusieve Agribusiness (IA)	5.549.620	2.699.851	2.851.482
Duurzaam Water (DW)	2.014.371	3.009.803	1.811.199
Huizenbouwprogramma (LCH)	1.949	-	1.517
Capaciteitsopbouw (SPN)	-	50.000	180
Weerbaarheid (RES)	763.592	667.167	1.515.112
Overig	826.659	500.000	613.785
Partnerrol in Nederland	1.176.011	22.599	512.871
Noodhulp (18)			
-verstrekte steun via organisaties/instanties ter plaatse	149.274	1.296.850	1.803.512

Lasten	Lopend boekjaar €	Begroot boekjaar €	Voorafgaand boekjaar €
BESTEED AAN DOELSTELLINGEN:			
Lobby (19)	297.250	471.460	444.662
Bewustwording (20)	966.216	959.124	786.888
Kennismanagement	331.826	550.720	75.518
PQA	190.552	177.550	205.715
Totaal besteed aan doelstellingen	35.600.149	33.867.171	32.292.213
Wervingskosten baten: ((21 en 22) en appendix 2)	2.027.337	2.147.229	2.007.765
Kosten leveranciersrol (23)	157.937	151.080	143.349
Kosten verkoop goederen (16)	443.699	455.000	419.431
Kosten Beheer & Administratie (24)	863.051	787.861	780.290
Som van de lasten	39.092.173	37.408.341	35.643.048
Saldo voor financiële baten en lasten	1.850.213-	361.933-	72.851
Saldo financiële baten en lasten (25)	271.618-	55.000-	507.958-
Saldo van resultaten van organisaties waarin wordt deelgenomen (26)	33.826-	-	66.894-
Saldo van baten en lasten **	2.155.657-	416.932-	502.001-

← Scan de QR-code voor een toelichting op het verschil tussen begroot en gerealiseerd resultaat.

Geconsolideerde staat van baten en lasten over 2024

	Lopend boekjaar €	Begroot boekjaar €	Voorafgaand boekjaar €
BESTEMMING SALDO BATEN EN LASTEN			
Toevoeging/onttrekking aan:			
-Continuïteitsreserve	350.428	225.000	245.619
-Algemene projectenreserve	767.021-	153.068	360.168
-Fondsen	1.739.062-	795.000-	1.107.786-
	2.155.657-	416.932-	502.001-

Geconsolideerd Kasstroomoverzicht over 2024

Kasstroom uit operationele activiteiten	2024 €	2023 €
SALDO VAN BATEN EN LASTEN	2.155.657-	502.001-
Aanpassingen betreffende:		
Afschrijvingen immateriële vaste activa (1)	566.238	428.750
Afschrijvingen materiële vaste activa (2)	167.670	148.520
Mutatie voorziening op verstrekte leningen (3)	314.646	582.563
Resultaat deelnemingen (3)	33.826	66.894
Aanpassing veranderingen werkkapitaal:	2.272.148	2.977.762-
Kastroom uit operationele activiteiten (A)	1.198.871	2.253.037-
Kastroom uit investeringsactiviteiten (B)	971.727-	1.170.354-
Kasstroom uit financieringsactiviteiten (C)	112.130-	119.264-
Mutatie liquide middelen (A + B + C)	115.043	3.542.647-
Liquide middelen per 1 januari	4.069.490	7.612.136
Liquide middelen per 31 december	4.184.533	4.069.490
Mutatie liquide middelen	115.043	3.542.647-

Toelichting

- Sinds 2013 wordt afgeschreven op de geactiveerde kosten voor softwareontwikkeling per eind 2012. Investerings in de softwareontwikkeling na 2013 worden tot en met 2021 dusdanig afgeschreven dat ultimo 2024 de investering geheel is afgeschreven. In 2022 vond een herziening plaats ten aanzien van investeringen in ProjectConnect vanaf dat moment, zie verder (1) Immateriële vaste activa.
- De vorderingen op subsidiënten vanuit inkomstencontracten en de verplichtingen aan partnerorganisaties zijn beiden toegenomen. Dit wordt deels veroorzaakt door een aantal meerjarige toezeggingen aan partners (die matches met inkomstencontracten). Een aantal verplichtingen zijn in het verslagjaar verschoven van langlopend naar kortlopend per eind 2024.
- De liquide middelen zijn licht gestegen. De investeringen in (im)materiële activa waren hoger dan de afschrijvingen hierop.

Toelichting op de geconsolideerde balans en staat van baten en lasten

Algemene toelichting

Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad, hierna te noemen Woord en Daad, opgericht op 5 juli 1973, is gevestigd in Gorinchem en verbindt mensen en organisaties in de strijd tegen armoede, doet hiervoor fondswerving, verkoopt artikelen en stelt expertise ter beschikking. Zij is ingeschreven in de Kamer van Koophandel onder nummer 41.118.168. Vrijwilligers vormen door het gehele land vrijwilligersgroepen ten behoeve van fondsenwerving. Eind 2024 zijn er 52 (2023: 52) vrijwilligersgroepen.

Schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

Consolidatie

De in de consolidatie begrepen organisaties zijn:

- Stichting Woord en Daad Winkels te Gorinchem (100%);
- Job Booster Nederland B.V. te Gorinchem (100%);
- Foundation Word2Act te Washington (100%).

In 2016 is Stichting Woord en Daad Winkels opgericht, waarin kringloopwinkels worden geëxploiteerd en waarvan de inkomsten onder aftrek van gemaakte onkosten volledig worden uitgekeerd aan Stichting Woord en Daad. Leden van de raad van bestuur van Stichting Woord en Daad Winkels zijn tevens lid van de raad van bestuur van Woord en Daad, waardoor invloed van betekenis wordt uitgeoefend. De binnen de Stichting Woord en Daad Winkels gemaakte kosten zijn in de geconsolideerde jaarrekening verantwoord onder een aparte kostendrager.

In 2017 is Foundation Word2Act opgericht. De stichting heeft als doel om inkomsten te verwerven in Noord-Amerika en op

deze manier bij te dragen aan de doelstelling van Woord en Daad. In Foundation Word2Act heeft de raad van bestuur van Woord en Daad overheersende zeggenschap op de bestuursbenoemingen. In het kader van de bedrijfsmatige aanpak van het Job Booster programma is Job Booster Nederland B.V. opgericht in 2019, waarin Woord en Daad 100% aandeelhouder is en op grond waarvan overheersende zeggenschap aanwezig is. De jaarrekening bevat de geconsolideerde cijfers van bovengenoemde organisaties. In bijlage 1 worden de enkelvoudige cijfers (samengevat) gepresenteerd.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht, voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Incluvest B.V. en Stichting Poverty Share Investment
Achternestelde lening Stichting Poverty Share Investment 2012
In het boekjaar heeft Stichting Woord en Daad voor de uitvoering van een deel van haar agribusiness-programma samengewerkt met Stichting Poverty Share Investment (PSI). Stichting PSI is een onafhankelijke stichting met een eigen bestuur (geen groepsmaatschappij), waarvan Stichting Woord en Daad twee van de vijf leden kan benoemen. Stichting PSI is de enige aandeelhouder van Incluvest B.V. Binnen deze entiteit vinden de activiteiten plaats met betrekking tot het financieren van bedrijfsontwikkeling in het Zuiden (impact investing). Daarnaast wordt capaciteitsopbouw verstrekt. Beiden zijn opgericht in 2012. In 2012 heeft Stichting Woord en Daad de door haar in het verleden opgebouwde leningenportefeuille overgedragen aan Stichting PSI, die deze heeft doorgezet via een storting op aandelen en een achtergestelde lening aan Incluvest B.V. De leningenportefeuille die in 2012 is overgedragen is door Stichting PSI is gefinancierd met een achtergestelde lening van Stichting Woord en Daad.

Achternestelde lening Incluvest B.V.

In 2017 is een lening verstrekt aan Incluvest B.V. ter gedeeltelijke financiering van een door hen te financieren agribusiness-programma in de vorm van een achtergestelde lening. De overeengekomen voorwaarden van de Lening uit 2012 aan PSI en de verstrekte Lening in 2017 aan Incluvest B.V., zijn niet marktconform. Hier is voor gekozen, gegeven de verbondenheid en de overeenkomende doelstellingen die nagestreefd worden. Zie verder de toelichting onder (3) Financiële vaste activa. Evenals in de vorige jaren is in het boekjaar personeel van Stichting Woord en Daad gedetacheerd geweest bij Incluvest B.V. Het betreft medewerkers die zich bezig houden met fondsenwervende activiteiten en het programma Inclusieve Agribusiness Development, die hun expertise op het gebied van bedrijfsontwikkeling inzetten bij Incluvest B.V. Daarnaast zijn werkzaamheden vanuit Finance & Control voor Incluvest Management services B.V., PSI en FFDF verricht. Deze opbrengsten zijn verantwoord onder opbrengsten leveranciersrol (zie ook toelichting (16)).

Deelneming Fair Factory Development I Coöperatief U.A.

Op 7 november 2018 is Fair Factory Development I Coöperatief U.A. opgericht, gezamenlijk met Stichting Poverty Share Investment. Bepaald is dat Stichting Woord en Daad als lid van de coöperatie qua aandeel en zeggenschap een maximaal percentage van 19 aanhoudt, wat betekent dat deelneming gewaardeerd op kostprijs.

Deelneming Incluvest Management Services B.V.

Op 7 november 2018 is Incluvest Management Services B.V. opgericht, gezamenlijk met Stichting Poverty Share Investment, waarin beiden gelijke zeggenschap hebben. Omdat Woord en Daad geen overheersende zeggenschap hierin heeft, is deze deelneming niet geconsolideerd.

Deelneming ParaPact U.A.

Op 19 oktober 2021 is de coöperatie ParaPact U.A. opgericht, gezamenlijk met Stichting ProjectConnect, waarin beiden gelijke zeggenschap hebben. Coöperatie ParaPact U.A. is 100% eigenaar van IntelligentConnectIT B.V., waarin het intellectueel eigendom van het datamodel en de IP van de software beheerd wordt en tegen vergoeding als licentie beschikbaar gesteld

wordt aan derden. Daarnaast is Coöperatie ParaPact U.A. 100% eigenaar van SysCoPact B.V., via deze onderneming vindt de implementatie van software bij derden plaats. In het verslagjaar is het in 2022 toegetreden coöperatielid uitgetreden en als expert partner betrokken. Omdat Woord en Daad geen overheersende zeggenschap heeft is deze deelneming niet geconsolideerd. Zie voor verdere toelichting op deelnemingen hetgeen is opgenomen onder (3) Financiële vaste activa.

Toelichting kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Kasstromen in vreemde valuta zijn omgerekend tegen de transactiekoers.

Algemene grondslagen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving 650 Fondsenwervende organisaties, die uitgegeven zijn door de Raad voor de Jaarverslaggeving. Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting. De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar. Bijzondere posten zijn baten of lasten die voortvloeien uit gebeurtenissen of transacties die behoren tot het resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening, maar die omwille van de vergelijkbaarheid apart toegelicht worden op grond van de aard, omvang of het incidentele karakter van de post. In voorkomende gevallen zijn sommige beginsaldi geherclassificeerd ten op zichte van de eindstanden van de jaarrekening 2023.

Omrekening van vreemde valuta

Transacties in vreemde valuta worden in de betreffende valuta omgerekend tegen de geldende koers op transactiedatum. De activa en verplichtingen in vreemde valuta worden per balans-

datum omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. (On)gerealiseerde koersverschillen met betrekking tot aangegane verplichtingen worden onttrokken/toegevoegd aan de koersreserve. Ultimo 2019 bleek de koersreserve op een voldoende niveau te zijn, waardoor verdere dotaties onwenselijk werden geacht. Koersverschillen van liquide middelen worden toegerekend aan het beleggingsresultaat.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Vaste Activa

Immateriële vaste activa

Bij de eerste verwerking te worden gewaardeerd tegen kostprijs zijnde de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Na de eerste verwerking dient het actief gewaardeerd te worden tegen de kostprijs (verkrijging- of vervaardigingsprijs) verminderd met cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingen.

Materiële vaste activa

Bij de eerste verwerking te worden gewaardeerd tegen de kostprijs. De kostprijs van een materieel vast actief bestaan uit de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en overige kosten om het actief op zijn plaats en in de staat te krijgen noodzakelijk voor het beoogde gebruik.

Na de eerste verwerking dient het actief gewaardeerd te worden tegen de kostprijs, verminderd met cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingverliezen. De afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa vinden lineair plaats op basis van een vast percentage van de aanschafwaarde, op basis van verwachte economische levensduur, rekening houdend met de eventuele restwaarde.

Financiële vaste activa

Deelnemingen waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd volgens de vermogensmutatie-methode op basis van de nettovermogenswaarde. Daarbij worden deelnemingsresultaten verwerkt voor zover zij betrouwbaar zijn in te schatten. Deelnemingen waarin geen invloed van betekenis wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of

lagere marktwaarde. De verstrekte leningen worden initieel gewaardeerd tegen de reële waarde. Vervolgens worden deze vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Bij de waardering wordt rekening gehouden met eventuele waardeverminderingen. De vorderingen met een verwachte betalingstermijn van meer dan een jaar, samenhangend met meerjarige inkomstencontacten op subsidies overheden, bedrijfsleven, andere fondsenwervende organisaties (vermogensfondsen), worden ter wille van het inzicht onder de financiële vaste activa gepresenteerd.

Bijzondere waardeverminderingen

Vaste Activa

Woord en Daad heeft beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig is. Voor zover deze zijn toegepast, is dit bij het betreffen- de vaste actief toegelicht.

Viottende Activa

Voorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen de kostprijs of lagere opbrengstwaarde.

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd bij eerste verwerking tegen de reële waarde en na eerste verwerking tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Effecten

Effecten worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Indien sprake is van een bijzondere waardevermindering vindt waardering plaats tegen deze lagere waarde; afwaardering vindt plaats ten laste van de staat van baten en lasten. Indien van een dergelijk individueel effect de reële waarde onder de kostprijs komt, wordt de waardevermindering direct verwerkt ten laste van de staat van baten en lasten. Transactiekosten die zijn toe te rekenen aan effecten die na

eerste verwerking worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van de waardeveranderingen via de staat van baten en lasten worden rechtstreeks in de staat van baten en lasten verwerkt. Effecten als onderdeel van de vlottende activa hebben een looptijd van korter dan een jaar.

Passiva

Reserves

Reserves, voor zover zij niet wettelijk verplicht zijn, ontstaan op initiatief van de raad van bestuur, zij worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Fondsen

Fondsen ontstaan door ontvangen gelden van donateurs met een specifieke bestemming, waarvan nog geen besteding heeft plaatsgevonden. Zij worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Langlopende schulden

De langlopende schulden worden bij eerste verwerking tegen de reële waarde en na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Projectverplichtingen

Projectverplichtingen leiden tot het ontstaan van een schuld aan een consortiumpartner/partnerorganisatie, op het moment van het genomen besluit door Stichting Woord en Daad en gecommuniceerd met betrokkenen. Eventueel met deze schuld samenhangende vorderingen inzake de overeengekomen eigen bijdragen van deze partijen ten aanzien van deze toekenningen, worden in mindering gebracht op de projectverplichtingen.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden worden bij eerste verwerking tegen de reële waarde en na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Algemeen

De baten en kosten eigen organisatie worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben, waarbij matching wordt toegepast. Er is gevolg gegeven aan de RJ uiting eind 2020 met betrekking tot onvoorwaardelijke subsidieverplich-

tingen, wat er toe leidde dat de gehele projectverplichting met betrekking tot sponsorprogramma's genomen wordt op moment van toezegging in plaats van deze te matchen met de inkomsten die deels in het volgende jaar binnenkomen.

Baten

Geworven baten

Alle baten worden verantwoord voor het ontvangen bedrag, zonder dat de door de eigen organisatie gemaakte kosten in mindering worden gebracht.

De inkomsten kindsponsoring worden verantwoord in de maand waarin de vordering op de donateur ontstaat, conform de overeenkomst met de donateur. Voor de giften die niet bestemd zijn voor kindsponsoring en waarvoor geen overeenkomst is afgesloten, is dat het moment waarop de giften ontvangen worden en betreffen dus baten van donateurs waar geen evenredige tegenprestatie tegenover staat.

Tevens worden baten gerealiseerd uit bedrijven en/of andere organisaties zonder winststreven die worden verwerkt in het jaar waarin het bedrag is ontvangen, dan wel door die derde is toegezegd en betrouwbaar is vast te stellen. Ingeval deze inkomstencontracten een meerjarig karakter hebben en betrekking hebben op de eigen bijdragen van inkomsten uit subsidiecontracten, worden deze inkomsten van meerdere jaren in het boekjaar verantwoord, voorzover bijbehorende bestedingen in het boekjaar zijn gedaan.

Baten uit subsidies van overheden worden als bate opgenomen voor zover en naar rato de bijbehorende bestedingen in het boekjaar worden gedaan, wordt voldaan aan de subsidievoorwaarden en redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen. In geval Woord en Daad subsidies van overheden als penvoerder ontvangt, worden subsidie-inkomsten verantwoord binnen het boekjaar overeenkomstig de toekenningssysteem, zoals nader uiteengezet bij de bestedingen. Nog niet alle verantwoorde subsidies zijn definitief vastgesteld door de subsidieverstrekker, wat vaak pas gebeurt bij de eindverantwoording. Er zouden dus in de toekomst nog verplichtingen kunnen voortvloeien uit deze eindafrekening. Op dit moment is er geen indicatie dat dit het geval zal zijn.

De inkomsten uit eigen bijdragen van consortiumpartners ten behoeve van inkomsten uit subsidiecontracten, worden in de inkomsten van Woord en Daad verantwoord in geval Woord en Daad penvoerder is en dus voor het geheel verantwoordelijk is. Daarnaast worden inkomsten vanuit eigen bijdragen van

begunstigden meegenomen, indien zij vereist zijn als verplichte eigen bijdrage bij de verstrekking van subsidies. Met ingang van 2019 worden deze inkomsten van begunstigden eveneens meegenomen indien de donor Woord en Daad mede verantwoordelijk houdt voor realisatie van deze eigen bijdragen en Woord en Daad, vergelijkbaar met subsidiecontracten, in deze projecten eveneens optreedt als penvoerder en dus voor het geheel verantwoordelijk is.

Stichting Woord en Daad houdt een vast percentage op de inkomsten in ter dekking van de overheadkosten (7,5% bij reguliere projecten, 6% bij noodhulp). Met ingang van 1 juli 2018 wordt tevens bij reguliere projecten een percentage ingehouden van 3,5% op de inkomsten ter dekking van de bewustwordingsactiviteiten in het Noorden. Eventuele verschillen met de werkelijke kosten (zoals in de jaarrekening verantwoord) worden ten gunste of laste van de algemene projectenreserve geboekt. Op projectbestedingen wordt via een staffel een standaard opslag gehanteerd van 2%-5% voor kennisontwikkeling en netwerken. Deze opslagen worden gedoteerd aan een reserve kennisontwikkeling/netwerken, hiervan uit de werkelijke bestedingen gedekt. Vanuit koersreserve worden de gerealiseerde koersverschillen gedekt.

Baten uit nalatenschappen

De baten uit nalatenschappen worden toegerekend aan het boekjaar, voorzover die bekend is, beneficiair aanvaard is in het boekjaar en de omvang van de nalatenschap voldoende betrouwbaar is vast te stellen. Tevens wordt de Handreiking vruchtgebruik nalatenschappen van Goede Doelen Nederland toegepast, waarin nadere voorschriften ten aanzien van de waardering van erfenissen belast met vruchtgebruik zijn vermeld, zoals gepubliceerd begin 2018.

Lasten

Bestedingen aan doelstelling

De projectverplichtingen worden geheel ten laste gebracht van het jaar waarin het besluit tot toekenning schriftelijk aan de partners is meegedeeld, ook als het een meerjarige toekenning betreft.

Niet tot uitkering gekomen verplichtingen

De bestedingen 2024 zijn verminderd met een bedrag

€ 1.295.477 (2023: € 2.331.808) wegens niet gedane bestedingen door partnerorganisaties in eerdere projectperiodes.

Bij grote bestemde projectfinancieringen, meestal geworven uit subsidies overheden, die contractueel zijn vastgelegd, worden inkomsten toegerekend voor zover de bestedingen op dat project zijn gerealiseerd. In geval er geen eigen bijdrage geworven hoeft te worden, dan wel de eigen bijdrage vereist door de subsidiegever aan Woord en Daad ultimo het verslagjaar reeds geheel is gerealiseerd, worden bestedingen in het boekjaar toegekend voor de gehele projectperiode en de bijbehorende inkomsten verantwoord. In geval er een eigen bijdrage geworven dient te worden, die nog niet geheel is gerealiseerd, worden de bestedingen toegekend tot de hoogte van het percentage van de gerealiseerde eigen bijdrage.

Besluiten ten aanzien van projecten die na het boekjaar worden genomen leiden niet tot projectverplichtingen in desbetreffend boekjaar.

Projectverplichtingen die in het verslagjaar door de partner niet geheel zijn besteed, worden teruggevorderd. Deze teruggevorderde gelden komen in principe beschikbaar voor nieuwe toekenningen.

Personeelskosten

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten en voor zover ze verschuldigd zijn aan medewerkers respectievelijk de belastingautoriteit. De pensioenregeling is verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De over het verslagjaar verschuldigde premie wordt als last verantwoord.

Pensioenen

Woord en Daad is vrijwillig aangesloten bij het Pensioenfonds voor Zorg en Welzijn (PFZW). Medewerkers bouwen hierdoor pensioen op bij dit pensioenfonds.

Het pensioenpakket bestaat uit:

- Ouderdomspensioen
- Arbeidsongeschiktheidspensioen
- Nabestaandenpensioen

Het PFZW hanteert een middelloonregeling. Dit betekent dat het pensioen gebaseerd is op het salaris dat de deelnemers gemiddeld verdienen. Een derde van de premie wordt op het salaris van de medewerker ingehouden. De werkgever betaalt twee derde van de premie. Op de Nederlandse pensioenregelingen zijn de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing en worden op contractuele basis premies aan pensioenfondsen betaald door Woord en Daad. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen.

Gemengde kosten

Organisatiekosten die zowel betrekking hebben op fondsenwerving als op voorlichting en bewustwording worden naar verhouding verdeeld, en in de staat van baten en lasten toegelicht. Salariskosten worden toegerekend op basis van tijdsbesteding.

Financiële instrumenten

Liquiditeit- en beleggingsbeleid

De tijdelijk overtollige liquide middelen worden belegd bij betrouwbare banken, ter beheersing van het liquiditeitsrisico. Dat betekent in de praktijk spaartegoeden met rente, deposito's of bij een langere horizon in obligaties die aangehouden worden tot het einde van de looptijd. In 2024 zijn de overtollige liquide middelen grotendeels ondergebracht bij de Rabobank. De organisatie geeft invulling aan de Handreiking Financieel Beheer van Goede Doelen Nederland. Het beleid van de Rabobank sluit aan op de punten genoemd in deze Handreiking. Zie verder het jaarverslag.

Valutarisico

De organisatie is wereldwijd werkzaam. Het valutarisico heeft vooral betrekking op het nakomen van toekomstige projectverplichtingen. Op basis van een risicoanalyse is bepaald dat valutarisico's niet worden afgedekt met valutatermijncontracten, gegeven de wereldwijde spreiding. Zie verder hetgeen is opgenomen onder Omrekening vreemde valuta.

Begroting 2024

In de jaarrekening zijn gegevens uit de begroting 2024 verwerkt. Deze is vastgesteld door de Raad van Toezicht d.d. 8 december 2023. Deze begroting is opgesteld via de begrotingsystematiek, passend bij de veranderende context en werkwijze van Woord en Daad, waarbij de focus van lineair plannen naar navigeren is verschoven. Er wordt een onderscheid gemaakt in de reguliere begroting (met bijbehorende normeringen voor bijvoorbeeld overheadkosten in relatie tot inkomsten) en een business development begroting voor nieuwe subsidiekansen in het komende jaar. De reguliere begroting wordt gepubliceerd en betreft de reguliere inkomsten vanuit particulieren, bedrijven, kerken, vermogensfondsen en reeds bekende subsidies. In de business development begroting wordt gewerkt met een return on investment (ROI), waarbij de investering om een voorstel in te dienen wordt afgezet tegen de verwachte totale inkomsten vanuit deze subsidies en eigen bijdragen van consortiumpartners. De ROI is genormeerd op minimaal 20, inkomsten vanuit de business development begroting dienen dus minimaal 20 keer de kosten van het indienen van een aanvraag te bedragen. De business development begroting fungeert als een intern sturingsdocument, waarbij in het jaarverslag gerapporteerd wordt over de gerealiseerde kosten en inkomsten met betrekking tot nieuwe subsidies.

Vennootschapsbelasting

Woord en Daad is vrijgesteld van het betalen van vennootschapsbelasting. Stichting Woord en Daad Winkels maakt gebruik van de aftrek voor kenbaar fondsenwervende activiteiten, waarmee heffing van vennootschapsbelasting wordt voorkomen.

Toelichting op de geconsolideerde balans

(bedragen x € 1,-)

(1) Immateriële vaste activa

Per 31 december lopend jaar	2.501.701
Per 31 december vorig jaar	2.382.238

	Website 2024	Software 2024	Totalen 2024
Boekwaarde 1-1	4.020	2.378.218	2.382.238
Investerings boekjaar	314.278	371.423	685.701
Desinvesteringen boekjaar	-	-	-
Afschrijvingen boekjaar	89.492-	476.746-	566.238-
Boekwaarde 31-12	228.806	2.272.895	2.501.701
Aanschafwaarde ultimo boekjaar	401.992	6.035.234	6.437.226
Cumulatieve afschrijvingen	173.186-	3.762.339-	3.935.525-
Boekwaarde ultimo boekjaar	228.806	2.272.895	2.501.701

In 2024 zijn, evenals in eerdere jaren, gerichte investeringen gedaan in uitbreiding en verbetering van de software, die afgeschreven worden over de verwachte resterende levensduur van de software. De overige software-uitgaven ten behoeve van Woord en Daad en de partnerorganisaties zijn direct in het resultaat geboekt, aangezien deze kosten meer het karakter van onderhoud hebben. De totale geactiveerde kosten bestaan voor € 6.035.235,- uit externe kosten (waarvan € 4.836.371,- voor licenties/softwareontwikkeling en € 818.928,- voor projectmanagement) en voor € 379.935 uit interne personeelskosten van personeel dat is ingezet op dit traject. Van dit totaalbedrag was ultimo 2024 was nog € 1.903.579 in ontwikkeling en nog niet in gebruik genomen.

De geactiveerde kosten tot en met 2021 worden over een periode tot ultimo 2024 afgeschreven voor de helft ten laste van de organisatiekosten en voor de andere helft ten laste van bestedingen aan partnerorganisaties. In 2024 is, evenals in 2022 en 2023 op de nieuw in gebruik genomen software een afschrijvingstermijn van vijf jaar verondersteld, aangezien dit als minimale gebruiksduur wordt aangenomen en dit vanuit de eerder gedane investeringen bevestigd wordt.

In 2021 zijn de in gebruik zijnde immateriële vaste activa voor wat betreft infrastructuur en datamodel verkocht tegen boekwaarde aan de in dat jaar opgerichte coöperatie Parapact U.A. voor een bedrag van € 508.603, waardoor op dit deel van de investering niet meer wordt afgeschreven tot en met 2024.

Tevens is in 2016 in Stichting Woord en Daad Winkels geïnvesteerd in winkelautomatisering en een ERP-pakket. In 2017 is deze in gebruik worden genomen en wordt vanaf dat moment afgeschreven. In het verslagjaar werden enkele vervangings-, vestigingsgebonden investeringen in winkelautomatisering gedaan, tevens werd geïnvesteerd voor één nieuw geopende winkel.

2. Materiële vaste activa

Per 31 december lopend jaar	496.335
Per 31 december vorig jaar	377.979

	Inventaris 2024	Auto 2024	Totalen 2024
Boekwaarde 1-1	263.436	114.543	377.979
(Des)investeringen boekjaar	270.076	15.950	286.026
Afschrijvingen boekjaar	133.840-	33.830-	167.670-
Boekwaarde 31-12	399.672	96.663	496.335
Aanschafwaarde ultimo boekjaar	1.231.388	260.136	1.491.524
Cumulatieve afschrijvingen	831.716-	163.473-	995.189-
Boekwaarde ultimo boekjaar	399.672	96.663	496.335

De investeringen in inventaris betreffen met name vervangingen van hard- en software en een huurdersinvestering in de gehuurde onroerend goederen van de Woord en Daad winkels. De afschrijving van hardware binnen Woord en Daad en Woord en Daad Winkels is 33,3%, investeringen in het kantoorgebouw 10% en van de overige inventaris 20% van de aanschafwaarde.

Een fondsenwerver die veel onderweg is, maakt uit kostenoopt punt gebruik van een Woord en Daad auto, waarbij zuinigheid van grote invloed is op de keuze bij aanschaf. Daarnaast beschikken de meeste winkels over een bestelbus voor het ophalen en bezorgen van goederen.

In Stichting Woord en Daad winkels hebben investeringen in winkelinrichting plaatsgevonden in nieuw geopende en te openen winkels, die vanaf het moment van opening van een winkel in 5 jaar worden afgeschreven.

(3) Financiële vaste activa

Per 31 december lopend jaar					2.797.449
Per 31 december vorig jaar					3.396.024
	Leningen u/g partners Woord en Daad	Leningen u/g verbonden partijen	Deelnemingen	Vorderingen op subsidiënten	Totaal Financiële vaste activa
Saldo per 1-1	190.998	2.000.830	415.254	788.943	3.396.024
Uitgeleend in boekjaar	40.540	172.500	33.027		246.067
Afgeleend in boekjaar	-68.957				-68.957
Mutatie (in voorziening) boekjaar	0	-314.646	-33.826	-427.213	-775.685
Saldo per 31-12	162.581	1.858.684	414.454	361.730	2.797.449
Hoofdsom	615.891	2.173.330			
Cumulatieve aflossingen	-340.699				
Voorziening cumulatief	-112.611	314.646			
Boekwaarde ultimo boekjaar	162.581	1.858.684			

	Inclust BV*	PSI	Intelligent ConnectIT BV**	Job Booster Nederland BV***	Totaal
Saldo per 1 januari	500.000	771.512	400.734	328.584	2.000.830
Mutaties in boekjaar (verstrekkingen / aflossingen)	0	0	0	172.500	172.500
Voorzieningen / Afboekingen	0	0	-66.656	-247.990	-314.646
Boekwaarde	500.000	771.512	334.078	253.094	1.858.684
Rentepercentage	1%	1%	2%	1%-5%	
Looptijd tot	31-12-2032	01-01-2027	2025-2028	2024-2029	

Voor leningen aan partnerorganisaties wordt vanaf 2019 geen voorziening meer getroffen aangezien rente en aflossing ingehouden wordt op betalingen aan partnerorganisaties, tenzij blijkt dat aflossing naar verwachting niet meer gaat plaatsvinden.

* Behorend bij de verstrekking van deze lening heeft Woord en Daad fondsen verworven. Deze inkomsten zijn opgenomen in het fonds 'Inclusive Agri Business Mozambique' voor een bedrag van € 67.832 ultimo 2024. Een eventuele voorziening op de genoemde lening zal in eerste instantie ten laste van dit bestemmingsfonds plaatsvinden, hetgeen in het verslagjaar niet noodzakelijk bleek.

** De lening van € 615.770 heeft een looptijd tot 31-12-2028, het verstrekte bedrag van € 100.000 in 2023 heeft een looptijd tot 31-12-2025. In 2024 is, evenals in 2023 een deel van de totale lening voorzien op basis van de gehanteerde afschrijvingsmethodiek die bij Woord en Daad zou zijn toegepast als het IP niet zou zijn overgedragen aan IntelligentConnectIT BV. Daarnaast is het verstrekte werkkapitaal volledig voorzien.

*** Het betreft leningen aan Job Booster Nederland BV, die door deze entiteit worden doorgeleend aan haar lokale dochters.

Deelneming Fair Factory Development I Coöperatief U.A.

Op 7 november 2018 is Fair Factory Development I Coöperatief U.A. opgericht, gezamenlijk met Stichting Poverty Share Investment. De coöperatie heeft ten doel om door middel van haar bedrijfsvoering en activiteiten mee te werken aan de ontwikkeling van op landbouw gebaseerde verwerkingsbedrijven in ontwikkelingslanden die op regionaal en nationaal vlak sociale en economische ontwikkeling ondersteunen. Stichting Woord en Daad heeft als lid één stem en een inbreng van € 300.000 toegezegd en gestort. Daarnaast heeft een donor nog € 100.000 toegezegd en gestort, zodat de totale deelname op € 400.000 uitkomt. Het aandeel van Woord en Daad in deze deelneming is ultimo 2024 4,03% (ultimo 2023 4,26%).

Het verloop was in het verslagjaar als volgt	2024	2023
Saldo per 1-1	400.000	400.000
Stortingen gedurende het boekjaar	-	-
Overige mutaties boekjaar	-	-
Saldo per 31-12	400.000	400.000

Deelneming Inclust Management Services B.V.

Op 7 november 2018 is Inclust Management Services B.V. opgericht, gezamenlijk met Stichting Poverty Share Investment, waarin beiden gelijke zeggenschap hebben. Deze vennootschap heeft ten doel om door middel van haar bedrijfsvoering en activiteiten te werken aan de bevordering van de economische ontwikkeling in ontwikkelingslanden, zodanig dat daarmede armoede wordt bestreden en zorgvuldig wordt omgegaan met mens en milieu. Inclust Management Services B.V. heeft een fondsmanagementovereenkomst gesloten met Fair Factory Development 1 Cooperatief U.A. en Inclust B.V.

Het verloop was in het verslagjaar als volgt	2024	2023
Saldo per 1-1	13.725	16.190
Mutaties gedurende het boekjaar	-	-
Deelnemingsresultaat	723	2.465-
Saldo per 31-12	14.448	13.725

Deelneming Coöperatie ParaPact U.A.

Op 19 oktober 2021 is de coöperatie ParaPact U.A. opgericht, gezamenlijk met Stichting ProjectConnect, met een gelijke

zeggenschap. Deze coöperatie heeft ten doel als social enterprise bij te dragen aan systeemveranderingen door ICT-oplossingen te bieden voor projectmanagement, data-verzameling en datauitwisseling tussen alle systemen van actoren in projecten of consortia met sociale impact. De entree fee voor Woord en Daad bedraagt € 150.000 en is in 2022 gestort. Deze fee blijft als ledenkapitaal beschikbaar. Daarnaast is een jaarlijkse contributie verschuldigd, die jaarlijks door de ledenvergadering wordt vastgesteld ter dekking van de operationele kosten van de coöperatie. Coöperatie ParaPact U.A. is 100% eigenaar van IntelligentConnectIT B.V., waarin het intellectueel eigendom van het datamodel en de IP van de software beheerd wordt en tegen vergoeding als licentie beschikbaar gesteld wordt aan derden. Daarnaast is Coöperatie ParaPact U.A. 100% eigenaar van SysCoPact B.V., via deze onderneming vindt de implementatie van software bij derden plaats.

Het verloop was in het verslagjaar als volgt	2024	2023
Saldo per 1-1	1	61.270
Mutaties gedurende het boekjaar	-	-
Deelnemingsresultaat	-	61.269-
Saldo per 31-12	1	1

Deelneming Job Booster Nederland B.V.

Op 2 april 2019 is Job Booster Nederland B.V. opgericht. Stichting Woord en Daad is 100% aandeelhouder. De vennootschap is een social enterprise en heeft ten doel het perspectief op duurzame werkgelegenheid in het buitenland te bevorderen door middel van het oprichten, verkrijgen en vervreemden van belangen in social enterprises en het stimuleren, initiëren en ondersteunen van bedrijfsmatige activiteiten die bijdragen aan duurzame werkgelegenheid. Daarnaast wordt bijgedragen aan overdracht van kennis aan lokale aanbieders. In 2020 is Job Booster Chad SARL opgericht. Job Booster Nederland B.V. heeft een 100% belang in Job Booster Chad SARL, een 95% belang in Job Booster Social India Pvt. en een 100% belang in Job Booster Social Enterprise Burkina Faso SARL. In 2024 heeft Job Booster Nederland Job Booster Benin SARL opgericht, waarin een 100% belang wordt gehouden.

Het verloop was in het verslagjaar als volgt	2024	2023
Saldo per 1-1	1.527	4
Stortingen gedurende het boekjaar	-	4.683
Deelnemingsresultaat	1.526-	3.160-
Saldo per 31-12	1	1.527

Recapitulatie deelnemingen

	2024	2023
Saldo per 1-1	415.253	477.464
Ingebracht/Terugontvangen in het boekjaar	33.027	4.684
Deelnemingsresultaten boekjaar	33.826-	66.894-
Saldo per 31-12 deelnemingen	414.454	415.254

Vorderingen op subsidiënten

Dit betreffen vorderingen samenhangend met inkomsten vanuit contracten, waarvan het ontvangstmoment naar verwachting plaatsvindt op een tijdstip later dan 1 jaar na afloop van het verslagjaar. Tegenover deze vorderingen met een langlopend karakter staan bijbehorende toegezegde verplichtingen aan partnerorganisaties met een langlopend karakter. Vorderingen op subsidiënten op meerjarige subsidieprojecten liggen in lijn met toekenningen aan partnerorganisaties als gevolg van de systematiek dat Woord en Daad pas toekenningen doet op het moment dat de inkomsten zeker zijn.

	2024	2023
IN VERBAND MET TOEKENNINGEN SUBSIDIES OVERHEDEN		
Rijksdienst voor ondernemend Nederland diverse projecten	356.904	784.117
OVERIGE LANGLOPENDE VORDERINGEN OP SUBSIDIËNTEN		
Noodhulp, nalatenschappen en overige donoren	4.826	4.826
Totaal vorderingen op subsidiënten	361.730	788.943

(4) Voorraden

	2024	2023
Per 31 december lopend jaar	740.207	
Per 31 december vorig jaar	1.059.183	
GOEDERENVOORRAAD PER 31 DECEMBER		
Goederenvoorraad postzegels	644.713	973.701
Goederenvoorraden bij comités tegen gefactureerde inkoopprijs	67.153	68.073
Goederenvoorraden bij (kringloop)winkels	28.341	17.409
Totaal voorraad	740.207	1.059.183

Sinds 2013 heeft Woord en Daad een eigen gedrukte Woord en Daad postzegel, die verkocht wordt via de comités en kringloopwinkels. Ultimo 2024 is geen bestelling gedaan, er was nog voldoende voorraad. De bestaande voorraad is in eerdere jaren ingekocht tegen een lagere waarde dan de huidige marktprijs. Bij voorkeur wordt het liquiditeitsbeslag door specifieke gelden (leningen van donoren) gedekt, daarom is er pandrecht verstrekt aan deze donoren voor een totaalbedrag van maximaal € 410.000, zie ook hetgeen is toegelicht onder schulden. De waarde van de goederenvoorraden bij (kring)loopwinkels vanuit Stichting Woord en Daad winkels worden gewaardeerd voorzover het door hen ingekochte goederen betreft. De voorraad gegeven goederen in de (kringloop)winkels wordt niet gewaardeerd.

(5) Vorderingen

	2024	2023
Per 31 december lopend jaar	5.547.690	
Per 31 december vorig jaar	6.379.345	

PER 31 DECEMBER NOG TE ONTVANGEN:	2024	2023
Nog te ontvangen baten uit legaten en erfenissen	827.467	1.608.858
Overige nog te ontvangen baten	4.042.598	3.863.249
Nog te vorderen/verrekenen projectsaldi van partners	95.587	115.149
Voorschotten projectsaldi aan partners	-	181.226
Nog te vorderen baten uit kindsponsor gelden	111.670	113.540
Debiteuren	83.189	85.290
Waarborgsommen gehuurd onroerend goed en overige	108.028	99.777
Vorderingen op verbonden partijen	-	36.480
Overige vorderingen en vooruitbetaalde kosten	279.151	275.776
Totaal	5.547.690	6.379.345

Het saldo van de vorderingen op debiteuren is individueel beoordeeld, een voorziening voor oninbaarheid wordt niet nodig geacht. De te vorderen bedragen van donoren met een verwachte betaaldatum van langer dan 1 jaar zijn separaat gepresenteerd onder de financiële vaste activa.

(6) Liquide middelen

	2024	2023
PER 31 DECEMBER LOPEND JAAR	4.184.533	
Per 31 december vorig jaar	4.069.490	
LIQUIDE MIDDELEN PER 31 DECEMBER:		
Kasgeld(en) (incl. vreemde valuta)	8.040	6.183
Banktegoeden (incl. spaarrekeningen)	4.009.934	3.855.137
Kruisposten	10.535	23.081
Vrijwilligersgroepen (kas en banktegoeden)	146.329	175.365
Subtotaal banktegoeden en kasgeld(en)	4.174.838	4.059.766

De liquide middelen staan ter vrije beschikking, behoudens hetgeen bij de vrijwilligersgroepen staat. In geval van calamiteiten kan vanuit het hoofdkantoor hier eveneens over worden beschikt.

In de liquide middelen zit een bedrag begrepen van € 264.337 (€ 636.138 in 2023) op lokale bankrekeningen in projectlanden ten behoeve van de implementatie van projecten aldaar. Via de eigen dan wel lokaal ingehuurd staf kan over deze bedragen worden beschikt. Dit bedrag is eveneens verantwoord als uitstaande projectverplichting.

Participaties

In 2009 heeft Woord en Daad in het kader van de doelstelling voor € 10.000 aan participaties aangeschaft in het Oikocredit Nederland Fonds. De waarde van deze participaties ultimo 2024 bedraagt € 9.695.

Omwille van de aard en omvang zijn deze verantwoord onder de banktegoeden.

Reserves en fondsen

(7) Reserves

	2024	2023
Per 31 december lopend jaar	3.794.258	
Per 31 december vorig jaar	4.210.851	

Stichtingskapitaal

Betreft het ingelegde kapitaal van € 272 bij oprichting in 1973.

Continuïteitsreserve

De continuïteitsreserve heeft als doel om bij een eventuele terugloop van de inkomsten een opvang te hebben voor de doorloop van organisatiekosten. De hoogte van de continuïteitsreserve wordt berekend op 40% van de geraamde kosten van de werkorganisatie van het volgende jaar. Het saldo van de continuïteitsreserve is naar oordeel van de organisatie passend bij het restrisico na mitigerende maatregelen. Daarbij is de hoogte van de continuïteitsreserve afgestemd op de eventueel af te wikkelen verplichtingen met betrekking tot arbeidsverhoudingen, af te schrijven ICT-investeringen en overige contracten. Deze reserve is niet geheel beschikbaar als liquide middelen, maar deels gebruikt ter financiering van de investeringen in hard- en software in de afgelopen jaren en in financiële en materiële vaste activa.

	stand 1-1 2024	dotaties	koersresultaat	overige mutaties	stand 31-12 2024
Reserves					
Stichtingskapitaal	272			-	272
Continuïteitsreserve	3.493.745	350.428		-	3.844.173
Bestemmingsreserves:					
- Reserve koersverschillen	500.000	42.430	42.430-	-	500.000
- Reserve business development	350.000	263.658		263.658-	350.000
Algemene projectenreserve	133.167-			767.021-	900.188-
Totaal reserves	4.210.851	656.516	42.430-	1.030.679-	3.794.258

Bestemmingsreserves

Reserve koersverschillen

Gezien de stand van de koersreserve wordt vanaf 2020 niet meer gedoteerd aan de koersreserve. Het gerealiseerde koersresultaat bedroeg in het boekjaar € 640.894 positief, het ongerealiseerde koersverschil op uitstaande projectverplichtingen bedroeg in 2024 € 683.324 negatief. Hiermee is het totale koersresultaat over 2024 +/- € 42.430. Dit is onttrokken aan de koersreserve. In 2022 is in het valutabeleid bepaald dat een eindstand van € 500.000 voldoende wordt geacht voor het koersrisico gedurende het jaar. Conform dit beleid is de koersreserve aangevuld tot een eindstand van € 500.000. Per saldo is € 42.430 onttrokken aan de algemene projectenreserve.

Reserve business development

In het verslagjaar is een reserve gevormd voor het voorfinancieren van business development, hieruit worden kosten van het indienen van subsidieaanvragen gedekt. In 2024 werden deze kosten begroot op € 453.987, de realisatie bedroeg € 360.198, omdat binnen Europa veel minder subsidiekansen waren. Bij goedkeuring van een voorstel zullen de kosten meegenomen worden in de wervingsdoelstelling op het desbetreffende project en zal het bedrag van de kosten van de subsidieaanvraag terugvloeien in deze bestemmingsreserve. In 2024 werd € 96.540 teruggeworven. Ultimo 2024 is de reserve business development weer op peil gebracht door toevoeging vanuit de algemene projectenreserve.

Algemene projectenreserve

De beginstand van de algemene projectenreserve was € 133.167 negatief, ultimo 2024 is de stand € 900.188 negatief

(geconsolideerd). Hiermee voldoet de algemene projectenreserve tijdelijk niet aan de norm van het bestuur van tussen 0% en 7,5% van de inkomsten. De mutatie in de algemene reserve wordt voor € 264.664 verklaart vanuit voorzieningen op leningen. Halverwege 2024 was er sprake van een forse onvoorziene loonkostenstijging via de CAO Rijk, terwijl de standaard uurtarieven pas per 1-1-2025 hierop aangepast werden. Terugwerving van voorfinanciering vanuit algemene middelen bleek minder succesvol dan verwacht, ten slotte was 2024 ook een beleidsvormend jaar richting de nieuwe beleidperiode 2026-2030. Dit gaf druk op de algemene middelen. In 2025 zal via een herstelplan weer gestreefd worden naar een algemene reserve die aan de norm voldoet.

Deze reserve, die gevuld wordt vanuit onbestemde giften, dient ter dekking van projectuitgaven van projecten waarvoor niet voldoende specifieke inkomsten ontvangen zijn of zullen binnenkomen. In tegenstelling tot de continuïteitsreserve (die bedoeld is voor het opvangen van de organisatiekosten bij teruglopende inkomsten) is deze reserve bedoeld voor bestedingen aan de doelstelling.

Toekenningen aan partnerorganisaties worden in principe pas gedaan, als er voldoende inkomsten zijn, tenzij om moverende redenen de directie anders besluit. Met het eerstgenoemde uitgangspunt wordt grote voorfinanciering vanuit algemene middelen voorkomen. Wel wordt aan het begin van het projectjaar een beperkt bedrag aan seed capital verstrekt. Er wordt - net als in eerdere jaren - gewerkt met projectopdrachten waarbij het benodigde budget inclusief projectmanagement zichtbaar wordt gemaakt en de projectleider ook verantwoorde-

lijk is voor de werving hiervan. Hiermee ontstaat een meer op maat gesneden benadering, die recht doet aan de huidige praktijk en een onnodige beslag op algemene middelen voorkomt.

De algemene reserve van Woord en Daad Winkels bedraagt per ultimo 2024 nihil. Een algemene reserve van nihil is passend, gezien de doelstelling om zoveel mogelijk aan Woord en Daad uit te keren.

Er is voor gekozen om geen reserve financiering activa te vormen ten behoeve van de bedrijfsvoering.

(8) Fondsen

	2024	2023
Per 31 december lopend jaar	3.441.084	
Per 31 december vorig jaar	5.180.147	

	stand 1-1-2024	mutaties	stand 31-12-2024
Bestemmingsfondsen			
Sponsorfondsen	213.414	-219.045	-5.631
INCE fondsen	674.460	-116.155	558.305
Bestemmingsfondsen noodhulp	771.914	-250.842	521.072
Overige bestemmingsfondsen	3.520.358	-1.153.021	2.367.337
Totaal bestemmingsfondsen	5.180.147	-1.739.061	3.441.084

Sponsorfondsen

Per partner wordt een fonds aangehouden waarin de ontvangen sponsorgelden gestort worden en waaruit de projectbetalingen gedaan worden. Een sponsorfonds kan zowel een positief als een negatief saldo hebben. Omdat er sprake is van onderlinge solidariteit wereldwijd voor wat betreft overschotten en tekorten, wordt het totaalsaldo onder de fondsen verantwoord. Woord en Daad houdt een buffer van 5% aan van de totale bestedingen kindsponsoring om fluctuaties in inkomsten en bestedingen kindsponsoring te kunnen opvangen, gezien het langlopend karakter van deze bestedingen.

INCE fondsen

Sinds 2017 wordt vanuit de inkomsten sponsoring € 1 per

maand per kind gedoteerd aan de zogenaamde INCE fondsen. Deze fondsen worden op landenniveau bijgehouden. Ze worden specifiek gebruikt voor kwaliteitsverbetering van onderwijs, waaronder curriculumontwikkeling en docententraining. De totale dotatie bedroeg in 2024 € 360.689. Een bedrag van € 476.844 is in 2024 besteed. Per 31 december 2024 resteert een saldo van € 558.305. Per land wordt actief gekeken hoe de kwaliteit van onderwijs kan worden verbeterd.

Bestemmingsfondsen noodhulp/overige bestemmingsfondsen
 Giften met een specifieke bestemming worden gebruikt voor de betaling van de projectkosten. Voor zover de gelden nog niet besteed zijn worden zij in een bestemmingsfonds gestort. Ook giften waarvan het kapitaal in stand moet blijven en alleen de rentebaten besteed mogen worden voor de hulpverlening worden in een fonds opgenomen. In de bestemmingsfondsen liggen ook liquiditeiten vast om de projectbetalingen steeds tijdig te kunnen verrichten.

Per 31 december van het boekjaar zijn de volgende bestemmingsfondsen aanwezig:

Naam fonds	Bedrag 1-1	Inkomsten	Bestedingen	Bedrag 31-12	Afwikkeling
BESTEMMINGSFONDSEN NOODHULP					
Noodhulp christenen Burkina Faso	470	-	470-	-	<i>Besteed in 2024</i>
Noodhulp droogte Oost-Afrika	-	2.425	-2.425	-	<i>Besteed in 2024</i>
Noodhulp Ethiopie conflict Tigray	12.457	6.570	1.040	20.067	<i>Besteding in 2025</i>
Noodhulp vluchtelingen Burkina Faso	2.340	3.975	453-	5.861	<i>Besteding in 2025</i>
Noodhulp COVID-19 wereldwijd	2.444	3.318	5.762-	-	<i>Besteed in 2024</i>
Noodhulp aardbeving Haïti	472.798	12.557	245.567-	239.788	<i>Besteding in 2025</i>
Noodhulp CNC Oekraïne oorlog	58.327	10.097	51.423-	17.001	<i>Besteding in 2025</i>
Noodhulp Haïti maaltijd- en voedselpakketten	11.528	2.780	-	14.308	<i>Besteding in 2025</i>
Noodhulp aardbeving Nepal	41.556	93	27.558-	14.091	<i>Besteding in 2025</i>
Noodhulp aardbeving Turkije/Syrië	160.344	13.369	17.544-	156.169	<i>Besteding in 2025</i>
Noodhulp Midden Oosten	-	55.369	3.693-	51.675	<i>Besteding in 2025</i>
Noodhulp cycloon Bangladesh	-	5.847	3.735-	2.112	<i>Besteding in 2025</i>
Noodhulp algemeen	9.651	126.756	136.406-	-	<i>Besteed in 2024</i>
Totaal	771.914			521.072	

OVERIGE BESTEMMINGSFONDSEN					
Bouwgroepfonds Genemuiden	119.680	-	-	119.680	<i>Besteding in de jaren 2023-2025 via Job Booster Nederland B.V.</i>
Business Club Het Groene Hart	-	-	-		<i>Fonds op naam blijft beschikbaar</i>
Esselink Beheer Fonds	-	-	-		<i>Fonds op naam blijft beschikbaar</i>
Ruiterfonds / Stichting Donum	160.000	-	-	160.000	<i>Ter dekking van verwerking deelnemingsresultaten in Fair Factory Development Fund, en lening partnerorganisatie, zie toelichting (3) Financiële vaste activa</i>
Talenting Charity B.V.	70.000	-	15.000-	55.000	<i>Ter dekking lening partnerorganisatie, zie toelichting (3) Financiële vaste activa</i>
Kinderfonds specifiek op naam	817.910	151.300	969.210-	-	<i>Besteed in 2024</i>
Job Booster continuation Fund	355.490	-	297.275-	58.215	<i>Ter dekking leningen aan Job Booster Nederland B.V.</i>
Just Care	7.933	-	5.667-	2.266	<i>Besteding in 2024</i>
Home Foundation Bangladesh	1.250	-	-	1.250	<i>Besteding in 2024</i>
Oud in Afrika	84.297	88.520	165.959-	6.858	<i>Besteding in 2024</i>
Inclusieve Agribusiness Mozambique	67.832	-		67.832	<i>Ter dekking van verstrekte lening door Woord en Daad aan Incluvest B.V., zie toelichting (3)</i>
Nog te bestemmen in overleg met donor	43.610	1.830	35.600-	9.840	<i>Besteding in 2024</i>
Doorleerfonds/gift of love/students for students	-	170.070	158.032-	12.038	
Kindslavernij	-	397.883	380.647-	17.236	
Overig	443	88.212	87.726-	929	
Totaal	1.728.444			511.143	

Projectsaldo	Bedrag 1-1	Mutaties	Bedrag 31-12
Inclusieve Agribusiness diverse projecten	444.612	69.435	514.047
Onderwijs diverse projecten	765.330	200.439	965.769
Job Booster diverse projecten	304.533	264.171-	40.362
Duurzaam water diverse projecten	191.064	92.197	283.261
Weerbaarheid diverse projecten	9.751	690-	9.061
Beleidsbeïnvloeding diverse projecten	-	32.032	32.032
Huizenbouw diverse projecten	76.623	64.961-	11.662
Totaal	1.791.914		1.856.194

(10) Langlopende schulden

Per 31 december lopend jaar	655.316
Per 31 december vorig jaar	983.870

	2024	2023
Langlopende projectverplichtingen	445.316	838.870
Langlopende schulden overig	210.000	145.000
Totaal langlopende schulden	655.316	983.870

De langlopende projectverplichtingen per balansdatum betreffen toekenningen tot uiterlijk 2026.

Projectverplichtingen langlopend

Tegenover de aangegane verplichtingen met de diverse consortiumpartners staan vorderingen met een langlopend karakter, gepresenteerd onder de financiële vaste activa.

Langlopende schulden overig postzegels

Per eind van het boekjaar stonden de volgende leningen van donoren uit ter financiering van de aankoop van postzegels. Als zekerheid is pandrecht verstrekt op de voorraad postzegels.

Leningbedrag	Looptijd	Rente
€ 50.000	2020-2029	0%
€ 50.000	2023-2025, met verlengingsoptie	0%

Langlopende schulden overig vanuit business partners

In 2021 en 2024 zijn door twee donoren renteloze leningen verstrekt van in totaal € 150.000 voor de financiering van de toekomstige verplichtingen vanuit de business partner overeenkomst. Deze leningen hebben beide een looptijd van 5 jaar. De aflossingstermijnen zijn tot en met 2024 in giften omgezet, waardoor het totaalsaldo nog € 110.000 bedraagt.

11) Kortlopende schulden

Per 31 december lopend jaar	8.377.257
Per 31 december vorig jaar	7.289.393

Verplichtingen per 31 december	2024	2023
Projectverplichtingen kortlopend	4.835.693	4.168.589
Ongerealiseerd koersresultaat projectverplichtingen en -vorderingen	28.826	6.113
Vooruitontvangen baten kindsporsoring	669.943	688.833
Vooruitontvangen van subsidies overheden en andere fondsenwervende organisaties	635.517	45.887
Vooruitontvangen van bedrijven en vermogensfondsen	563.532	206.797
Crediteuren	319.785	255.784
Belastingen, salarissen en sociale lasten en pensioenpremies	597.913	617.231
Vakantiegeld en vakantiedagen*	505.112	410.613
Geleende gelden o/g (zie ook (10))	-	50.000
Nog te ontvangen factuur inzake bestelde en geleverde Woord en Daad postzegels	-	606.000
Overige schulden en overlopende passiva	220.936	233.546
Totaal schulden op korte termijn	8.377.257	7.289.393

* Het saldo vakantiedagen betreft ultimo 2024 een bedrag van € 270.807. In 2023 bedroeg dit € 200.480.

Rekening-courant bankier

In 2016 is door de Rabobank een krediet in rekening-courant verstrekt van € 300.000 voor de financiering van de aangeschafte en aan te schaffen voorraden postzegels. Dit krediet is verstrekt voor onbepaalde tijd. De verschuldigde rente bedraagt het gemiddelde van het 1-maands-Euribor-tarief met een variabele opslag. Daarnaast wordt over het niet-gebruikte deel een bereidstellingsprovisie berekend van 0,6% op jaarbasis. Als zekerheid is pandrecht verstrekt op de aanwezige voorraad postzegels. In het verslagjaar is geen gebruik gemaakt van deze rekening-courant faciliteit.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Huurcontract kantoor Spijksedijk Gorinchem en werkruimte Waldorpstraat Den Haag

Per 1 november 2015 is voor het kantoor in Gorinchem een huurcontract afgesloten voor een periode van tien jaar, met een opzegtermijn van 12 maanden voor afloop van deze termijn. Van de mogelijkheid tot opzeggen is geen gebruik gemaakt. De jaarlijkse huurverplichting (inclusief servicekosten en btw) bedraagt € 292.192,-.

Per september 2020 is een éénjarig huurcontract ingegaan voor een ruimte in Den Haag, dit is in het verslagjaar met opnieuw een jaar verlengd. De jaarlijkse huurverplichting bedraagt € 6.775.

Huurcontracten kringloopwinkels

Voor de winkels zijn diverse huurcontracten afgesloten. Voor 2025 bedraagt de jaarlijkse huurverplichting (exclusief omzetbelasting) € 1.134.137. De huurcontracten van de 30 winkels variëren qua resterende looptijd van 2025 tot 2029, met een tweetal contracten voor onbepaalde tijd.

Garantstelling aan verbonden partijen

Vanwege het niet aanhouden van eigen vermogen binnen Stichting Woord en Daad Winkels is er in 2023 een exploitatiegarantie van € 100.000 afgegeven door Stichting Woord en Daad aan Stichting Woord en Daad Winkels. Deze exploitatiegarantie loopt tot en met 31-12-2025 en kan eventueel worden verlengd.

Projecten

Eind 2024 is er voor 2025 een verplichting vanuit contracten aan lokale staf van € 128.271.

Informatie en Communicatie Technologie

Per 1 april 2019 is een contract afgesloten met een ICT-leverancier (Proxsys) voor een periode van 3 jaar, met maandelijks opzegbaarheid. De jaarlijkse verplichting bedraagt € 225.000 inclusief btw. Het maandbedrag wordt aangepast op basis van het daadwerkelijke gebruik van de ICT-applicaties.

Erfenissen met vruchtgebruik

Met ingang 2017 worden overeenkomstig de gewijzigde regelgeving erfenissen belast met vruchtgebruik ook in de inkomsten meegenomen. Woord en Daad heeft in het verleden twee erfenissen ontvangen, die nog belast zijn met vruchtgebruik, waarvan één geen waarde vertoont.

Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten

(bedragen x € 1,--)

Gedurende het verslagjaar is de koppeling tussen inkomsten en uitgaven bewaakt via de fondsplanning. Zie voor een uitgebreidere analyse van verschillen ook het jaarverslag.

Baten

Som van de geworven baten

Werkelijk lopend jaar	34.153.808
Begroot lopend jaar	33.621.408
Baten vorig jaar	32.914.312

	Realisatie 2024	Begroting 2024	Realisatie 2023
(12) BATEN VAN PARTICULIEREN:			
Collecten	112.366	100.000	116.545
Sponsorgelden	10.181.506	10.725.000	10.179.026
Nalatenschappen	1.564.414	1.200.000	1.574.949
Overige giften	3.483.606	4.240.000	3.795.698
	15.341.892	16.265.000	15.666.218
(13) BATEN VAN BEDRIJFSLEVEN:			
Ledenbijdrage Business Platform	883.820	660.000	636.005
Sponsorgelden	745.865	660.000	667.703
Overige giften	3.212.592	3.380.000	3.583.083
	4.842.277	4.700.000	4.886.791
Eigen bijdragen vanuit partners in consortia	77.636	-	258.117
	4.919.913	4.700.000	5.144.908
(14) BATEN VAN SUBSIDIES VAN OVERHEDEN			
	8.588.191	6.231.183	5.473.242
(15) BATEN VAN ANDERE ORGANISATIES ZONDER WINSTSTREVEN:			
Andere fondsenwervende organisaties	1.613.279	2.020.225	1.205.726
Kerken, kerkelijke donoren en scholen	1.365.852	1.905.000	2.656.118
Vermogensfondsen	2.324.681	2.500.000	2.768.100
	5.303.812	6.425.225	6.629.944
Totaal geworven baten	34.153.808	33.621.408	32.914.312

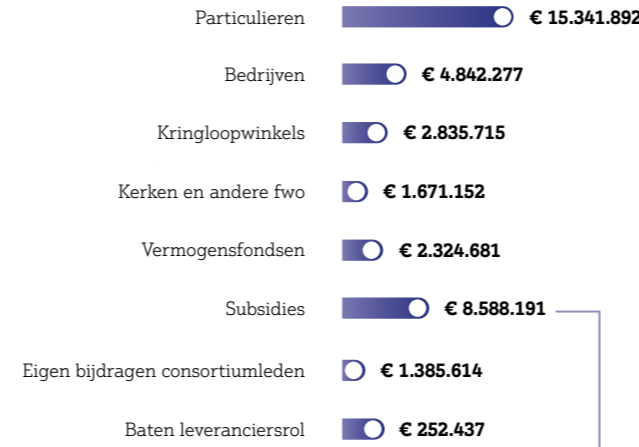
Toelichting

De inkomsten van particulieren lagen qua sponsorinkomsten en nalatenschappen nagenoeg op het niveau van 2023. In dat jaar werd ook een fors bedrag van ruim € 1,5 miljoen aan noodhulp ontvangen, terwijl er in 2024 nauwelijks noodhulpacties waren. De reguliere overige inkomsten namen daarom toe. Bedrijveninkomsten (exclusief eigen bijdragen vanuit consortia) lagen bijna op hetzelfde niveau als in 2023. In 2023 waren een aantal meerjarige inkomstencontracten meegenomen die voor een incidentele piek zorgden in inkomsten. In 2024 was Woord en Daad succesvoller in het binnenhalen van nieuwe meerjarige subsidies ondanks een zeer competitieve markt.

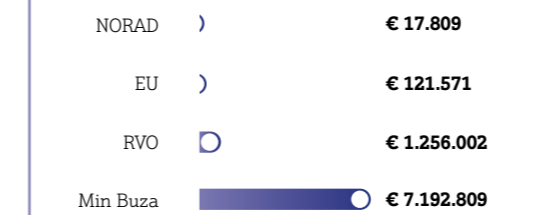
Inkomsten vanuit andere fondsenwervende organisaties lagen licht hoger, vanuit landelijke en plaatselijke kerken werden nauwelijks noodhulpgiften ontvangen (in tegenstelling tot in 2023). Hun structurele betrokkenheid was onverminderd groot. Bestaande relaties bij Vermogensfondsen doneerden soms meer, maar het aanknopen van nieuwe relaties bleek uitdagend. In 2023 waren de inkomsten vanuit AFAS foundation fors hoger als gevolg van afbouw van het door hen gesteunde project in Ethiopië en opbouw in West-Afrika.

Naast de geworven baten waren Woord en Daad fondsenwerfers betrokken bij gesprekken met investeerders in Fair Factory Development Fund. In 2024 zijn 52 nieuwe participaties verkocht, tegenover 22 in 2023. Deze participaties zitten niet in bovenstaande inkomsten begrepen.

Inkomsten

Subsidies

(15) Baten van andere organisaties zonder winststreven

Werkelijk lopend jaar	1.613.279
Begroot lopend jaar	2.020.225
Baten vorig boekjaar	1.205.726

In het boekjaar werd ontvangen van	2024	2023
Dorcas Aid International inzake EYE Ethiopië	63.400	46.000
EO Metterdaad	36.163	119.687
Stichting Food for All	-	40.000
Stichting Oud in Afrika	54.100	169.956
Hope Ethiopia Inc.	71.030	113.372
Netherlands Water Partnership Foundation	9.452	6.916-
Overige	71.155	280.310
Subtotaal eigen fondsenwerving	305.300	762.409
Eigen bijdragen vanuit partners in consortia	1.307.979	443.317
Subtotaal reguliere programma's	1.613.279	1.205.726
Noodhulp	-	-
Totaal	1.613.279	1.205.726

Baten van vermogensfondsen

In 2024 werden onder andere baten gerealiseerd van AFAS Foundation (€ 1.019.220), Stichting Dioraphte (€ 224.679), Anton Jurgens Fonds (€ 503.798), Hofsteestichting (€ 50.000) en De Pagter Fonds (€ 150.315).

(16) Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten

Werkelijk lopend jaar	3.088.152
Begroot lopend jaar	3.425.000
Baten vorig jaar	2.801.587

Leveranciersrol en Bewustwording

Detachering medewerkers Woord en Daad

Aan Inluvest B.V., Inluvest Managements Services B.V. en FFDF, Stichting Woord en Daad Winkels, Job Booster Nederland B.V, EU-CORD, samenwerkingsverband Perspactive en andere fondsenwervende organisaties:

	2024	2023
Subtotaal inkomsten leveranciersrol	187.253	172.759
Inkomsten bewustwording: Doorberekende kosten van reizen in het kader van bewustwording	60.016	28.558
Studentenbijdragen Job Booster & inkomsten lokale entiteiten	5.168	14.530
Brutowinst op verkoop artikelen Woord en Daad *	34.603	35.040
Brutowinst op verkoop artikelen binnen Stichting Woord en Daad Winkels *	2.801.112	2.550.700
Subtotaal inkomsten levering producten/diensten en bewustwording	2.900.899	2.628.828
Totaal baten als tegenprestatie voor leveringen van producten en/of diensten	3.088.152	2.801.587

Leveranciersrol en bewustwording

De opbrengsten leveranciersrol (€ 252.437) liggen hoger dan de begroting (€ 200.000), doordat de detacheringen omvangrijker zijn geweest dan begroot. De tegenoverliggende kosten van de leveranciersrol bedragen € 157.937 (zie ook appendix 2).

* Resultaat op verkopen artikelen	2024	2023
Omzet goederenverkoop	4.660.532	4.259.052
Inkoopwaarde verkoop & directe kosten	1.824.817	1.668.755
Brutowinst op verkopen artikelen	2.835.715	2.590.297
Kosten eigen organisatie	443.699	419.431
Nettowinst verkoop artikelen	2.392.016	2.170.866

Deze omzet goederenverkoop is inclusief de nettowinst op de verkoop van postzegels. Deze nettowinst van de postzegels van € 34.832 (2023: € 34.619). In het resultaat op verkopen artikelen zitten ook de omzet en kosten goederenverkoop van Woord en Daad Winkels begrepen.

Lasten

(17) Structurele programma's

Werkelijk lopend jaar	33.664.890
Begroot lopend jaar	31.208.317
Lasten vorig jaar	28.975.918

Directe bestedingen (zie appendix 2) *	Rekening 2024	Begroting 2024	Rekening 2023
Onderwijs en Sponsoring	15.801.758	15.021.874	14.571.554
Beleidsbeïnvloeding Zuiden (Benkadi)	5.080.602	5.168.607	4.060.698
Werkgelegenheid & Training/Werk en Opleiding	2.450.469	3.271.566	3.037.519
Inclusieve Agribusiness (IA)	5.549.620	2.699.851	2.851.482
Duurzaam Water (DW)	2.014.371	3.009.803	1.811.199
Huizenbouwprogramma (LCH)	1.949	-	1.517
Capaciteitsopbouw (SPN)	-	50.000	180
Resilience (RES)	763.592	1.296.850	1.515.112
Overig (o.a. ICT t.b.v. Allianties)	826.517	667.167	613.785
Bestedingen projectmanagement in Nederland**	1.176.011	22.599	512.871
Totaal	33.664.890	31.208.317	28.975.918

* Inclusief directe bestedingen aan lobby Zuiden.

** Dit betreft het verschil tussen de werkelijke kosten van projectmanagement en de doorbelasting op projecten tegen standaardtarief.

(18) Noodhulp

Werkelijk lopend jaar	149.274
Begroot lopend jaar	1.296.850
Lasten vorig jaar	1.803.512

Zie ook appendix 2.

(19) Lobby*

Werkelijk lopend jaar	297.250
Begroot lopend jaar	471.460
Lasten vorig jaar	444.662

Directe bestedingen lobby Noorden	Rekening 2024	Begroting 2024	Rekening 2023
Bijdrage Europees samenwerkingverband Christelijke NGO's	1.126	37.500	22.108
Lobbyproject Building Change	3.382-	-	67.150
IMVO Convenant voedingsmiddelen	15.968	15.000	135.296
Lobbyprojecten voedselzekerheid, jeugd en kind, water, jongerenwerkgelegenheid	37.327	-	53.849
Beleidscoherentie NL en EU	122.202	-	-
Overige projecten lobby	-	21.000	39.037
Subtotaal projectbestedingen	173.242	73.500	317.439
Overige bestedingen via eigen organisatie (appendix 2)	124.008	397.960	127.223
Totaal	297.250	471.460	444.662

* Exclusief directe bestedingen lobby Zuiden. Deze zijn opgenomen onder structurele programma's. Zie toelichting bij (17).

(20) Bewustwording

Werkelijk lopend jaar	966.216
Begroot lopend jaar	959.124
Lasten vorig jaar	786.888

Directe bestedingen bewustwording	Rekening 2024	Begroting 2024	Rekening 2023
Directe bestedingen bewustwording + reizen	143.940	10.000	72.337
Directe bestedingen bewustwording	211.784	222.238	234.437
Subtotaal projectbestedingen	355.724	232.238	306.774
Overige bestedingen via eigen organisatie (appendix 2)	610.493	726.886	480.114
Totaal	966.216	959.124	786.888

In 2024 zijn er weer een aantal reizen geweest met met zowel jongeren als ondernemers, in 2023 was dit vanwege de veiligheidssituatie in diverse landen beperkt mogelijk. Zie toelichting bij (16).

(21) Kosten werving baten

Werkelijk lopend jaar	2.027.337
Begroot lopend jaar	2.147.229
Lasten vorig jaar	2.007.765

Het percentage kosten werving totale baten kwam uit op 5,93%, hetgeen lager is dan de begroting van 6,39%. Ten opzichte van 2023 steeg het absolute bedrag met € 16.248.

De kosten werving baten bestaan uit directe publiciteitskosten, personeels- en organisatiekosten, zoals opgenomen in appendix 2. De directe publiciteitskosten waren lager dan de begroting (deel wat aan eigen fondswerving wordt toegerekend), iets hoger dan 2023. Zie ook (22) voor de directe wervingskosten baten, als onderdeel van de totale kosten werving baten.

(22) Directe wervingskosten baten

Werkelijk lopend jaar	875.243
Begroot lopend jaar	939.450
Lasten vorig jaar	890.512

De directe kosten fondswerving en voorlichting en bewustwording bestaan deels uit gemengde kosten: Hiervoor zijn verdeelsleutels opgesteld om een juiste toerekening te kunnen maken.

Directe Publiciteitskosten	Rekening 2024	Begroting 2024	Rekening 2023	% fondsen werving	% voorlichting en bewustwording
Werelddelen (jaarloplage 216.200)	164.806	169.000	163.662	75%	25%
Grenzeloos (jaarloplage 23.000)	20.504	20.500	17.876	0%	100%
Verrekijker (jaarloplage 59.500)	19.622	20.000	19.665	0%	100%
Daadkracht (jaarloplage 15.200)	17.029	21.200	19.394	75%	25%
Totaal Jaarverslag	19.720	23.000	18.887	50%	50%
Totaal Particulieren	104.889	145.500	94.779	98%	2%
Totaal Sponsoring	116.290	99.500	170.230	90%	10%
Totaal Jongerenbeleid	9.277	14.500	1.104	23%	77%
Totaal Kerkelijke relaties	8.485	5.000	4.216	50%	50%
Totaal Comités	25.792	35.500	30.936	75%	25%
Totaal Bedrijven	39.924	52.750	23.479	75%	25%
Totaal Vermogensfondsen	1.594	12.500	11.262	100%	0%
Totaal Institutionele fondsen	478	-	10.395	75%	25%
Totaal Website	134.070	157.000	21.462	75%	25%
Totaal Diverse fondswerving	192.763	163.500	283.165	68%	32%
Totale kosten	875.243	939.450	890.512		

De kosten zijn per saldo € 875.243 (2023: € 890.512) en worden als volgt verdeeld:

	Rekening 2024	Begroting 2024	Rekening 2023
Directe kosten fondswerving	663.459	717.213	656.075
Directe kosten voorlichting en bewustwording	211.784	222.238	234.437
	875.243	939.450	890.512

Voor de overige organisatiekosten zie model lastenverdeling en toelichting uitvoeringskosten (appendix 2).

(23) Kosten leveranciersrol

Werkelijk lopend jaar	157.937
Begroot lopend jaar	151.080
Lasten vorig jaar	143.349

Het betreft de organisatiekosten die zijn toegerekend aan de leveranciersrol, gebaseerd op de tijdsbesteding van de diverse medewerkers (zie ook appendix 3). De tegenoverliggende opbrengst leveranciersrol bedraagt € 252.437 zie ook (16).

(24) Kosten Beheer en Administratie

Werkelijk lopend jaar	863.051
Begroot lopend jaar	787.861
Lasten vorig jaar	780.290

	Rekening 2024	Begroting 2024	Rekening 2023
Totaal personeelskosten (zie appendix 3)	718.890	664.000	637.826
Totaal overige organisatiekosten (zie appendix 3)	144.160	123.861	142.464
	863.051	787.861	780.290

Voor kosten Beheer & Administratie geldt een maximumpercentage van 3,1% (zie ook appendix 4). Het percentage bedroeg 2,35% (2023: 2,21%). De absolute kosten Beheer & Administratie waren in 2024 hoger dan de begroting en ook € 82.761 hoger dan der realisatie in 2023, met name door gestegen loonkosten.

(25) Saldo financiële baten en lasten

Werkelijk lopend jaar	271.618-
Begroot lopend jaar	55.000-
Baten vorig jaar	507.958-

	Rekening 2024	Begroting 2024	Rekening 2023
Betaalde bankrente en -kosten	82.093-	100.000-	78.691-
Ontvangen rente en dividend in het boekjaar over liquiditeiten	24.346	-	25.348
Ontvangen rente over leningen partnerorganisaties	51.209	45.000	52.319
Betaalde rente leningen o/g (deels doorgeleend)	480-	-	4.815-
Mutatie voorziening lening Coöperatie Parapact	66.656-	-	315.036-
Afboeking en/of mutatie voorziening overige leningen	197.990-	-	187.006-
Koersverschillen transacties groepsmaatschappijen en liquiditeiten	46	-	77-
Totaal resultaat beleggingen	271.618-	55.000-	507.958-

(26) Saldo van resultaten van organisaties waarin wordt deelgenomen

Werkelijk lopend jaar	33.826-
Begroot lopend jaar	-
Lasten vorig jaar	66.894-

	Rekening 2024	Begroting 2024	Rekening 2023
Resultaat deelneming Coöperatie Parapact	-	-	61.269-
Resultaat deelneming Incluvest Management Services B.V.	723	-	2.465-
Resultaat deelneming bij Job Booster Nederland B.V.	34.549-	-	3.160-
Totaal resultaat deelnemingen	33.826-	-	66.894-

Het lagere saldo financiële baten en lasten en resultaten van deelnemingen ten opzichte van de begroting wordt geheel veroorzaakt doordat de deze kosten vooraf niet geheel waren begroot. Zie verder hetgeen is toegelicht onder de financiële vaste activa (3) en Reserves en fondsen (7).

Appendix 1: Enkelvoudige Balans en Staat van baten en lasten

Balans per 31 december (na resultaatbestemming)	Woord en Daad enkelvoudig		Woord en Daad Winkels		Foundation Word2Act		Job Booster Nederland B.V.	
	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023
ACTIVA								
Vaste Activa	5.555.180	5.989.212	302.373	239.319	-	-	243.048	324.130
Immateriële vaste activa	2.499.874	2.378.218	-	-	-	-	1.827	4.020
Materiële vaste activa	193.962	138.660	302.373	239.319	-	-	-	-
Financiële vaste activa	2.861.344	3.472.334	-	-	-	-	241.221	320.110
Vlottende Activa	10.424.514	11.393.296	368.830	413.603	3.722	32.454	86.427	88.610
Voorraden	711.866	1.031.341	28.341	27.842	-	-	-	-
Vorderingen	5.701.333	6.537.179	206.010	224.821	1.029	971	50.381	36.319
Liquide middelen	4.011.315	3.824.776	134.479	160.940	2.693	31.483	36.046	52.291
Totaal activa	15.979.694	17.382.508	671.204	652.923	3.722	32.453	329.475	412.740
PASSIVA								
Reserves en fondsen	7.227.936	9.390.998	-	-	1.000	1.000	9.846-	68.061-
Aandelenkapitaal							550.000	-
Reserves	3.786.852	4.210.851	-	-	1.000	1.000	559.846-	68.061-
Stichtingskapitaal	272	272	-	-	-	-	-	-
Continuïteitsreserve	3.844.173	3.493.745	-	-	-	-	-	-
Koersreserve	500.000	500.000	-	-	-	-	-	-
Reserve Business development	350.000	350.000	-	-	-	-	-	-
Algemene projectenreserve	907.593-	133.167-	-	-	1.000	1.000	559.846-	68.061
Fondsen	3.441.084	5.180.147	-	-	-	-	-	-
Sponsorfondsen	5.631-	213.414	-	-	-	-	-	-
INCE fondsen	558.305	674.460	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsfondsen noodhulp	521.072	771.914	-	-	-	-	-	-
Overige bestemmingsfondsen	2.367.337	3.520.358	-	-	-	-	-	-
Voorzieningen	-	-	-	-	-	-	-	-
Langlopende schulden	655.316	983.870	-	-	-	-	321.367	463.480
Kortlopende schulden	8.096.442	7.007.642	671.204	652.923	2.722	31.453	17.954	17.321
Totaal passiva	15.979.694	17.382.508	671.204	652.923	3.722	32.453	329.475	412.740

Staat van baten en lasten over 2024	Woord en Daad enkelvoudig		Woord en Daad Winkels		Foundation Word2Act		Job Booster Nederland B.V.	
	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023
BATEN:	36.758.971	35.251.729	3.066.885	2.884.725	-	-	5.168	14.530
Geworven baten	36.477.099	35.015.372	265.773	329.468	-	-	-	-
Baten uit tegenprestaties	281.872	236.357	2.801.112	2.555.257	-	-	5.168	14.530
LASTEN:	38.922.031	35.753.729	3.066.885	2.884.725	-	-	106.953	226.055
Besteed aan doelstelling	35.485.487	32.165.930	2.589.063	2.435.087	810-	2.265-	113.851	124.242
Kosten leveranciersrol	157.937	143.349	-	-	-	-	-	-
Wervingskosten baten	2.024.013	2.004.605	443.699	419.431	810	2.265	3.324	2.935
Kosten Beheer & Administratie	863.051	780.290	-	-	-	-	-	-
Financiële baten en lasten	16.945-	85.158	34.123	30.207	-	-	47.572-	95.718
Baten & lasten van organisaties waarin wordt deelgenomen	408.488	574.398	-	-	-	-	37.350	3.160
Saldo van baten en lasten **	2.163.060-	502.000-	-	-	-	-	101.785-	211.525-

Appendix 2: Model lastenverdeling

	Doelstelling		Leveranciersrol	Werving baten		Kosten beheer en administratie	Totaal boekjaar	Begroot boekjaar	Rekening 2023
	Armoedebestrijding	Bewustwording		Eigen fondsenwerving (excl. Verkoop goederen)	Verkoop goederen (WD-Winkels)				
Onderwijs en Sponsoring	15.801.758						15.801.758	15.021.874	14.571.555
Beleidsbeïnvloeding Zuiden (Benkadi)	5.080.602						5.080.602	5.168.607	4.060.698
Werkgelegenheid & Training/Werk en Opleiding	2.450.469						2.450.469	3.271.566	3.037.519
Inclusieve Agribusiness (IA) **	5.549.620						5.549.620	2.699.851	2.851.482
Duurzaam Water (DW)	2.014.371						2.014.371	3.009.803	1.811.199
Huizenbouwprogramma (LCH)	1.949						1.949	-	1.517
Capaciteitsopbouw (SPN)	-						-	50.000	180
Noodhulp (ER)	149.274						149.274	1.296.850	1.803.512
Weerbaarheid (RES)	763.592						763.592	667.167	1.515.112
Overig (o.a. ICT t.b.v. Allianties)	826.517						826.517	500.000	613.785
Kennismanagement	331.826						331.826	550.720	75.518
PQA	190.552						190.552	177.550	205.715
Lobby Noorden	297.250						297.250	471.460	444.662
Bewustwording		355.724					355.724	959.124	306.773
Personeels- en organisatiekosten in projectbestedingen	3.670.336-	153.188-					3.823.524-	5.625.594-	4.037.381-
Subtotaal projectbestedingen	29.787.443	202.536	-	-	-	-	29.989.979	28.218.977	27.261.846
Salarissen	2.958.159	414.853	97.299	785.175	301.449	528.808	5.085.742	5.209.905	4.504.880
Sociale lasten	477.634	74.944	16.541	133.798	28.449	82.846	814.212	867.039	715.504
Pensioenlasten	348.445	49.471	11.102	91.893	24.916	66.589	592.416	690.317	552.520
Reis- en verblijfskosten	74.369	10.039	2.263	18.397	-	12.620	117.689	115.000	128.173
Kosten inhuur personeel	121.477	79.324	347	109.426	-	1.914	312.489	75.000	372.412
Overige personeelskosten	125.336	19.080	4.557	35.954	39.554	26.114	250.596	199.500	214.349
Subtotaal personeelskosten	4.105.420	647.711	132.109	1.174.644	394.368	718.890	7.173.143	7.156.761	6.487.838
Wervingskosten				643.775	-		643.775	717.213	653.495
Huisvestingskosten	180.022	26.742	6.031	49.082	704	33.593	296.174	317.120	294.838
Kantoor- en algemene kosten	416.300	61.399	15.000	112.562	47.602	83.742	736.605	645.000	630.639
Afschrijvingen activa	144.605	27.828	4.797	47.274	1.025	26.825	252.355	353.269	314.392
Subtotaal organisatiekosten	740.927	115.969	25.828	852.693	49.331	144.160	1.928.909	2.032.602	1.893.363
Totaal personeels- & organisatiekosten	4.846.348	763.681	157.937	2.027.337	443.699	863.051	9.102.052	9.189.363	8.381.201
Totaal 2024	34.633.791	966.216	157.937	2.027.337	443.699	863.051	39.092.030	37.408.339	35.643.048
Begroot 2024	32.908.047	959.124	151.080	2.147.229	455.000	787.861	37.408.340		
Realisatie voorgaand boekjaar *	31.505.325	786.888	143.349	2.007.765	419.431	780.290	35.643.048		

Verdeelsleutels

De verdeling van de personeelskosten over de kostendragers vindt plaats op basis van de gemiddelde tijdsbesteding. Bij het toerekenen van de personeelskosten is de Aanbeveling Toepassing Richtlijn 650 voor Kosten Beheer & Administratie van Goede Doelen Nederland gevolgd. Dit houdt onder andere in dat sinds de indiensttreding van de bestuurder programma's per 1-4-2024 de voorzitter van de raad van bestuur voor 75% aan Beheer & Administratie wordt toegerekend en voor 25% aan Doelstelling armoedebestrijding. De bestuurder programma's wordt voor 75% aan de Doelstelling armoedebestrijding toegerekend en voor 25% aan Beheer en Administratie. De algemene staffuncties en Finance & Control vallen volledig onder Beheer & Administratie. HRM en ICT wordt toegerekend naar rato van het aantal fte per kostendrager. Grantmanagerschap op projecten wordt volledig toegerekend aan doelstelling Armoedebestrijding.

De indirecte kosten worden verdeeld op basis van de verdeling van de personeelskosten. De werkbezoeken van de raad van bestuur worden volledig toegerekend aan Beheer en Administratie. Het gemiddeld aantal fte's van Woord en Daad en Woord en Daad Winkels in 2024 bedroeg 76,34. In 2023 was dit 76,01 fte. Hiervan was ultimo 2024 één fte werkzaam in het buitenland. Onder de kostendrager verkoop goederen worden de niet aan individuele winkels toe te rekenen kosten van Stichting Woord en Daad Winkels verantwoord, deze zitten licht onder de begroting.

Toelichting

In de organisatiekosten zijn de personeelskosten de grootste categorie. Deze zijn in 2024 in totaal € 309.187 hoger uitgekomen dan begroot. Dit wordt vooral veroorzaakt door de forse loonstijging via de CAO Rijk. Dit werd meer dan gecompenseerd doordat er bij verloop enige tijd zat tussen uitdiensttreding en vervanging. Daarnaast zijn vergoedingen ontvangen als gevolg van zwangerschapsverlof. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat de realisatie van de post inhuur personeel (vervanging) flink hoger is dan begroot. In combinatie met hogere overige personeelskosten als gevolg van onder andere hogere opleidingskosten komen de totale personeelskosten circa € 300.000 hoger uit dan begroot. Kantoorkosten liggen hoger als gevolg van hogere kosten softwarelicenties en hogere kosten externe controle als gevolg van indexatie (inclusief een naverrekening over 2023). De wervingskosten zijn in totaal in lijn met de begroting. Tussen posten onderling zijn wel verschuivingen te melden. Fondswervingskosten particulieren waren lager als gevolg van inzet van meer offline communicatie in plaats van begrote online bestedingen. De nieuwe website ging later live dan gepland wat leidde tot lagere afschrijvingskosten in het verslagjaar. In totaal lagen de overheadkosten ruim binnen de begroting.

De volgende honoraria voor de externe accountant zijn in de lasten verantwoord:

Accountantshonorarium	Rekening 2024	Begroting 2024	Rekening 2023
Onderzoek jaarrekening, waaronder specifiek onderzoek maatschappelijk verantwoord ondernemen	100.819	75.000	80.160
Adviesdiensten op fiscaal terrein	-	-	-
Andere niet-controlediensten	-	-	-

De externe accountant is tevens betrokken bij diverse projectaudits van subsidieprojecten (niet in bovenstaande bedragen meegenomen).

Appendix 3: Toelichting kosten raad van bestuur

DIENSTVERBAND				
Naam	R.F. Molenaar MSc		Ir. J.J. Vreugdenhil	
Functie	Voorzitter raad van bestuur		Bestuurder programma's	
Aard	Onbepaald		Onbepaald	
Uren	36		36	
Percentage dienstverband	100%		100%	
Periode	01-01-2024	31-12-2024	01-04-2024	31-12-2024
BEZOLDIGING				
Bruto jaarsalaris	113.625		67.228	
Vakantiegeld	8.930		5.218	
Eindejaarsuitkering	9.265		5.414	
Variabel inkomen	-		-	
Totaal	131.820		77.861	
Belaste vergoedingen/bijtellingen	-		0	
Pensioenlast (werkgeversdeel)	19.932		9.492	
Totaal bezoldiging 2024	151.752		87.353	
Totaal bezoldiging 2023	146.448		nvt	

Toelichting

Van 1 november 2018 tot en met 31-3-2024 was er sprake van een eenhoofdige raad van bestuur (mevr. R.F. Molenaar MSc). Vanaf 1-4-2024 is de raad van bestuur uitgebreid met een bestuurder programma's (dhr. ir. J.J. Vreugdenhil). Het brutosalaris van de raad van bestuur in 2024 ligt ruim onder het maximum van de van toepassing zijnde BSD-scores. Voor de voorzitter van de raad van bestuur was dit (naar rato van de periode van eenhoofdige en meerhoofdige raad van bestuur) een maximumbedrag van € 165.720. Dit is gebaseerd op categorie J voor het eerste kwartaal van 2024 (eenhoofdige raad van bestuur) en op basis van categorie I voor de periode vanaf 1-4-2024 (meerhoofdige raad van bestuur). Voor de bestuurder programma's was dit € 106.237 op basis van categorie H. Aan de leden van de raad van bestuur en raad van toezicht zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt. De leden van de raad van toezicht ontvangen geen bezoldiging.

Overige gegevens

Statutaire regeling inzake bestemming saldo baten en lasten

Statutair zijn geen aanvullende bepalingen opgenomen over de bestemming van het saldo van de baten en lasten.

Resultaatbestemming

Hiervoor wordt verwezen naar de staat van baten en lasten, waar dit onderaan nader is uitgewerkt.

Gebeurtenissen na balansdatum

Na balansdatum hebben zich geen gebeurtenissen als hier bedoeld plaatsgevonden.

Controleverklaring van de onafhankelijk accountant

Op de volgende pagina is de controleverklaring van de onafhankelijke accountant opgenomen.

Ondertekening door raad van bestuur en raad van toezicht

Opgesteld en vastgesteld door:

goedgekeurd door:

NAMENS DE RAAD VAN BESTUUR

R.F. Molenaar MSc - Voorzitter raad van bestuur

Ir. J.J. Vreugdenhil, Lid raad van bestuur

NAMENS DE RAAD VAN TOEZICHT

Dr. G. J. Baan - voorzitter

Drs. A.M. van der Bijl RA

K.F.C. van Dijk – Bulten

G. den Hartog - secretaris

Mr. J.L. van den Heuvel

Ing. B. Jaspers-Faijer

Dr. R. Toes

Was getekend te Gorinchem in de vergadering van 21 maart 2025.

Was getekend door alle leden te Gorinchem in de vergadering van 21 maart 2025.

Appendix 3 Enkelvoudige begroting 2025

De reguliere begroting omvat het reguliere deel van inkomsten/bestedingen (excl. business development) en wordt gebruikt voor externe publicatie.

Omschrijving	Begroting 2025 (regulier)
Sponsorprogramma particulieren	10.480.000
Kringloopwinkels	3.000.000
Nalatenschappen	1.400.000
Overige giften particulieren	3.515.000
Noodhulp particulieren	500.000
Bedrijven	4.962.500
Noodhulp bedrijven	300.000
Giften kerken en andere fwo (incl. kindssponsoring)	1.650.000
Noodhulp kerken en andere fwo	700.000
Subsidies overheden	6.534.079
Vermogensfondsen	2.200.000
Eigen bijdragen door consortiumleden (ook in bestedingen)	1.356.528
Som van de geworven baten	36.598.107
OVERIGE BATEN	
Baten leveranciersrol	225.000
Som van de baten	36.823.107
LASTEN	
Programma's incl. projectmanagement	
Onderwijs en Sponsoring	14.864.225
Werkgelegenheid & Training/Werk en Opleiding	2.013.926
Inclusieve Agribusiness (IA)	4.035.081
Duurzaam Water (DW)	3.119.115
Weerbaarheid (RES)	774.973
Noodhulp (ER)	1.306.900
Beleidsbeïnvloeding Zuiden (Benkad)	3.335.676
Algemeen (GEN)	331.160
Lobby Zuiden (PI)	514.570
SPN	-
Koersresultaat	-

Omschrijving	Begroting 2025 (regulier)
Kennismanagement, netwerken, allianties, lokale vertegenwoordiging	485.276
Projectkwaliteitsborging (PQA)	197.068
Lobby Noorden	514.570
Bewustwording	1.132.157
Partnerrol algemeen (nog te alloceren via nieuwe projectopdrachten)	310.992
Leveranciersrol	198.400
Totaal doelstelling	33.134.089
Kosten fondsenwerving	2.279.322
Kosten Beheer en Administratie	915.077
Totaal overhead	3.194.399
Som van de lasten	36.328.489
Saldo financiële baten en lasten	-10.000
Resultaat	484.618
Mutatie partnerrekeningen en INCE bestemmingsfondsen	-100.000
Job Booster voortzettingfonds	250.000
Overige bestemmingsfondsen	-85.000
Mutatie continuïteitsreserve	250.000
Fonds aanvraag/voorfinancieren subsidietrajecten	100.000
Mutatie algemene projectenreserve	69.618
	484.618

Appendix 4: Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van toezicht van Stichting Woord en Daad.

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel

Wij hebben de geconsolideerde jaarrekening 2024 van Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad te Gorinchem gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen geconsolideerde jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad op 31 december 2024 en van het resultaat over 2024 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties.

De jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde balans per 31 december 2024;
- de geconsolideerde staat van baten en lasten over 2024; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie, naast de geconsolideerde jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

De andere informatie bestaat uit:

- het bestuursverslag (pagina 5 tot en met 43);
- de overige gegevens (pagina 69);
- de enkelvoudige begroting 2025 (pagina 70);
- de bijlagen (pagina 74 tot en met 80).

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de geconsolideerde jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de geconsolideerde jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag, in overeenstemming met RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de geconsolideerde jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de geconsolideerde jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de geconsolideerde jaarrekening moet het bestuur afwegen of de organisatie in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de geconsolideerde jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de organisatie te liquideren of de activiteiten te beëindigen, of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de geconsolideerde jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de organisatie.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de geconsolideerde jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze geconsolideerde jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele

oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de geconsolideerde jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de organisatie;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de geconsolideerde jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is, tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de geconsolideerde jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze controleverklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de geconsolideerde jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de geconsolideerde jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij zijn verantwoordelijk voor het plannen en uitvoeren van de groepscontrole om voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen met betrekking tot de financiële informatie van de entiteiten of bedrijfsonderdelen binnen de groep als basis voor het vormen van een oordeel over de jaarrekening. Tevens zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de beoordeling van de controlewerkzaamheden die in het kader van de groepscontrole zijn uitgevoerd. Wij dragen de volledige verantwoordelijkheid voor onze controleverklaring.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Amsterdam, 26 maart 2025

Dubois & Co. Registeraccountants

 Digitaal ondertekend door A.P. Buteijn RA

A.P. Buteijn RA

 Digitaal ondertekend door A.A. Hammega RA

A.A. Hammega RA

Bijlagen

BIJLAGE 1 Raad van bestuur en raad van toezicht

Raad van bestuur

R.F. Molenaar MSc
Functie: Voorzitter raad van bestuur
Ingangsdatum: per 01-01-2016

Ir. J.J. Vreugdenhil
Functie: Lid raad van bestuur
Ingangsdatum: per 01-04-2024

Raad van toezicht

Naam	Jaar 1e verkiezing	Aftredend / herbenoembaar op
Ds. G.J. Baan - voorzitter Predikant	2021	31-12-2024 herbenoembaar
Ing. B. Jaspers Faijer - vicevoorzitter Wethouder	2014	31-12-2025 niet herbenoembaar
Dr. R. Toes Pensionaris	2015	31-12-2026 niet herbenoembaar
G. den Hartog Ondernemer	2019	31-12-2026 herbenoembaar
K.F.C. Bulten – van Dijk Zelfstandig ondernemer	2021	31-12-2024 herbenoembaar
Drs. A.M. van der Bijl RA Financieel directeur	2022	31-12-2025 herbenoembaar
Mr. J.L. van den Heuvel Wethouder en advocaat	2023	31-12-2026 herbenoembaar

Auditcommissie

Naam	Aftredend / herbenoembaar op
Drs. A.M. van der Bijl RA Financieel directeur	31-12-2025 herbenoembaar
G. den Hartog Ondernemer	31-12-2026 herbenoembaar
R. Kuiper RA Registeraccountant	31-12-2026 herbenoembaar

BIJLAGE 2 Nevenfuncties

Zowel bij aantreden als jaarlijks worden nevenfuncties beoordeeld door de raad van toezicht op mogelijk risico van belangenverstremgeling.

Voorzitter raad van bestuur

Rina Molenaar MSc	
Nevenfuncties	Risicoanalyse
Bestuurslid Prisma (onbezoldigd)	Geen risico's, nevenfunctie past bij functie Woord en Daad
Auteur Jongbloed en de Banier (bezoldigd)	Geen risico, nevenfunctie past soms bij functie Woord en Daad
Bestuurslid Partos (onbezoldigd)	Geen risico, nevenfunctie past bij functie Woord en Daad.
Columnist Reformatorisch Dagblad	Geen risico's, nevenfunctie past bij Woord en Daad
Bestuurslid vrienden van Leliezorggroep	Geen risico's
Bestuurslid vrienden voor Ikazia	Geen risico's

Lid raad van bestuur

Ir. Jacob Jan Vreugdenhil	
Nevenfuncties	Risicoanalyse
Voorzitter van het NGO platform van het Netherlands Water Partnerships (onbezoldigd)	Geen risico's, nevenfunctie past bij functie Woord en Daad
Lid van de Raad van Advies van het Netherlands Water Partnerships (onbezoldigd)	Geen risico's, nevenfunctie past bij functie Woord en Daad
Voorzitter van bestuur van Leefgemeenschap Zilt in Gorinchem (onbezoldigd)	Geen risico's

Raad van toezicht

Naam	Nevenfuncties
Ds. G.J. Baan - voorzitter Predikant	<ul style="list-style-type: none"> Bestuurslid William Carey Foundation Voorzitter Karunia foundation Voorzitter Vereniging Organisten Gereformeerde Gemeenten Docent Pastoraat en Missiologie Cursus Godsdienst Onderwijs Gereformeerde Gemeenten – HBO Opleiding Associate Researcher Theologische Universiteit Apeldoorn
Dhr. B. Jaspers Faijer Burgemeester	
G. den Hartog Ondernemer	<ul style="list-style-type: none"> Dagelijks bestuurder Waterschap Rivierenland Directie PLS BV producent til/transfer techniek voor de gezondheidszorg Bestuurslid Stichting Poverty Share Investments (PSI) Lid van bestuur van het NWB Fonds (Nederlandse Waterschap Bank)
Dr. R. Toes Pensionaris	
K.F.C. Bulten – van Dijk Zelfstandig ondernemer	<ul style="list-style-type: none"> Lid raad van toezicht Stichting Woord en Daad Winkels Lid raad van toezicht WZU Veluwe
Drs. A.M. van der Bijl RA Financieel directeur	<ul style="list-style-type: none"> Financieel directeur Florensis Holding BV, Hendrik-Ido-Ambacht Lid Raad van Commissarissen RedStar Holding BV, De Lier Voorzitter raad van toezicht Stichting Distinto, Barendrecht Voorzitter raad van toezicht Stichting Woord en Daad Winkels, Gorinchem
Mr. J.L. van den Heuvel Wethouder en advocaat	<ul style="list-style-type: none"> Lid raad van toezicht Reformatorisch Samenwerkingsverband Voortgezet Onderwijs RefSVO

BIJLAGE 3 Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

Voor Woord en Daad is maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) een belangrijk thema, onder eindverantwoordelijkheid van de raad van toezicht. Niet alleen bij de manier waarop we onze organisatie inrichten en praktische keuzes maken, maar ook bij het werk van onze partnerorganisaties wereldwijd. Partnerorganisaties en consortia benaderen we volgens ons IMVO-beleid. Voor de activiteiten in Nederland is een MVO-beleid opgesteld. In ons MVO-beleid volgen we de ISO 26000 richtlijn. Dit is een internationale, veelomvattende richtlijn die onderscheid maakt in principes en thema's, zoals de thema's milieu of eerlijk zakendoen. De beleidsperiode waarover wordt gerapporteerd loopt van 2021 tot 2025. In 2025 zal een nieuw MVO-beleid voor 2026-2031 opgesteld worden. De GRI-tabel (Global Reporting Initiative) is een algemeen aanvaarde verslaggevingsrichtlijn over de economische, milieugerelateerde en sociale duurzaamheidsprestaties van een organisatie. Via de QR-code op pagina 40 is de GRI-tabel in te zien. De MVO-verklaring van de accountant is hiernaast te vinden. In het verslagjaar was Woord en Daad nauw betrokken bij de ontwikkeling van een MVO-richtlijn door Partos, die aandachtspunten en praktische voorbeelden biedt aan Partos-leden rond MVO.

Hieronder noemen we nog wat voorbeelden van MVO in de praktijk bij Woord en Daad.

Milieu-gerelateerd:

- Compensatie van de volledige CO₂-uitstoot van de gehele organisatie (o.a. vliegreizen, woon-werkverkeer medewerkers, zakelijk verkeer). Onze totale CO₂-uitstoot, die voor 2024 548 ton bedroeg, compenseren we via Away4Africa in de ontwikkeling van cashewplantages, verspreid over Benin. Meer dan 40.000 bomen op 400 hectare leggen ruim 500 ton CO₂ vast. De boeren krijgen ondersteuning door onder andere organische meststoffen en training voor meer klimaatweerbaarheid aangeboden. Dit levert een verbetering op van biodiversiteit, oogstopbrengsten en duurzaam

onderhouden cashew aanplanting. Hierdoor hebben ruim 200 boerengezinnen gemiddeld 10% meer inkomen.

Op kantoor maken we duurzamere keuzes. Zo zijn we gestart met een traject naar meer kennis over maatschappelijk verantwoord inkopen van producten en diensten. Dit wordt in 2025 verder uitgewerkt. In 2025 zal het in 2024 herziene beleid voor achterbanreizen uitgevoerd gaan worden.

- Woord en Daad is gehuisvest in een energiezuinig pand dat de A++-status heeft (dit resulteert naast winst op het gebied van duurzaamheid ook in lagere energiekosten).
- Er is sprake van hybride werken, waarbij een structurele besparing wordt gerealiseerd rond CO₂, uitstoot en kosten woon-werkverkeer, minder papierverbruik en minder internationale reizen. De totale CO₂-uitstoot van de hele organisatie bedroeg 548 ton, ten opzichte van 536 ton in 2023.
- Er wordt kritisch naar energieverbruik gekeken. Tijdens de kantoorverbouwing is er in 2024 zeer energiezuinige verlichting aangebracht achter de nieuwe fotowanden. Dit zal in 2025 uitgebreid worden naar de bestaande fotowanden. Er is papier- en afvalscheiding. In 2024 is 495 kilogram (2023: 956 kilogram) papier verbruikt. Er wordt gestimuleerd om steeds minder papier te gebruiken en de sponsorpost wordt voornamelijk digitaal verzonden, via het digitale mijnwoordendaad portaal.
- De koffie op kantoor is eerlijk geproduceerd; in samenwerking met Kaars Koffie en Woord en Daad in Nicaragua. Thee is fair trade gecertificeerd.

Economisch-gerelateerd:

Ook in onze programma's besteden we aandacht aan maatschappelijk verantwoord ondernemen. Hiervoor is een IMVO-beleid geschreven en besproken in diverse samenwerkingsverbanden. Voor de beleidsperiode 2021-2025 is het IMVO-beleid in 2024 aangevuld en aangescherpt. Hierbij ligt de nadruk op het inspireren van samenwerkingspartners en het

voeren van de dialoog. Woord en Daad blijft ambitieus als het gaat om verbeteringen. Kernthema's uit het meerjarenbeleidsplan als systeemverandering, klimaatweerbaarheid en het blijvend bereiken van allerarmsten komen in ieder programma terug en zijn nauw verbonden met ons IMVO-beleid.

In 2024 is de dialoog en uitwisseling met partnerorganisaties rond identiteit, integriteit en waarden voortgezet. Naast tips en trucs op aanpassing van systemen en procedures is blijvende bewustwording van risico's cruciaal. Jaarlijks laat Woord en Daad een EDP audit en een ethical hack uitvoeren om risico's op bijvoorbeeld datalekken of ongeautoriseerde toegang tot systemen te verkleinen.

Sociaal-gerelateerd:

- Iedere medewerker krijgt de kans zijn vaardigheden te ontwikkelen, onder andere via de Woord en Daad Academy. Hierin staan specifieke onderwerpen centraal zoals stakeholdermanagement, maar ook integriteit of inhoudelijke programmasessies. Er is een vernieuwde opzet van de academy ontworpen, waarbij nog meer kennis op één plek te vinden is en er is daarnaast een uitbreiding met een online gedeelte. Dit gaat in 2025 in werking.
- Bij Woord en Daad is veel aandacht voor veilig reizen. Er is een veiligheidsbeleid opgesteld alsook een veiligheidshandboek. Daarnaast ontvangen reizende medewerkers een veiligheidstraining en worden ze eens in de twee à drie jaar medisch gekeurd. Er is in 2024 onderscheid gemaakt tussen frequent reizende collega's en minder frequente reizigers en leeftijden zijn meer gespecificeerd en het keuringsbeleid is daarop aangepast.
- Werkdruk en medewerkerstevredenheid zijn items waarop actief wordt gemonitord en zo nodig actie op wordt ondernomen. Duurzame inzetbaarheid is het uitgangspunt.

Assurance-rapport met beperkte mate van zekerheid van de onafhankelijke accountant over de MVO-informatie

Aan: de raad van toezicht van Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad te Gorinchem.

Onze conclusie

Wij hebben een assurance-opdracht met beperkte mate van zekerheid uitgevoerd op de MVO-informatie van Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad te Gorinchem over 2024.

Op basis van de door ons uitgevoerde werkzaamheden en de verkregen assurance-informatie is ons niets gebleken op grond waarvan wij zouden moeten veronderstellen dat de in het jaarverslag opgenomen MVO-informatie geen, in alle van materieel belang zijnde aspecten, getrouwe weergave geeft van:

- het beleid ten aanzien van MVO-onderwerpen; en
- de bedrijfsvoering, de gebeurtenissen en de prestaties op dat gebied in 2024

in overeenstemming met de van toepassing zijnde criteria zoals toegelicht in de sectie 'Criteria'.

De MVO-informatie bestaat uit de passages waarnaar verwezen wordt in de GRI-tabel in het jaarverslag.

De basis voor onze conclusie

Wij hebben onze assurance-opdracht verricht volgens het Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 3810N 'Assurance-opdrachten inzake duurzaamheidsverslaggeving'. Deze opdracht is gericht op het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de assurance-opdracht over de MVO-informatie'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere relevante onafhankelijkheidsregels in

Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor onze conclusie.

Criteria

De toegepaste criteria voor het opstellen van de MVO-informatie zijn de GRI Sustainability Reporting Standards (GRI Standaarden) en de aanvullend toegepaste criteria zoals toegelicht achter de QR Code GRI-tabel op pagina 40 van het jaarverslag.

De MVO-informatie is opgesteld in overeenstemming met de GRI Standaarden. De gehanteerde GRI Standaarden zijn opgenomen in de GRI Content index zoals toegelicht achter de QR Code GRI-tabel op pagina 40 van het jaarverslag.

De vergelijkbaarheid van de MVO-informatie tussen entiteiten onderling en in de tijd kan beïnvloed worden door het ontbreken van geüniformeerde praktijken ter beoordeling en meting van deze informatie. Dit biedt de mogelijkheid verscheidene, acceptabele meettechnieken toe te passen.

Daarom dient de MVO-informatie gelezen en begrepen te worden samen met de toegepaste criteria.

Beperkingen in de reikwijdte van onze assurance-opdracht

In de MVO-informatie is toekomstgerichte informatie opgenomen in de vorm van ambities, strategie, plannen, verwachtingen en schattingen. Toekomstgerichte informatie heeft betrekking op gebeurtenissen en acties die zich nog niet hebben voorgedaan en zich wellicht ook nooit zullen voordoen. Wij geven geen zekerheid bij de veronderstellingen en de haalbaarheid van deze toekomstgerichte informatie.

De verwijzingen naar externe bronnen of websites in de MVO-informatie maken geen onderdeel uit van de MVO-informatie binnen de reikwijdte van onze assurance-opdracht. Wij verstrekken daarom geen zekerheid over deze informatie.

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de MVO-informatie

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen en getrouw weergeven van de MVO-informatie in overeenstemming met de criteria zoals toegelicht in de sectie 'Criteria', inclusief het identificeren van belanghebbenden en het bepalen van materiële onderwerpen.

Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het selecteren en toepassen van deze criteria en voor het bepalen dat deze criteria toereikend zijn voor de gerechtvaardigde informatiebehoefte van belanghebbenden, de rekening houdend met de van toepassing zijnde wet- en regelgeving met betrekking tot verslaggeving. De door het bestuur gemaakte keuzes ten aanzien van de reikwijdte van de MVO-informatie en het verslaggevingsbeleid zijn uiteengezet in de GRI-tabel in het jaarverslag.

Het bestuur is ook verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opstellen van de MVO-informatie mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitvoeren van toezicht op het rapportageproces van Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad.

Onze verantwoordelijkheden voor de assurance-opdracht over de MVO-informatie

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van de assurance-opdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte assurance-informatie verkrijgen voor de door ons af te geven conclusie.

Onze assurance-opdracht is gericht op het verkrijgen van een beperkte mate van zekerheid om de plausibiliteit van de MVO-informatie vast te stellen. De werkzaamheden variëren in aard en timing van, en zijn ook geringer in omvang, dan die bij een assurance-opdracht gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid. De mate van zekerheid die wordt verkregen bij een assurance-opdracht met een beperkte mate van zekerheid is daarom ook aanzienlijk lager dan de zekerheid

die wordt verkregen bij een assurance-opdracht met een redelijke mate van zekerheid.

Wij passen de 'Nadere voorschriften kwaliteitssystemen' (NVKS) toe. Op grond daarvan beschikken wij over een samenhangend stelsel van kwaliteitsmanagement inclusief vastgelegde richtlijnen en procedures inzake de naleving van ethische voorschriften, professionele standaarden en andere relevante wet- en regelgeving.

Onze assurance-opdracht bestond onder andere uit:

- het uitvoeren van een omgevingsanalyse en het verkrijgen van inzicht in de relevante maatschappelijke thema's en kwesties en de kenmerken van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de toegepaste criteria, de consistente toepassing hiervan en de toelichtingen die daarover in de MVO-informatie staan. Dit omvat het evalueren van de materialiteitsanalyse van de entiteit en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur;
- via het inwinnen van inlichtingen het op hoofdlijnen inzicht verwerven in de interne beheersingsomgeving, de rapporteringsprocessen, de informatiesystemen en het risico-inschattingsproces van de entiteit relevant voor het opstellen van de MVO-informatie, zonder het verwerven van assurance-informatie over het bestaan of het toetsen van de effectiviteit van de interne beheersingsmaatregelen;
- het identificeren van gebieden in de MVO-informatie waar het waarschijnlijk is dat misleidende of onevenwichtige informatie of een afwijking van materieel belang als gevolg van fraude of fouten zich zal voordoen. Het bepalen en uitvoeren van verdere werkzaamheden is gericht op het beoordelen van de plausibiliteit van de MVO-informatie in reactie op onze risico-inschatting. Deze werkzaamheden bestonden onder meer uit:
 - het inwinnen van inlichtingen bij het management (en/of relevante medewerkers) op groepsniveau verantwoordelijk voor de MVO-strategie en -beleid en prestaties;
 - het afnemen van interviews met relevante medewerkers

verantwoordelijk voor het aanleveren van informatie voor, het uitvoeren van interne beheersingsmaatregelen op, en de consolidatie van gegevens in de MVO-informatie;

- het verkrijgen van assurance-informatie dat de MVO-informatie aansluit op de onderliggende administraties van de entiteit;
- het op basis van beperkte deelwaarnemingen beoordelen van relevante interne en externe documentatie;
- het overwegen van data; en
- het aansluiten van de relevante financiële informatie met de jaarrekening;
- het lezen van de informatie in het jaarverslag214 buiten de reikwijdte van onze assurance-opdracht om eventuele van materieel belang zijnde inconsistenties met de MVO-informatie te identificeren;
- het overwegen van de algehele presentatie en evenwichtige inhoud van de MVO-informatie;
- het overwegen of de MVO-informatie als geheel, inclusief de behandelde onderwerpen en de opgenomen toelichtingen, duidelijk en toereikend is toegelicht in overeenstemming met de toegepaste criteria.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de assurance-opdracht en over de significante bevindingen die uit onze assurance-opdracht naar voren zijn gekomen.

Amsterdam, 26 maart 2025

Dubois & Co. Registeraccountants

Digitaal ondertekend door A.P. Buteijn RA

A.P. Buteijn RA

Digitaal ondertekend door A.A. Hammega RA

A.A. Hammega RA

BIJLAGE 4 Interne controle en risicomanagement

Onderdeel van het Handboek Organisatie is de procedure 'Toetsing Interne Controle'. De interne auditor van het team Finance en Control voert iedere zes maanden een toetsing uit op het functioneren van de interne beheersingsmaatregelen. Zo verkleinen we de kans op onregelmatigheden en fraude en toetsen we of de vastgestelde procedures en mandaten worden nageleefd.

Het toetsingskader van de interne controle richt zich op de kernprocessen van inkomstenverwerking, vastleggen en afwickelen van verplichtingen, de binnenlandse en buitenlandse betalingen, de verwerking van sponsorinkomsten en het aanmaan- en incassoproces, de verwerking en beheersing van de baten van vrijwilligersgroepen, postzegelverkoop en het beheer stamgegevens van crediteuren. Ook vervanging van sponsorkinderen, toepassing van KvK-mandaten en CBF-regelgeving komen aan de orde.

Zowel gegevensgerichte als systeemgerichte controles worden toegepast via steekproef of integrale toetsing. Daarbij worden ook autorisaties en mandaten betrokken zoals vastgelegd in het softwarepakket en de online bankomgeving. Tijdens de toetsing wordt steekproefsgewijs gekeken naar correcte en volledige toepassing van de vastgestelde procedures (door de geautoriseerde personen) en vastlegging en documentatie daarvan in systemen. Tussentijds wordt op basis van automatische signalering beoordeeld of veranderingen in 'hoge' rechten in de software gerechtvaardigd zijn. Het gaat dan om bijvoorbeeld bevoegdheden om te betalen, contracten goed te keuren of budget vrij te geven.

De interne auditor rapporteert hierover aan de raad van bestuur en doet concrete verbetervoorstellen. De externe accountant maakt gebruik van deze verslagen en eventuele hieraan gekoppelde acties bij de beoordeling van het functioneren van de interne controlesystematiek. Tevens wordt door hen een Assurance-rapport afgegeven waaruit blijkt dat de interne controle toetsing conform procedure heeft plaatsgevonden.

In 2024 zijn twee toetsingen uitgevoerd; tussentijds een integrale toets en per jaareinde op een aantal kritische processen en aandachtspunten. Beide toetsingen leidden tot de conclusie dat er slechts enkele kleine verbetervoorstellen waren, die ook zijn geïmplementeerd. Inmiddels kan de toetsing grotendeels systeemgericht plaatsvinden, waarbij we in de controle focussen op mandaten, mutaties in gebruikersgroepen en door het systeem afgedwongen werkwijzen. Door de externe accountant is in 2024 weer een EDP audit uitgevoerd. Hier kwamen enkele kleinere bevindingen naar voren, die inmiddels zijn opgepakt.

Sinds enkele jaren richten we ons ook nadrukkelijk op risico's rond cyber security en systeemtoegang. Nadat de afgelopen jaren een aantal keren een penetratietest was uitgevoerd is in 2024 gekozen voor een meer integrale toetsing waarbij ook aandacht is geschonken aan bewustwording van collega's. De aanbevelingen uit het toetsingsrapport richten zich onder andere op het vastleggen van beleidsmatige keuzes en de ketenverantwoordelijkheid in dataverwerking.

Het gesprek met partners over integriteit en cyber security staat voortdurend op de agenda. In deze dialoog wordt nadrukkelijk de koppeling gelegd naar identiteit en gedeelde waarden. Dit gesprek voeren we ook intern en is belegd bij de projectleider interne bedrijfsvoering. In 2024 is conform de Project Quality Assurance planning een aantal audits en assessments uitgevoerd bij partner organisaties. Deze leidden weliswaar niet tot ernstige bevindingen, maar zijn een belangrijk aanknopingspunt voor verdere verbetering. In Colombia is bij een partnerorganisatie een geslaagde pilot uitgevoerd met reflectie op het 5C-model. De focus lag hierbij onder meer op de relatie met externe belanghebbenden, leiderschap en strategische verbetering.

Bij samenwerking met nieuwe partnerorganisaties wordt voorafgaand aan contracteren een due diligence onderzoek uitgevoerd. Ook gedurende de samenwerking zijn er verschillende audits en assessments waarbij knelpunten worden

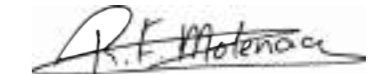
onderzocht en zo nodig actie wordt ondernomen. Er zijn verschillende projectevaluaties (zowel op project- en organisatiecapaciteit als op compliance; dat laatste via zogenoemde exit reviews) uitgevoerd waar leerpunten uit kwamen die we meenamen ook voor andere projecten.

Het risicobeleid is dit jaar weer geactualiseerd. Zie hiervoor ook hoofdstuk 4.1.2. In de structuur van projectmatig en adaptief werken worden risico's op een organische wijze geïnventariseerd en gemanaged.

Ook de interne procesbeschrijvingen zijn in 2024 waar nodig aangepast. Naast workflows met duidelijke proceseigenaren en functiescheiding is ook een uitgebreide risicoanalyse gemaakt, waarin zowel financiële risico's als bijvoorbeeld reputatierisico een plek hebben. Deze risicomatrix geeft focus voor de interne controletoesing.

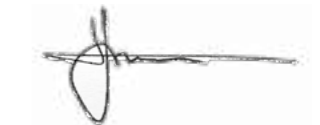
Kortom, Woord en Daad beschikt over een actueel en adequaat risicomanagementsysteem, waarbij interne controle maatregelen correct worden uitgevoerd, maar ook recht gedaan wordt aan de dynamische context waarin de organisatie opereert.

December 2024
Rina Molenaar

Voorzitter Raad van Bestuur

Jacob Jan Vreugdenhil

Bestuurder programma's

BIJLAGE 5 Assurance-rapport van de onafhankelijke accountant

Aan: De raad van toezicht van Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad te Gorinchem.

Ons oordeel

Wij hebben de rapportage toetsing interne beheersing van Stichting Reformatorisch Hulpactie Woord en Daad te Gorinchem over het jaar 2024 onderzocht.

Naar ons oordeel is de in het jaarverslag opgenomen rapportage toetsing interne beheersing van Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad in alle van materieel belang zijnde aspecten opgesteld in overeenstemming met de van toepassing zijnde criteria.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben ons onderzoek uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 3000A 'Assurance-opdrachten anders dan opdrachten tot controle of beoordeling van historische financiële informatie (attest-opdrachten)'. Deze opdracht is gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor het onderzoek over de rapportage toetsing interne beheersing'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad zoals vereist in de 'Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten' (ViO). Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Van toepassing zijnde criteria

Voor deze opdracht gelden als criteria de correcte toepassing van de interne beheersingsmaatregelen per proces zoals

opgenomen in de rapportage toetsing interne beheersing.

← De rapportage toetsing interne beheersing is via de QR-code te raadplegen.

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de rapportage toetsing interne beheersing

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de rapportage toetsing interne beheersing in overeenstemming met de van toepassing zijnde criteria.

Het bestuur is ook verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opstellen, meten of evalueren van de rapportage toetsing interne beheersing mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Onze verantwoordelijkheden voor het onderzoek over de rapportage toetsing interne beheersing

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van ons onderzoek dat wij daarmee voldoende en geschikte assurance-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Ons onderzoek is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens ons onderzoek niet alle afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten ontdekken.

Wij passen de 'Nadere voorschriften kwaliteitssystemen' (NVKS) toe. Op grond daarvan beschikken wij over een samenhangend stelsel van kwaliteitsmanagement inclusief vastgelegde richtlijnen en procedures inzake de naleving van ethische voorschriften, professionele standaarden en andere relevante wet- en regelgeving.

Ons onderzoek bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de rapportage toetsing interne beheersing afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van assurance-werkzaamheden en het verkrijgen van assurance-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor het onderzoek met als doel assurance-werkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- kennisnemen van de procesbeschrijving 'Toetspunten interne controle' uit het Handboek Administratieve Organisatie en van de opzet van de interne controlemaatregelen die in dit proces genoemd worden, alsmede de risico's, maatregelen, doel van de maatregelen, de werkwijze en vastlegging van de bevindingen van de interne toetsingen;
- het inwinnen van inlichtingen bij medewerkers die betrokken zijn bij de uitvoering van het proces 'Toetspunten interne controle';
- Het herhalen van de uitgevoerde interne controlemaatregelen teneinde vast te stellen dat de bevindingen die gerapporteerd zijn over de werking van de interne controles juist zijn. Daarbij hebben wij inspecties uitgevoerd op de onderliggende processen en uitkomsten daarvan;

- het vergelijken van de bevindingen van de uitkomsten van de 'Toetspunten interne controle' met de bevindingen van de werkzaamheden die wij uitvoeren gericht op de effectieve werking van interne controleprocedures, die wij als onderdeel van de controle van de jaarrekening testen;
- het kennisnemen van de rapportages die naar aanleiding van het proces 'Toetspunten interne controle' tweemaal per jaar opgesteld worden.

Amsterdam, 26 maart 2025

Dubois & Co. Registeraccountants

 Digitaal ondertekend door A.P. Buteijn RA

A.P. Buteijn RA

 Digitaal ondertekend door A.A. Hammega RA

A.A. Hammega RA

Lijst van gebruikte afkortingen

ANBI	Algemeen nut beogende instelling
ARA	Asian Regional Alliance
BSD	Basis Score voor Directiefuncties
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CBF	Centraal Bureau Fondsenwerving
COVID-19	Corona virus disease
EDP	Electronic Data Processing
ERP	Enterprise Resource Planning
FTE	Fulltime-equivalent
Fwo	Fondsenwervende organisatie
HRM	Humanresourcesmanagement
ISO	Internationale Organisatie voor Standaardisatie
MFI	Microfinancieringsinstelling
NGO	Niet-gouvernementele organisatie
PQA	Project Quality Assurance (projectkwaliteitsborging)
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats (sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen)
TVET	Technical and Vocational Education and Training
WARA	West African Regional Alliance
WOR	Wet op Ondernemingsraden

Organisatienamen zijn niet in de lijst opgenomen.

Overzicht core partnerorganisaties

Core partnerorganisaties zijn partners waarmee de christelijke identiteit wordt gedeeld en waarmee Woord en Daad een langdurige samenwerking heeft.

Partner	Land
ACN	Nepal
ADP	Oeganda
AESEB	Burkina Faso
AMG-Guatemala	Guatemala
AMG-Haïti	Haïti
AMG-Philippines	Filipijnen
AMG-Uganda	Oeganda
CCDB	Bangladesh
CIPCRE	Benin
Conviventia	Colombia
CRECH	Haïti
CREDO	Burkina Faso
CSS	Bangladesh
CTF	Sierra Leone
DEDRAS	Benin
EDA	Ethiopië
EFSL	Sierra Leone
Fondation Dieu Benit	Tsjaad
Hope Enterprises	Ethiopië
Hope for Justice-Ethiopia	Ethiopië
Hope for Justice-Uganda	Oeganda
ODE	Burkina Faso
P&A	Haïti
PBSA	Benin
Tunado	Oeganda
YGRO	Sri Lanka

COLOFON

Woord en Daad
Postbus 560
4200 AN Gorinchem
Tel. 0183-611800
info@woordendaad.nl

Woord en Daad is een Algemeen Nut Beogende Instelling. Voor testamentaire beschikkingen luidt ons adres: Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad, gevestigd te Gorinchem. Onze stichting is ingeschreven onder nummer 41118168 bij de Kamer van Koophandel te Utrecht en staat onder controle van een registeraccountant. Onze bankgegevens zijn Rabobank NL64 RABO 0385 487088 t.n.v. Woord en Daad, Gorinchem.

Ontwerp en realisatie

BladenMakers, Ermelo

Fotografie

Woord en Daad, R. Timman (pagina 30) en Huibert van den Bos (pagina 66). Alle foto's in dit jaarverslag mogen met toestemming worden gepubliceerd.

Bekijk het jaarverslag online:

woordendaad2024.inzine.nl